

Nasjonalparkstyret
for Skarvan og
Roltdalen og Sylan

Forvaltningsplan

Sylan landskapsvernområde
og Sankkjølen naturreservat

INNHOOLD

FORORD	4
1 INNLEDNING	5
DEL A: GENERELL BESKRIVELSE AV SYLAN	7
2 NATURFAGLIG OG HISTORISK BAKGRUNN	7
2.1 Verneverdier	7
2.2 Natur og kultur	8
2.2.1 Geologi og landformer	8
2.2.2 Klima	8
2.2.3 Vassdrag	9
2.2.4 Vegetasjon	10
2.2.5 Fauna	12
2.2.6 Kulturminner og kulturlandskap	14
2.3 Menneskets bruk av Sylan	15
2.3.1 Jordbruk	16
2.3.2 Skogbruk	16
2.3.3 Samisk reindrift	17
2.3.4 Friluftsliv og turisme	18
2.3.5 Jakt og fiske	18
2.3.6 Vannkraftutbygging	19
2.3.7 Forskning og undervisning	19
2.4. Eiendomsforhold og bruksretter	19
DEL B: FORVALTNING AV VERNEOMRÅDENE I SYLAN	20
3 MÅL, UTFORDRINGER OG STRATEGIER	20
3.1 Forvaltningsmål for verneområdene i Sylan	20
3.2 Utfordringer og problemstillinger	21
3.3 Strategier	22
3.5 Bevaringsmål	23
4 FORVALTNING AV TILGRESENDE OMRÅDER	25
5 RETNINGSLINJER OG TILTAK	26
5.1 Brukerinteresser	27
5.1.1 Grunneiere, bruksberettigede og reindriftssamer.	27
5.1.2 Jordbruk	27
5.1.3 Skogbruk	31
5.1.4 Samisk reindrift	32
5.1.5 Redningstjeneste	34
5.1.6 Turistforeningens drift og aktiviteter	35
5.1.7 Friluftsliv	37
5.1.8 Idrettsarrangement	39
5.1.9 Reiseliv og turisme	40
5.1.10 Jakt og fiske	43
5.1.11 Miljøovervåking, forskning og undervisning	44

5.1.12 Forurensning og avfall	45
5.1.13 Forsvarets virksomhet	46
5.1.14 Vannkraftutbygging	47
5.1.15 Bygg og anlegg	48
5.1.16 Motorferdsel	51
5.1.17 Veier	56
5.1.18 Kulturminner	58
5.2 Sankkjølen naturreservat	59
5.3 Forvaltning og oppsyn	60
5.3.1 Statens Naturoppsyn	60
5.3.2 Informasjon og naturveiledning	61
6 SAKSBEHANDLING	62
6.1 Forvaltningsmyndigheter	62
6.2 Lovverk, føringer og forvaltning	63
6.2.1 Verneforskriften	63
6.2.2 Forholdet til andre lovverk	63
6.2.3 Forvaltning av verneforskriften	63
7 LITTERATUR	67
8 VEDLEGG	67

Layout: Studio 705 v. Merete Lien
 Forside: Utsikt mot Sylan fra Blåkkåkleppen.
 Foto: Geir Horndalen.

FORORD

Dette dokumentet er utarbeidet som et ledd i forvaltningen av Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat. Den er en videreføring av verneforskriften og verneprosessen i forkant av vernet. Planen angir hvilke bevaringsmål forvaltningen skal jobbe mot og trekker opp retningslinjer for behandling av saker etter verneforskriften.

Planen ble sammenfattet av Tore Reinsborg på oppdrag av Tydal kommune med redigeringer av Hilde R. Kirkvold. Arbeidsutvalget (se s.6) har gitt mange gode og nyttige innspill i arbeidet med planen. Planen ble lagt ut på høring i april 2011, og høringsinnspillene ble behandlet av Tydal kommune april 2012. Saken ble da utsatt og ikke ferdig behandlet.

Forvaltningsansvaret for Sylan landskapsvernområde har siden 04.04.2013 ligget hos Nasjonal-

parkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan. Arbeidet med planen ble gjenopptatt etter at nasjonalparkforvalter Marit Sophie Berger ble tilsatt i juli 2014. Miljødirektoratet hadde sin faglige gjennomgang av planen sommeren 2015. Forvaltningsplanen ble deretter drøftet i rådgivende utvalg og ble godkjent av nasjonalparkstyret 02.12.2016.

I forbindelse med endelig godkjenning av planen fra Miljødirektoratet er Sametinget konsultert. Bemerkninger fra Miljødirektoratet og Sameetinget er etter dette tatt inn i planen.

Forvaltningsplanen anses nå som et godt verktøy for nasjonalparkstyret i sitt arbeid med forvaltning av Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat.

Selbu, januar 2018

Ole Morten Balstad

Leder av Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan

Sylan. Foto: Geir Horndalen.

1 INNLEDNING

Sylan/Bealjehkh landskapsvernområde dekker et areal på ca 166,8 km² (se kart i vedlegg 3). Området ble fredet ved kgl. res. av 11.04.2008, for å ta vare på et egenartet og vakkert fjellområde som er relativt lite påvirket av menneskelig aktivitet, og med Sylmassivet som et sentralt høgfjellsområde omgitt av store myr- og skogområder. Vernevedtaket ble fattet i medhold av naturvernloven § 5.

Ved kgl. res. av 11.04.2008, samtidig med opprettelsen av Sylan landskapsvernområde, ble Sankkjølen naturreservat opprettet. Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 24,2 km². Formålet med fredningen er å bevare et stort og intakt kjølområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Kombinasjonen av store sammenhengende myrområder med stor botanisk variasjon gir Sankkjølen høy botanisk verdi. Området er viktig for en rekke våtmarksfugler, og det er rike kvartærgeologiske avsetninger i området. Sankkjølen er urørt av større tekniske inngrep og har særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde.

Til sammen utgjør Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat et areal på ca. 191 km².

Denne første forvaltningsplanen for Sylan landskapsvernområde, tar også for seg Sankkjølen naturreservat. I 2015 ble også forvaltning av Rangeldalen naturreservat overført til Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan. Forvaltningsplanen omfatter i første omgang ikke

dette naturreservatet, men må tas inn ved første revidering.

Rangeldalen naturreservat dekker et totalareal på ca. 26,0 km². Formålet med fredningen er å bevare et stort og inntakt fjellmyrlandskap, med mange myrtyper representert, inkludert bl.a. rikmyr og mulig palsmyr. Dessuten å bevare et verdifullt område for en rekke våtmarksfugler.

Forvaltningsplanen legger retningslinjer for forvaltningen, for å sikre at naturkvalitetene over tid består i tråd med områdenes verneformål. For Sylan landskapsvernområde gis det informasjon om bakgrunnen for vernevedtaket, samt en beskrivelse av områdets natur og historie. Videre følger en beskrivelse av mål for forvaltningen av verneområdene i Sylan, samt utfordringer og problemstillinger forvaltningen vil møte i årene som kommer.

Vernekategorien naturreservat har som hovedregel et strengere vern enn landskapsvernområde, og forvaltningen av naturreservat vil derfor være mer restriktiv. Ved neste rullering av forvaltningsplanen skal dette bli gjort mer tydelig i de enkelte retningslinjene.

Fylkesmennene hadde tidligere forvaltningsansvar for de fleste verneområder i Norge. Tydal kommune hadde forvaltningsansvaret for både Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat fra 25.08. 2008 og til 04.04.2013. Etter dette har forvaltningsansvaret ligget hos Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan.

Hovedoppgaven for forvaltningen, uavhengig av hvem som innehar forvaltningsmyndigheten, er å ta vare på verneverdiene og fremme verneformålet.

Forvaltningsplanen kan ikke gå utover rammen i verneforskriften, men utdype denne og være et praktisk hjelpemiddel, for å sikre at forvaltningen av verneområdene skjer på basis av et solid faglig fundament. Forvaltningsplanens retningslinjer er juridisk bindende der teksten i verneforskriften viser til forvaltningsplanen.

Gjennom planarbeidet er ulike brukerinteresser og problemstillinger gjennomgått. Erfaringen fra forvaltningsarbeidet i tiden etter at området ble vernet og vedtak gjort av Styringsgruppa for Sylan, har vært med å danne grunnlaget for den fremtidige forvaltning og dispensasjonspraksis.

Det er flere viktige naturvernområder omkring Sylan. Skarvan og Roltdalen nasjonalpark i Meråker, Selbu, Stjørdal og Tydal ble vernet i 2004 og er et i det vesentligste urørt fjell- og skogområde typisk for regionen. Roltdalen omfatter barskog av

nasjonal verneverdi og er den største veiløse skog/seterdal i Sør-Trøndelag. Sylan landskapsvernområde har ikke sammenfallende grense med nasjonalparken.

Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde med tilhørende naturreservater i Tydal og Røros kommune ble vernet i 2009. Dette området har sin nordgrense like sør for Sylan landskapsvernområde.

Utarbeiding av forvaltningsplanen har skjedd i etterkant av vernevedtak for verneområdene og Tydal kommune har hatt sekretariatsfunksjonen. Arbeidet er så slutført av nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan.

Sammensetning av arbeidsutvalg:

Ketil Nilsen, Øyfjellet grunneierlag
Ola Kulseth, Thomas Angells Stiftelser
Odd Ivar Flakne, Aune sameie
Frode Bergrem, Trondhjems Turistforening
Børge Hanssen, Trondheim Energiverk (nå Statkraft)
Aslak Brandsfjell, Saanti sijte
Hilde R. Kirkvold, Tydal kommune
Tore Reinsborg, Tydal kommune

Stokkand. Sankkjølen naturreservat med Gardkleppen i bakgrunnen. Foto: Roger Aasback.

DEL A: GENERELL BESKRIVELSE AV SYLAN

2 NATURFAGLIG OG HISTORISK BAKGRUNN

I forvaltningsplanen brukes både begrepene Sylan landskapsvernområde og Sylan. Sylan landskapsvernområde viser til selve verneområdet.

2.1 VERNEVERDIER

Sylan/Bealjehkh er et variert, egenartet og vakkert fjellområde som er lite påvirket av menneskelig aktivitet. Nordlige deler av området har store åpne myrområder, oppbrutt av høyere fjellformasjoner. De flate myrene har innslag av mange mindre tjern, elver og bekker. Sør i området ruver Sylmassivet, omgitt av myr- og skogområder.

Variasjonen i løsmasser som eskere, dødislandskap og andre morentyper er også viktige kvaliteter i landskapet.

Sankkjølen naturreservat omfatter et stort, sammenhengende og intakt myrområde. Innslag av ulike myrtyper, bl.a. palsmyr, gjør området særlig interessant. Sylan har høy botanisk verdi og i de kalkrike områdene er fjellfloraen spesiell. Her finnes for eksempel to arter, myrtust og gullmyrklegg, som er nær nordgrensa i Skandinavia i dette området. Samtidig er området svært viktig for våtmarksfugler, bl.a. svartand, havelle, små-

lom, trane og fjellmyrløper. Sylan er sammen med Helagsfjella og Skardsfjella et av de viktigste leveområdene for fjellrev i Skandinavia.

Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer i Sylan, vitner om en langvarig samisk bruk av området fra å drive jakt og fangst fram til dagens tamreindrift. Fra tidligere tider er det dokumentert omfattende bruk av området fra nomadisk reindrift gjennom funn av gamle samiske bo-plasser, reingjerder og andre samiske kulturminner. Området er i dag viktig som vår-, sommer- og høstbeite for rein.

Aktiv seterdrift i verneområdet opphørte på slutten av 60-tallet, og noen av de gamle setervollene er i ferd med å gro igjen. Matrikeloppgave i 1864 bekrefter hvor viktig utmarka var for Østbybrukene. De høstet dobbelt så mange høyllass i utmarka som på innmarka. De 8 hovedbruca med sine husmannsplasser hadde ikke mindre enn 41 setre i 1864.

Sylan har lang tradisjon som friluftsområde. I dag er det et godt utbygd stisystem på begge sider av riksgrensen i Sylan. Trondhjems Turistforening har hytter og merkede turtraseer i området. Hovedaktivitetene er ski- og fotturer. Det jaktes både elg og hjort, samt småvilt som fjellrype og liryte. Fiske, bærplukking og rideturer er også populære aktiviteter her, og det drives bl.a. guidede rideturer med islandshest i området.

Ridetur i Sylan. Foto: Geir Horndalen.

2.2 NATUR OG KULTUR

2.2.1 GEOLOGI OG LANDFORMER

Berggrunnen i de lågere deler av Sylan består i hovedsak av grunnfjellsgranitt og harde pre-kambriske sparagmittskifre. Bl.a. Vardeberget og Nedalsklumpen er bygd opp av granitt. Sylmassivet/Bealjehkh som hviler på denne grunnfjellssokkelen har en mer interessant geologisk oppbygning. De nedre deler av Sylmassivet er bygd opp av lett forvitrende skiferbergarter. Disse består av kvartsskifer, leirglimmerskifer, hornblendeskifer og øverst kalkholdige glimmerskifer. Øverst består Sylmassivet av hard og tungt forvitrelig amfibolitt (metadiabas). Grensa mellom skiferlaget og amfibolitten er konkav og synker inn mot Sylanes sentrale del. Nord for Sylmassivet dominerer et lag av metarkose med noen sandstein over Fiskåhøgda/Svaalejtahke og nord mot grensa til Meråker i det såkalte Remslikleppdekket. Metarkosen består mest av kvarts, feltspat og noe glimmer. Et lite område vest for Remslikleppen/Romse består av serpentinit. I de nordvestre deler rundt Blåkkåkleppen/Blåahke finner en igjen amfibolittlaget med rike glimmerskifer. Helt vest ved Sankåvika får en innslag av garbenskifer.

Verneområdet er svært rikt på løsmasseavsetninger av ulik form og mektighet. Av størst interesse er et uryddig karakteristisk dødislandskap på østsiden av Esandsjøen/Saantenjaevrie. Isdreneringen har her gått nordover langs østsiden av innsjøen og lagt igjen et stort antall eskere i forskjellige størrelser. Det er også mange store og små grytehull i området. Langs Fiskåa/Åarkanjohke har isdreneringen gått vestover. Her har en store terrasseflater som er bygd ut oppå dødis. Da isen smeltet fikk en et karakteristisk terreng med uregelmessige hauger og større og mindre dødisgroper i overflata. Langs Fiskåa har en også markerte spylerenner. Rett vest for Esandheim er det en stor esker, Stormælen/Guhkiesåarka, som stikker ut i sjøen. Deler av denne er neddemt. Spesielt vest og sørsiden av eskeren er utsatt for erosjon grunnet bølgepåvirkning og hyppige vannstandsendringer. Et usedvanlig formrikt terreng finnes også vest for Vardeberget og nord

for Pikhautjernet. Området fra Pikhautjernet nord til Stormælen og østover mot riksgrensen mot Sverige og Sylmassivet er angitt som høgt prioritert i den kvartærgeologiske verneplanen i Sør-Trøndelag fylke. Fra Remslikleppen/Romse nordover mot Bustvola/Klievmie finnes det en del langstrakte strømlinjeforma morenerygger (drumliner). I dette området er det ellers en god del større og mindre morener inkludert rogenmorener. De store avsetningene ved Sandtjønnna ble avsatt i en bredemt sjø i området, og tjønna er resultatet av at en isklump ble begravd av sand og har smeltet bort senere. En del langstrakte, markerte eskere finnes også her. I området øst for Nesjøen har en også drumliner eller drumlinoide former samt ulike typer israndavsetninger. I dette området er det også tydelig parallellstripning i overflata (fluted surface) som sammen med drumlinene viser isens bevegelsesretning. Større og mindre spylerenner finnes innenfor hele området. De spesielle israndavsetningene er av stor faglig interesse. Disse er avsatt foran istunger der brebevegelsen var styrt av topografien. Isbevegelsesretningen bryter markert med den siste regionale isbevegelsen i området.

2.2.2 KLIMA

Tydal har innlandsklima med lange, kalde vintre og korte somre. Dette er mest typisk i de østlige områdene som verneområdet ligger. Nærmeste meteorologiske værstasjon i Stugudal, har en årsmiddel på 689 millimeter nedbør, og hvor juli er den våteste måneden (89 millimeter) og mai den tørreste måneden (34 millimeter). Årsmiddel for temperatur i Stugudal ligger på 1,5°C, og hvor januar er den kaldeste måneden (-7,5°C) og juli den varmeste måneden (12,3°C). I Stugudal er marka snødekt gjennomsnittlig 202 dager/år med største midle snødybde på 89 cm i mars (Habberstad 1984). I verneområdet vil den snødekte perioden være noe lengre i og med at området ligger høyere enn Stugudal. Klimaendringer og andre utenforliggende faktorer utgjør en trussel mot utbredelse av noen naturtyper, blant annet våte riksnøleier. Disse faktorene vil ikke verneforskriften være i stand til å regulere. Samtidig er vern av representativ norsk natur et klimatiltak i seg selv. Store sammen-

Utsikt mot Syltjønna fra Storsylen. Foto: Geir Horndalen.

hengende myrområder har en viktig funksjon ved forebygging av flom, som karbonlager og levested for mange arter. Vern av norsk natur bidrar videre til bevaring av det økologiske nettverket som gjør at dyr og planter ved endrede habitatsforhold kan migrere.

2.2.3 VASSDRAG

Sylan landskapsvernområde er avgrenset av de to store vannkraftmagasinene Nesjøen/Nieftenjaevrie og Esandsjøen/Saantenjaevrie i vest. I Nesjøen og Esandsjøen finnes røye, ørret, lake og ørekyte. Røya gyter både i Esandsjøen og i de vassdragene i det foreslåtte verneområdet som renner ut i Esandsjøen. Fiskåa/Åarkanjohke har vært kjent som den viktigste gyteelva for røya (Sivertsen 1947). Gyting av ørret i sidevassdragene til Nesjøen og Esandsjøen er ikke påvist i noen særlig grad, selv om de fysiske forutsetningene tilsynelatende er gode (Sivertsen 1947, Tydal kommune 1985). Bestanden av røye og lake i Esandsjøen og Nesjøen er stor, og produksjonen av røye er sagt å være av "Nord-Europas beste".

Bestanden av ørret er imidlertid liten. Innenfor avgrensningen av verneområdene er det ingen større innsjøer og elver, men en rekke mindre småtjern og bekker.

I sør ligger Skreddarsjøen. I Skreddarsjøen/Faatnajaevrie finnes ørret og lake, og hvor bestanden av ørret er angitt som middels. Oppunder selve Sylmassivet/Bealjehkh ligger Syltjønna som drenerer til en av de største elvene i området- Fiskåa. I Syltjønna finnes ørret, men bestanden er svært tynn.

I nord er landskapet preget av i stor grad flatere landskapsformer og myr. De flatere myrpartiene er imidlertid brutt opp av mange mindre tjern og elver/bekker som Sandtjønna, Trolltjønna, Rangla og Djupholma. I Trolltjønna finnes ørret, og her er bestanden stor med små fisk. Sandtjønna er antatt å være fisketom.

Lengst vest i verneområdet renner Storsanka ut i Esandsjøen.

Beitende rein. Foto: Roger Aasback.

2.2.4 VEGETASJON

Sylan omfatter områder med høyereliggende myr- og fjellbjørkeskogområder og høgaltpine fjell opp til 1762 m.o.h. (Storsylen). Klimaskillet mellom kyst og innland, gir seg plantegeografisk til kjenne ved at det finnes både vestlige kystplanter som rome og bjønnekam, og østlige arter som dvergtettegras, åkerbær og kongsspir.

Myrene dekker store areal i Sylan, og de varierer sterkt både med hensyn på utforming og vegetasjon. Spesiell interesse knytter det seg til palsmyrene som er sårbare både med hensyn på direkte menneskelig påvirkning og klimendringer. Palsmyrene som Nordhagen (1928) beskrev fra Nedalen er borte, men de initialer og rester av palsmyr som fins i områdene nord for Essand har stor verneverdi. Det er ikke skarpe grenser mellom palsmyr og øyblandingsmyr,

og sistnevnte type fins i fin utforming innen de nevnte områdene for palsmyr, og ellers på store flate myrer. Også strengmyrer og bakkemyrer er velutvikla i mange deler av Sylan, og spesielt mosaikken av mange myrtyper i store myrlandskap har verdi.

Vegetasjonsmessig er myrene i Sylan svært varierte. Nordhagen (1928) beskrev hele 44 myrsamfunn, i tillegg kommer overgangstyper mot sumpvegetasjon og kildevegetasjon. Myrene spenner over alle rikhetsgrader fra ombrotrof til ekstremrik, og betydelige arealer av rikmyr tilhører truede vegetasjonstyper.

Skogene er helt dominert av bjørk, og det fins alle overganger mellom fattige og rike, og fuktige og tørre bjørkeskoger. Fattigere blåbærbjørke-

skog er den dominerende skogvegetasjonstypen. Høgstaudebjørkeskog fins spredt innen områdene med baserik grunn, bl.a. i Remslikleppen/Romse og i liene ved Nedalshytta.

Fjellvegetasjonen er svært variert, både regionalt og lokalt. Størst areal har fattig vegetasjon, ofte med fine soneringer fra rabb til snøleie. Rik fjellvegetasjon fins i de baserike områdene (vanligst i Bandaklumpen, Storsola og Sankåkleppen), og her fins betydelige arealer med den truede vegetasjonstypen rikt våtsnøleie. Etter som

Sylan har flere store høgfjellsområder og mange flerårige snøfonner, er det sannsynlig at denne vegetasjonstypen, som trues av opptørking på grunn av klimaforbedring, vil kunne bestå i Sylan.

Kulturpåvirket vegetasjon gjennom beiting og setring fins i Sankådalen (Haugvollen og Sankåvollen), i og rundt Storerikvollen samt ved Essandheim og Pilråa. I tillegg til Essandheim og Pilråa, er det rundt og på setervollene spor etter samisk bruk opp gjennom historien.

Kongsspir. Foto: Fjelldriv.

Jerv. Foto: Per Gätzchmann

2.2.5 FAUNA

Sylans store variasjon i naturtyper er nøkkelen til det rike og mangfoldige dyrelivet vi finner i området.

PATTEDYR

Det er observert totalt 23 arter av pattedyr innen verneområdet (Reinsborg 2003). Av disse har 17 arter mer eller mindre permanent tilhold i området eller deler av området. 6 arter forekommer mer eller mindre regelmessig som streifdyr.

Området er helårsdistrikt for rein.

Av andre hjortedyr forekommer elg regelmessig sommer og høst, mens rådyr og hjort må anses som streifende i området. Det er mye som tyder på at hjorten de senere år er blitt et mer vanlig syn.

Hare forekommer jevnt utbredt i hele området, mens bever kun er registrert som streifdyr.

Av andre planteetere forekommer de fleste smånagerartene som er registrert i fjellstrøk i Norge.

Ulv, bjørn og gaupe kan enkelte år opptre på streif gjennom verneområdet. Det foreligger spredte observasjoner gjennom flere år, og spesielt bjørn kan nok i stor grad ha vært til stede uten å ha blitt oppdaget.

Jerv forekommer permanent i Sylan-området, og yngling er bl.a. registrert i 2002 innenfor verneområdet. Enkeltobservasjoner og spor av jerv blir regelmessig rapportert fra verneområdet.

Rødrev finnes permanent i verneområdet og har bl.a. tatt i bruk gamle fjellrevhi i forbindelse med yngling. Uttak av rødrev som et ledd i handlingsplan for bevaring av fjellrev, har medført at flere titalls rødrev har blitt skutt i Sylan de siste åra.

Fjellrev finnes permanent i Sylan-området. Etter ikke å ha registrert ynglinger av fjellrev siden 1989 ble det i 2014 og 2015 registrert 3 ynglinger på norsk side av Sylan. På svensk side i Sylan-Helagsfjella har det vært flere ynglinger over tid. Enkeltobservasjoner og spor av fjellrev blir regelmessig rapportert fra verneområdet. Sylan er i dag å anse som en av de viktigste skansene for fjellreven i hele Skandinavia. Forsvinner fjellreven fra dette fjellmassivet vil det bli svært langt mellom populasjonene i den nordlige og sørlige del av Skandinavia og faren for total utryddelse vil bli større. Verneområdet inneholder flere gamle hibakker fra fjellrev. En best mulig bevaring av disse større sammenhengende fjellområdene er

svært viktig for å ivareta leveområder for fjellreven. Som et ledd i handlingsplanen for bevaring av fjellrev, ble det i 2008 satt ut individer fra det pågående avlsprosjektet (Dovre) i Sylan. I tillegg drives støtteforing av fjellrev både på norsk og svensk side.

I 2015 fikk fjellreven status som prioritert art. Prioritert art tilsvarer den tidligere ordningen med fredete arter. Det er dermed laget en egen forskrift under naturmangfoldloven som gir arten bedre beskyttelse. Dette innebærer et klart forbud mot skade og ødeleggelse av fjellrevhi, både tomme og bebodde hi. Også forstyrrelse av fjellrev blir forbudt.

FUGLER

I den høgalpine regionen er det bare fjellrype og snøspurv som har fotfeste.

I den mellomalpine regionen finner vi i tillegg spurvefuglarter som heipiplerke og steinskvett, samt vadefugler som boltit og fjæreplytt. I litt mer «frodig» terreng finnes også heilo.

I den lågalpine sonen, i områder med mye vier-, bjørk- og einerkratt, finner vi lirype, blåstrupe, løvsanger, lappspurv og sivspurv. I tillegg er fjelljo og jordugle karakterarter i åpnere områder i år med et minimum antall av smånagere. Fjellbjørkeskogen domineres av løvsanger og bjørkefink, samt gråsisik i år med god frøsetting på bjørka.

I myrområdene finnes et bredt utvalg av ande- og vadefugler. Rødstilken er den vanligste av vaderne, og mange par av heilo, vipe, myrsnipe, grønnstilk, gluttsnipe, småspove, enkeltbekkasin, og svømmesnipe hekker årlig. Av andefugler er krikvand og toppand vanligst. Ellers hekker arter som storlom, smålom, fjellmyrløper, svartand, havelle, trane, temmincksnipe, rødnebbterne, dvergfalk, tårnfalk, fjellvåk og gulerle (Reinsborg 2003, Torp 2003).

Av truede, sårbare eller sjeldne fuglearter som er oppført i Norsk rødliste 2015 hekker, jaktfalk, dobbeltbekkasin, brushane, fjellrype, lirype, gjøk og vipe regelmessig på norsk side av Sylan. I tillegg hekker trolig noen par stjertand, bergand, myrhauk, dvergspett og sjøorre nesten årlig, mens sangsvane, kongeørn, makrellterne, fjellerke, varslar og bøksanger antagelig kan hekke enkelte år. Oversikt over rødlistede arter som hekker innenfor Sylan landskapsvernområde finnes i vedlegg 8.

KRYPDYR OG AMFIBIER

I Tydal kommune er frosk, firfisle og hoggorm påvist (Tveite 1996), men i verneområdet er kun frosk med sikkerhet påvist. I følge Dag Dolmen ved Vitenskapsmuseet i Trondheim er frosk og firfisle trolig normalt utbredt i kommunen. Hoggorm er neppe vanlig.

Myrsnipe. Foto: Geir Horndalen.

2.2.6 KULTURMINNER OG KULTURLANDSKAP

Det er ikke mange funn eller påvisninger av fornminner (eldre enn 1537) i området. Disse er imidlertid automatisk fredet, og både kjente og ukjente kulturminner er beskyttet gjennom Kulturminnelovens paragraf 3, jf. paragraf 8.

Her er konklusjonene fra utredningen i forbindelse med verneplanarbeidet tatt inn:

- Av de påviste kulturminnene og –miljøene som ikke er automatisk fredet, finnes det få som kan vurderes å være av en slik kvalitet at de kan vurderes som fredningsverdige. De har likevel betydning for forståelsen av hvordan landskapet har vært anvendt opp gjennom tidene. Mange gamle spor av kulturmiljøer forsvant gjennom reguleringen av Esand og Nesjøen/Niejtenjævie.

- Av stående bygninger og bygninger med litt forfall så er det klart at de kan ha bruksverdi i dag eller ved at bygningen kan komme til anvendelse senere. Andre spor i utmarka som grensemerker og steingarder som ble observert, skilte seg ikke ut som spesielt fredningsverdige som enkeltstående elementer. Disse er likevel bevaringsverdige elementer som forteller om landskapets bruk og historie.

- Alle steder har "sin" historie. Viktigst for disse områdene er historiene om hendelser som foregikk i ufredsårene 1717-1719 og flyktningetrafikken i årene 1940-1945. Men disse historiene har i liten grad satt fysiske spor etter seg.

- Av enkeltanlegg er det få som skiller seg ut, men bua på Storerikvollen er en av få seterbuer med ljøre som eksisterer i disse områdene og i Sør-Trøndelag generelt. Deler av denne bygningen har også forholdsvis høy alder (trolig slutten på 16-begynnelsen av 1700-tallet) slik at dette også er med på å gi den høy verneverdi.

- Av andre kulturminner som må vurderes som bevaringsverdige er utbyggingssporene etter Nea-utbyggingen, og kraftlinja over til Sverige; dette er først og fremst på grunn av historien knyttet til dem.

- I tillegg er de mange sporene etter Trondhjems Turistforenings virksomhet i området fram til i dag viktige vitner om turismens utvikling og konsekvenser av den økende fritidens betydning i det moderne samfunnet. Dette gjelder spesielt for Sylan.

Gamme ved Essandheim. Foto: Marit S. Berger.

SAMISKE KULTURMINNER

Visuelt framstår verneområdene i dag først og fremst som samiske kulturlandskap.

Se Stångberg 2000 og Sametinget 2004. Det må bemerkes at det er gjort relativt få undersøkelser av samiske kulturminner. Det er ingen dateringer på samiske kulturminner i området.

I 2000 ble det utført kulturminneregistreringer i Skarpdalen/Skearhpediaelie og Sankådalen, hvilket resulterte i at det ble registrert 47 lokaliteter med til sammen 73 kulturminner, i all hovedsak samiske boplasslevninger av ulik karakter.

Ved Sametingets undersøkelser innenfor de foreslåtte verneområdene sommeren 2003, ble det funnet en steinalderlokalitet samt ei grop med ukjent funksjon ved Pikhagutjøna øst for Nesjøen/Niejtenjaevrie. Det ble også funnet ei tuft ved Fiskåa/Åarkanjohke som skal ha blitt brukt av folk fra Østby under rypejakt, samt flere tufter på setervoll i Rangeldalen.

Samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet etter kulturminneloven.

2.3 MENNESKETS BRUK AV SYLAN

Det finnes en rekke samiske boplasslevninger av ulik karakter samt spor etter nomadisk reindrift (melkegroper, reingjerder o.l.). Hustufter, seterhus og støler forteller om bosetting, seterdrift og utmarksslått i Sylan. Også rester av fangstanlegg vitner om folks utnyttelse av naturressursene i forbindelse med jakt og fiske opp gjennom tidene. Uten utmarksressursene var det på den tid utenkelig å drive jordbruk. Slik var det lenge, for først etter 2. verdenskrig ble setring og slått i utmarka etterhvert oppgitt.

Sperreregjerde for rein.. Foto: Merete Lien.

Det er relativt få bygninger i området i dag. Det er 5 seterbygninger/boplasser innenfor det området som er vernet. Det er Sankådalsvollen (Haugvollen), Storerikvollen (to setre), Essandheim og Pilråa (samiske boplasser). I tillegg ligger Sankåvollen like utenfor vernegrensa.

Trondhjems Turistforening driver to turisthytter i Sylan, Storerikvollen og Nedalshytta (like utenfor vernegrensa). Det er også satt opp ei sikringshytte på turstien over Fiskåhøgda/Svaaletjahke, inn mot grensa til Sverige.

Ut over dette er det en fritidsbolig som først og fremst brukes i forbindelse med jakt i området (Remsliehøgda/Romse) og ei samisk gjeterhytte (Bustvola/Klievmie). Statnett har ei hytte på Sankåvollen, og Statkraft har ei tilsynsbu ved Skreddarsjøan/Faatnajabpejaevrien på sin eiendom sør i Sylan.

Det ligger i dag 5 naust ved Esandsjøen/Nesjøen i det verna området.

I forbindelse med konsesjonen for utbygging av Neavassdraget er Statkraft pålagt å sette opp og vedlikeholde sperregjerde for rein langs grensa til Sverige. Til sammen er det satt opp ca 12 km gjerde på strekningen Storsola, over Sylsjødammen og til grenserøys 153. Vedlikehold gjennomføres om sommeren, men materiale kjøres ut på snøføre om vinteren. Det er også sperregjerde for rein lenger nord i Sylan, fra Nordsylen, over Nordre Fiskåa og langs riksgrensen fra Fiskåhøgda og videre nordover forbi Rangeldalen og grensa til Nord-Trøndelag. Dette omfatter ca 20 km med gjerde langs grensa mot Sør-Trøndelag. Länsstyrelsen i Jämtland har ansvaret for gjerdene, men vedlikeholdet gjennomføres i praksis av Handølsdalen sameby.

Seterruin ved Haugvollen i Sankådalen. Foto: Geir Horndalen.

2.3.1 JORDBRUK

Bortsett fra beiting brukes ikke området i dag til jordbruk.

Beitegrunnet i flere norske fjellstrøk ble taksert på 1960-tallet (Husum 1963), og i den forbindelse beskrives "Esandbeitet" som en enhet.

Det beskrevne beitet grenser i nord mot fjellei-endommene til Aune-gårdene, i øst mot Sverige, i sør mot elva Nea og i vest mot den daværende elva Esna og mot Esandsjøen/Saantenjaevrie. Beitet i dette området blir beskrevet som godt. Årsaken til at området betegnes som godt beiteland, kommer av at det bl.a. finnes plantesamfunn av blåbær-smyletypen og grasrike snøleier. Hvis området skulle bli benyttet bare som sauebeite, anslås det å kunne være plass til 4-5000 sau i området.

Det er fortsatt bruk med storfe på Aune sameie. I framtida, avhengig av utviklinga i landbruket, kan det være aktuelt å utnytte beiteressursene i området nord for Esandsjøen i større grad enn i dag. Bjørkeskogen, kantene av myrene og de

nedre delene i "Esandbeitet" er angitt å være egnet som storfebeite (Husum 1963).

2.3.2 SKOGBRUK

Sylan er først og fremst et fjellområde. Arealet under skoggrensen utgjør bare omlag 16 % av vernområdenes totale areal. Blåbærbjøke-skog er den dominerende skogtypen.

Verneområdene ligger i sin helhet ovenfor verne-skoggrensa, og utover hogst til ved brukes ikke området skogbruksmessig. Bjørk er en ettertraktet vedressurs, og følgelig har området et potensiale for grunneierne i forhold til bruken av ved. Turistforeningshyttene Storerikvollen og Nedals-hytta har vanligvis hentet ved fra nærområdene til hyttene, etter avtale med grunneier. Forbruket kan være stort, da disse hyttene har mye rom som skal oppvarmes.

2.3.3 SAMISK REINDRIFT

Verneområdene i Sylan inngår i sin helhet i Saanti sijte /Esand reinbeitedistrikt, og er svært sentrale bruksområder for reindriften.

Fra gammelt av var det tre driftsgrupper av samer innenfor Saanti Sijte, Tjohkeli-saemieh som hadde sine beiter rundt Skarven/Tjohkeleh, Lopmesvaerien-saemieh med sine områder rundt Fongen/Lopmesvaerie og Saanti-saemieh som hadde sine sommerbeiter rundt Esandsjøen/Saantenjaevrie. Dette er tre avgrensede områder rent topografisk, og oppdelingen var hensiktsmessig i forhold til den intensive reindriften med bjerkestrøer, melking, nattgjeting, og skilling av flokken i en bukkeflokk og en simleflokk. De tre gruppene hadde felles vinterbeite, og det skiftet mellom gruppene hvor de hadde sommerbeite det enkelte år. I 1920-årene begynte omlegging av driften til mer ren kjøttproduksjon. I 1921 ble Essandsamene enige om å slå flokkene sammen både på sommer og vinter, slik at bosettingsmønsteret og bruk av sommerdistriktet ble vesentlig endret.

Reinbeitedistriktet har pr. i dag et reintall på ca. 4500 rein på vinterbeite. På barmarksbeite kommer nærmere 2500 kalver i tillegg. Den totale kjøttproduksjonen i distriktet var på nærmere 66 tonn i 2008. Distriktet har 9 sijteandeler og ca. 50 personer direkte tilknyttet reindriften. Tallet omfatter sijteinnehavere med familier, pensjonister og binæringsutøvere.

Reinbeitedistriktet nyttes vår, sommer og høst, i tiden fra siste halvdel av april til høsten/førjuls-vinteren. Da flyttes reinen sørover til vinterbeitene i Femund reinbeitedistrikt innen Røros, Os og Engerdal kommuner i Sør-Trøndelag og Hedmark. I enkelte år kan deler av flokken gå igjen i Saanti sijte også om vinteren. Saanti sijte er et helårsdistrikt, dvs. at det kan brukes hele året. Men det er ikke så godt egnet til vinterbeite, da det lett kan ises ned (Brandsfjell 1999).

Temakart for reindriften finnes på nettsiden: <http://kilden.skogoglandskap.no>

Kalvmerking i Skarpdalen/Skaarhpdaelie. Foto: Marit S. Berger.

Fremme ved Storerikvollen. Foto: Geir Horndalen.

2.3.4 FRILUFTSLIV OG TURISME

Sylan er kjent for svært varierte og spennende muligheter for friluftsliv. Trondhjems Turistforening (TT) er eiere av to store turisthytter (Nedalshytta og Storerikvollen) i Sylan, og har et stort antall merkede stier som brukes både sommer og vinter.

Ferdselen kan i enkelte perioder av året og deler av Sylan bli stor. Overnattingstallet på Nedalshytta og Storerikvollen ligger på til sammen ca 5500, og har vært relativt stabilt de siste 10 årene. Det er en økende interesse for toppturer, og spesielt i juli-august er Storsylen et populært turmål. Dette er imidlertid ikke til hinder for å kunne oppleve ro, stillhet og urørt natur i det meste av Sylan.

I Sylan er ridning en av de viktigste aktivitetene i forhold til turisme, og Dyrhaug ridesenter er den bedriften som bruker Sylan desidert mest. Siden 1971 har denne familiebedriften hatt ca. 5000 besøkende gjester fra hele Europa og har ca. 70 islandshester.

Utenom fotturer og ridning benyttes Sylan i forhold til bærplukking om sommeren/høsten. På grunn av mye myr er områdene lite egnet for sykling utenfor veier og kjørespor.

2.3.5 JAKT OG FISKE

Det jaktes både storvilt og småvilt i vernområdet. Storviltjakta er organisert gjennom Esand-Aune øst-Østby driftsplanområde. Det er i all hovedsak elg som jaktes, men det er også tildelt kvote på hjort.

Småviltjakta organiseres gjennom grunneierlaga, Thomas Angells Stiftelser og Trondhjems turistforening. Det meste av jakta er bortleid på privat basis, men det er begrenset kortsalg for allmennheten i et begrenset område i Sylmassivet på Thomas Angells Stiftelses grunn. Småviltjakta har foregått etter alle jaktbare arter, men foregår stort sett etter lirype og fjellrype. Fritidsfisket i Sylan organiseres gjennom grunneierlaga og Thomas Angells Stiftelse.

Røye. Foto: Cato Bekkevold.

De områdene som brukes mest er i tillegg til de store innsjøene Nesjøen/Niejetenjaevrie og Esandsjøen/Saantenjaevrie, Falksjøen, Skreddarsjøen/Faatnjabpejaevrien og Syltjøenna. Fisket foregår etter ørret, røye og lake. Til fiske i Nesjøen drives det utleie av båter og garn ved Nesjø båtutleie BA. Til fiske i Esandsjøen drives det utleie av båter av privatpersoner tilsluttet Østby-Esand grunneierlag. Båtutleia for fisket i Esandsjøen har utgangspunkt i Nøsteråa og Sankåvika. Ingen av de nevnte stedene for båtutleie ligger innenfor verneområdet. I forbindelse med fisket i Nesjøen og Esandsjøen er det tillatt å bruke påhengsmotor opp til 15 HK.

Reindriften har jakt og fiskerett etter reindriftingsrettens regler.

2.3.6 VANNKRAFTUTBYGGING

Innsjøene Esandsjøen/Saantenjaevrie, Nesjøen/Niejetenjaevrie og Falksjøen er oppdemte reguleringsmagasiner for elektrisk strømproduksjon. Av disse var kun Esandsjøen opprinnelig en innsjø. Esandsjøen ble første gang oppdemt med en tredemning ved Esnas utløp av Esandsjøen i 1943. Denne demningen ble delvis revet i forbindelse med oppdemminga av Nesjøen i 1968-70. Falksjøen ble dannet ved en oppdemming som var ferdig i 1974. Nesjøen og Falksjøen er i sin helhet kunstige innsjøer. Høyeste regulerte vannstand i Esandsjøen og Nesjøen er på 733 moh. (NGO-høyde), og utgjør grensen mot Sylan LVO fra Sankåvika i nordvest langs østsiden av magasinene til Neas utløp i Nesjøen i sør.

I forbindelse med reguleringen av Esandsjøen er det også bygd ei bru ved utløpet av Djupholma. Statkraft har ansvar for vedlikehold av denne brua.

2.3.7 FORSKNING OG UNDERVISNING

Sylan er et interessant område for forskning og undervisning. Her er påvist steinalderlokalitet, og man finner spor etter tidligere tiders fangstkultur. Det finnes en lang rekke samiske kulturminner i Sylan.

For å studere endringer og prosesser i naturen som skyldes klimaendringer, er det fint om menn-

eskets arealpåvirkning er minimal. Sylan egner seg slikt sett godt for slike studier. Sylan er videre et av de best undersøkte fjellområdene i Norge innenfor botanikk, og er godt eigna som et referanseområde for naturvitenskapelige studier og langtidsstudier/overvåking. Nordhagens grunnleggende studier gjør det spesielt aktuelt og attraktivt å knytte langtidsstudier til området.

I dag drives det et forskningsprosjekt i Sylan på fjellrev. Dette er et interregprosjekt med felles mål for felles fjellrev i Sverige og Norge.

2.4. EIENDOMSFORHOLD OG BRUKSRETTER

Sylan LVO og Sankkjølen naturreservat ligger i sin helhet på privat eiendom. Landskapsvernområdet utgjør et areal på 166,8 km² og naturreservatet et areal på 24,2 km². Arealet fordeler seg på de respektive grunneierne slik tab. 1 viser.

Tabell 1.

Vernearealet i Sylan LVO og Sankkjølen naturreservat fordelt på de ulike grunneierne.

GRUNNEIERE	TOTAL ANDEL (KM ²)
Aune sameie*	52,22
Thomas Angells Stiftelse	116,94
Trondhjems Turistforening	14,18
Statkraft	7,55
Samlet areal	190,89

* Består av fire grunneiere (gnr/bnr)

Som det går fram av tabell 1 berører landskapsvernområdet 4 eiendommer. I tillegg kommer bruksretter i forhold til beite, slått, fangst, fiske o.l. og samiske bruksretter. (Reinsborg & Kirkvold 2003).

DEL B: FORVALTNING AV VERNEOMRÅDENE I SYLAN

3 MÅL, UTFORDRINGER OG STRATEGIER

3.1 FORVALTNINGSMÅL FOR VERNEOMRÅDENE I SYLAN

Forvaltningen av verneområdene i Sylan skal skje slik at verneformålene ivaretas. Det er viktig å ha et langsiktig perspektiv. Sumvirkningen av flere enkelttiltak, som hver for seg kan aksepteres, kan over tid komme i konflikt med verneformålet.

Verneformålet for Sylan landskapsvernområde:

Blåstrupe. Foto: Geir Horndalen.

- Formålet med opprettelsen av Sylan landskapsvernområde er å ta vare på et egenartet og vakkert fjellområde som er relativt lite påvirket av menneskelig aktivitet, og med Sylmassivet som et sentralt høgfjellsområde omgitt av store myr- og skogområder. Det er også et formål å ta vare på et område med rikt biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og de naturlige økologiske prosessene som preger landskapet.
- Videre er det et formål å verne en variert vegetasjon, med spesielt store og sammenhengende myrlandskap. Myrvegetasjonen varierer fra fattig til ekstremrik myr, og de truede myrtyper rik og intermediær skog-/krattbevekst myr, ekstremrik fastmattemyr og palsmyr har høy verdi. Sylan har også varierte skogssamfunn med spesiell verdi knyttet til kontinuitetsskog, høgtliggende skogbestander av gran og en svært variert fjellvegetasjon med innslag av rike og truede vegetasjonstyper, blant annet rike våtsnøleier.
- Allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.
- Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.
- Formålet med fredningen er å bevare et stort og intakt kjølområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Kombinasjonen av store sammenhengende myrområder med stor botanisk variasjon gir Sankkjølen høy botanisk verdi. Området er viktig for en rekke våtmarksfugler, og det er rike kvartærgeologiske avsetninger i området. Sankkjølen er urørt av større tekniske inngrep og har særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde.
- Ivaretagelse av naturgrunnet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

Viktige mål i forvaltningen av verneområdene i Sylan er:

- Det skal ikke iverksettes byggeaktivitet eller inngrep i de urørte fjellområdene i Sylan.
- Myr- og skogområdene skal ikke endre karakter, og de spesielle myrforekomstene nord for Esandsjøen skal gis et særlig vern.
- Det rike plante- og dyrelivet i Sylan skal ivaretas.
- Naturgrunnlaget skal ivaretas med tanke på samisk kultur og næringsutnyttelsen.
- Setrene med sitt kulturlandskap og seterbygninger skal sikres for fremtiden.
- Opplevelsen av ro, stillhet og urørt natur skal ivaretas til beste for naturen og den som ferdes der.
- Forvaltningen skal ivareta en bærekraftig utvikling av vår nærings- og kulturarv.

3.2 UTFORDRINGER OG PROBLEMSTILLINGER

Forvaltningsmyndighetene har en stor utfordring i å styre og begrense nye inngrep og aktiviteter som kan redusere naturmiljøet og landskapet. Ivaretagelse av det rike dyre- og plantelivet er sentralt, og god nok kunnskap om naturverdiene er avgjørende for en god forvaltning.

Samisk reindrift skal kunne utøves, og inngrep i de store sammenhengene beiteområdene må unngås. Summen av mange små tiltak som aksepteres, kan i et langsiktig perspektiv påvirke mulighetene for samisk reindrift. En stor utfordring for reindriften er økt ferdsel i verneområdene.

Kulturlandskapet på og rundt Storerikvollen og Haugvollen er en viktig del av det vi ønsker å bevare. Derfor bør seterbygningene og miljøet omkring setrene bli opprettholdt og skjøttet. Beitedyr er nødvendig for å bevare landskapet slik at gjengroing hindres. Tallet på beitedyr må tilpasses beitegrunnlaget.

Det tradisjonelle norske friluftslivet er kjennetegnet av hensynsfull adferd og opplevelser basert på ro, stillhet og urørt natur. Tilrettelegging for ferdsel og menneskelig bruk må tilpasses slik at det ikke går på bekostning av disse verdiene.

Verneområdene i Sylan er viktige referanseområder for urørt natur og kan bli viktige for forskning og undervisning.

Det vil i mange tilfeller være behov for prioritering mellom bruk og vern. Det være seg tradisjonell naturbasert næringsutøvelse eller turisme. Verneforskriften setter rammene for hva som kan tillates og gjelder foran annet lovverk der vern og bruk blir stilt opp mot hverandre. God dialog og samarbeid mellom forvaltningen og de ulike brukergruppene er viktig.

3.3 STRATEGIER

IVARETA NATURMILJØET

Forvaltningsmyndighetenes viktigste oppgave er å ta vare på verneområdene i Sylan, og sørge for at verneverdiene ikke forringes. I naturmangfoldloven kap. 2 er det fastsatt prinsipper for offentlig beslutningstaking som myndighetene skal legge til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Disse prinsippene omtales i loven som kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12).

I et samfunn der områdene med urørt natur minker sterkt, er det særlig viktig å sikre de siste gjenværende inngrepsfrie naturområdene i Sylan. Det er viktig at det føres en restriktiv og ensartet dispensasjonspraksis i de uberørte naturområdene. Dispensasjon fra verneforskriften skal bare gis når tiltaket eller inngrepet ikke kan skade viktige verneverdier.

Det er nødvendig å kartlegge det biologiske mangfoldet i Sylan, og deretter sikre at nødvendige hensyn blir tatt for å ivareta dette artsmangfoldet.

INFORMASJON

Informasjon skaper bedre forståelse for vern av områder som Sylan. Veiledning og informasjon er en meget viktig oppgave knyttet til forvaltning av verneområdene. Det gjelder spesielt i forhold til bevisstgjøring og forebyggende arbeid. Målet er å informere om verneområdene, formidle kunnskap om verneverdiene og opplyse om tillatt bruk av områdene, både for folk flest, berørte grunneiere, rettighetshavere, reindriftssamer og besøkende. Forvaltningsmyndigheten er hovedansvarlig for informasjonen. Strategien for norske verneområder er å være bevisst i forhold til hvilke områder som løftes fram, informere om sårbare områder og kanalisere ferdselen vekk fra områder som ikke tåler økt besøkstrykk.

MEDVIRKNING

Nasjonalparkstyret og faglig rådgivende utvalg sikrer medvirkning fra grunneiersida, bruksberettigede, samiske interesser og det politiske miljø i forvaltningen av Sylan. Under arbeidet med forvaltningsplanen før 2013 fungerte et lokalt oppnevnt arbeidsutvalg som rådgivende organ ved utformingen av retningslinjer for vei, motorferdsel, jord og skogbruk m.m.

BESØKSFORVALTNING

Det skal utarbeides besøkstrategi for verneområdene som skal balansere hensynene mellom verneverdiene, besøkende og reiselivsaktørene. Dette kommer som et vedlegg til forvaltningsplanen.

Overordnet strategi for forvaltningen av Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat. Forvaltningsmyndigheten skal i sitt arbeid:

- Søke samarbeid med faglig rådgivende utvalg som skal ivareta interessene for grunneiere, bruksberettigede, reindriftssamer, andre brukere, interesseorganisasjoner og relevante myndigheter.
- Innenfor rammen av verneforskriften være positiv til miljøtilpasset næringsliv.
- Legge vekt på informasjon og holdningsskapende arbeid.
- Ivareta verneverdiene i forhold til best mulig tilgjengelige kunnskap og peke på eventuelle behov for ny kunnskap, så vel naturfaglig som kulturmessig.
- Overvåke naturmiljøet i verneområdene for å følge utviklingen av verneverdiene over tid.
- Ta initiativ til skjøtelsesplaner og tiltak hvis/der det trengs av hensyn til verneformålet.

Hvitkurle. Foto: Wikipedia.

Jemtlandsstarr. Foto: Siri Lie Olsen.

3.5 BEVARINGSMÅL

For å følge opp formålet og sikre at naturkvalitetene ivaretas er det behov for tydeliggjøring av formålet og konkretisering av bevaringsmål. Naturkvalitet er definert som de naturtypene, artene, geologien og landskapet som skal bevares i et verneområde. For hver naturkvalitet er det definert et bevaringsmål. Bevaringsmål definerer den tilstanden man ønsker at en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare og kan for eksempel presiseres gjennom mål for areal eller forekomst av arter.

Hensikten med bevaringsmål for enkeltarter er å dokumentere utviklingen i populasjoner eller utbredelsesareal. Dette er først og fremst viktig for rødlistede arter der det er risiko for at arten dør ut enten lokalt eller nasjonalt.

I vedlegg 8 er det satt bevaringsmål for vegetasjon, dyreliv, urørt natur og kvartærgeologiske avsetninger.

VEGETASJON

Viktige bevaringsmål for vegetasjon i Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat er knyttet til opprettholdelse av naturtypene: Kulturbetinga engvegetasjon på setervollene, rike våtsnøleier ved Bandaklumpen og Sankåkleppen, ultrabasiske og tungmetallrik mark ved Djupholmvika, samt naturtypene skog/krattbevakst rikmyr, ekstremrikmyr og palsmyr nord og øst for Esandsjøen//Saantenjaevrie, Sankkjølen, Bustvola/Klievmie og Remslia/Romse. Av arter er det knyttet bevaringsmål til Jemtlandsstarr og Hvitkurle, som er karakterisert som henholdsvis VU-sårbar og NT- nær truet i Norsk rødliste (2015).

Stormælen/Guhkiesåarka er utsatt for erosjon på grunn av varierende vannstand og bølgepåvirkning. Foto: Geir Horndalen.

DYRELIV

Av pattedyr er det knyttet bevaringsmål til fjellreven. Fjellreven er prioritert art i Norge og det er et mål å tilrettelegge for arten slik at den kan reetableres i området. Det foregår i dag omfattende tiltak med blant annet fôringsautomater ved gamle hibakker. Fjellreven er kategorisert som CR= kritisk truet i Norsk rødliste 2015. Videre er det satt bevaringsmål for å ivareta hekkelokaliteter for jaktfalk. I Norsk rødliste 2015 er jaktfalk kategorisert som NT= nær truet

Fjellrev. Foto: Adobe Stock.

URØRT NATUR

Her er det et mål at ferdsel i områdene ikke skal gi økt terrengslitasje og forsøpling. Det er spesielt områdene rundt Sylmassivet og nærområdene til turiststier, turisthytter og annen bebyggelse som er utsatt.

KVARTÆRGEOLOGISKE AVSETNINGER

Det er viktige løsmasseavsetninger ved Pikhaugan, langs Fiskåa/Åarkanjohke, Stormælen/Guhkiesåarka, sør for Bustvola/Klievmie, området Sandtjønna-Trolltjønna. Her er det satt mål om at terrengslitasjen skal være innenfor tålegrensen for vegetasjonen, og at erosjon på grunn av slitasje ikke skal skje.

Jaktfalk. Foto: Roger Aasback.

Fra Skardsfjellet mot Nesjøen. Foto: Geir Horndalen.

4 FORVALTNING AV TILGRENSENDE OMRÅDER

Verneforskriften gjelder ikke for virksomhet som skjer utenfor vernegrensen. Det er derfor viktig at tilgrensende områder forvaltes på en slik måte at ikke verneverdiene innenfor verneområdet blir forringet. I naturmangfoldloven § 49 er det fastsatt en særskilt bestemmelse for virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov, og som kan virke inn på verneverdiene i et verneområde. Den aktuelle myndigheten som behandler søknaden skal legge vekt på hensynet til disse verdiene i vurderingen av om en tillatelse bør gis. Det samme gjelder ved fastsetting av eventuelle vilkår. For virksomhet utenfor verneområdene som ikke krever tillatelse, vil det være en aktsom-

hetsplikt for den enkelte, jf. naturmangfoldloven § 6. Det er Tydal kommune som har ansvar for forvaltning av naturområdene utenfor Sylan landskapsvernområde. Med virkemidler som Plan- og bygningsloven kan kommunen sikre omkringliggende områder mot Sylan landskapsvernområde slik at presset på verneområdet ikke blir for stort. Den kan forhindre at det bygges landbruksveier, eller legges ut arealer for hyttebygging i områdene som grenser mot Sylan landskapsvernområde.

Rangeldalen naturreservat grenser inn til Sankkjølen naturreservat i nord. 01.10.2015 ble forvaltningsansvaret overført fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag til Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan. Det betyr at forvaltningen av Rangeldalen vil bli ivaretatt av nasjonalparkstyret.

Fra Storerikvollen mot Sylan. Foto: Geir Horndalen.

5 RETNINGSLINJER OG TILTAK

Verneforskriftene for Sylan landskapvernområde og Sankkjølen naturreservat danner grunnlaget for de retningslinjer og tiltak som blir skissert her.

Gjennom arbeidet med forvaltningsplanen er ulike brukerinteresser og problemstillinger gjennomgått. Erfaringene fra forvaltningsarbeidet i tiden etter vernevedtaket har vært med på å gi grunnlag for fremtidig forvaltningspraksis. Verneforskriftens bestemmelser om hvilke tiltak som må omsøkes gjelder, og det er lagt opp til lik praksis i hele landskapsvernområdet. Søknader om behov knyttet til næringsutøving vil i utgangspunktet kunne regne med positiv behandling.

Her presenteres ulike brukerinteresser som er berørt av verneforskriftene. Verneforskriftene danner rammen for hva som er tillatt innenfor Sylan landskapsvernområde og tiliggende naturreservater. Innholdet i bestemmelsene i disse forskriftene må sees i sammenheng med § 2 som beskriver formålet med vernet. Hvert kapittel innledes med en beskrivelse av status for den aktuelle brukerinteressen. Videre er det satt overordna mål for forvaltningen av den aktuelle brukerinteressen. Dette er med andre ord det rammeverk forvaltningen skal operere innenfor. Videre oppsummeres utfordringer som forvaltningen står overfor. Dette munner ut i retningslinjer for hvordan regelverket skal praktiseres og aktuelle tiltak for forvaltningen (grønn boks). Det er viktig å merke seg at forvaltningsplanen ikke kan gå utover rammene som er gitt i verneforskriftene.

Orange boks: Mål for forvaltningen

Grå boks: Rammer og regelverk – I henhold til vernebestemmelsene, se vedlegg 1-6.

Grønn boks: Retningslinjer for forvaltning og bruk

Mørk grønn boks: Tiltak i området

Grå ramme: Presentasjon av generelt lovverk

5.1 BRUKERINTERESSER

5.1.1 GRUNNEIERE, BRUKSBERETTIGEDE OG REINDRIFTSSAMER.

Sylan landskapsvernområde er i sin helhet opprettet på privat grunn. En slik opprettelse av verneområde etter naturvernloven (nå naturmangfoldloven) innebærer en råderettsinnskrenkning for grunneier. Eiendomsretten står likevel ved

lag, og grunneier kan nekte tiltak som blir gitt løyve for av forvaltningsstyresmaktene, f.eks. motorferdsel. Unntak er tiltak som blir iverksatt for å fremme verneformålet.

Grunneierne, reindriftssamene og andre bruksberettigede, har kunnskap om områdets natur, kulturminner, kulturhistorie og ferdselsmønster. Det er derfor viktig for forvaltningsmyndigheten å ha god kontakt / dialog med disse.

TILTAK:

- Arrangere møter når større saker som angår mange grunneiere/bruksberettigede og reindriftssamene skal behandles. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten.

5.1.2 JORDBRUK

Jordbruksarealene i Sylan er marginale og vi finner stort sett dyrket og slått mark i tilknytning til de få setrene i området. Sylan har gode husdyrbeiter. I dag er beite for sau den formen for jordbruksutnyttelse som har noe omfang.

I verneforskriften (§ 3 punkt 1.1) for landskapsvernområdet heter det at alle inngrep som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter er forbudt. Det kan derimot gis dispensasjon til (§ 3 punkt 1.3 e) oppføring av nye bygninger og anlegg som er nødvendige for jordbruk, husdyrhold og reindrift dersom dette ikke bryter med verneformålet.

Tradisjonell beitebruk som drives innenfor landskapsvernområdet, kan holde fram. Intensivering eller nye driftsformer må godkjennes av forvaltningsmyndighetene for å sikre at disse ikke kommer i konflikt med verneformålet. Dersom jord- og husdyrbruket viser seg å ha negativ innvirkning på verneverdiene bør forvaltningsmyndighetene gripe regulerende inn. Jordbrukstiltak og drift som minsker naturverdien må legges utenfor verneområdet.

Bruk av utmark til slått og beite for husdyr har lang tradisjon i det norske landbruket. Utmarks-slåtten og seterdriften har skapt et vakkert landskap og et biologisk mangfold vi ønsker å bevare for fremtiden. Dette kan vi best gjøre ved å opprettholde beitet og bruken av setrene på tradisjonelt vis.

Det kan bli en utfordring for både forvaltningsmyndigheten og landbruket å finne balansen mellom utøvelse av tradisjonelt jord- og skogbruk og bevare naturverdiene i landskapsvernområdet. Selv om opprettholdelse av tradisjonelt landbruk ikke er direkte nevnt i formålsparagrafen, så bør det biologiske mangfoldet og økosystemer skapt av setring og utmarksbeite bevares gjennom tradisjonelt utmarksbeite av sau og storfe.

For å bevare det spesielle kulturlandskapet og den beiteavhengige vegetasjonen, vil en av hovedstrategiene være å opprettholde beitetrykket. Strukturrasjonalisering generelt i landbruket vil være en trussel mot beitebruken i området. Setrene og setervollene er viktige landskapselement og har et unikt biologisk mangfold hva angår flora. Verneforskriften skal hindre tiltak som kan gjøre ubotelig skade på verneverdiene.

Et for hardt beitetrykk over tid vil ødelegge den spesielle floraen. Samtidig er også opphør av beite og påfølgende gjengroing en trussel mot disse verneverdiene.

Det er viktig at setre, høyløer og annen bebyggelse tas vare på og restaureres etter gammel byggeskikk. Restaurering må skje til sin opprinnelige form. Ved vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger skal dette tilsvare den til-

stand og standard innretningen hadde på verne-tidspunktet. Ved vedlikehold kan eksisterende materiale erstattes med tilsvarende nytt materiale. Vedlikehold skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet.

God tilgjengelighet som følge av veibygging og kraftutbygging (båt), samt eksisterende bebyggelse, gjør at det ikke synes å være noe behov for nye gjeterbuer innenfor verneområdet.

Beitende geiter på Storerikvollen. Sylmassivet i bakgrunnen. Foto: Fjelldriv.

Som privat grunneier og rettighetshaver kan man i Sylan landskapsvernområde med hjemmel i verneforskriften:

- Bruke området til beite, samt slått og skjøtsel på setervoller.
- Vedlikeholde bygninger i samsvar med lokal byggeskikk, jf. retningslinjer for bygg i Tydal kommune. (jf. verneforskriften § 3.1.2.a)
- Vedlikeholde gjerder og sanketrøer, (jf. verneforskriften § 3.1.2.c)
- Vedlikeholde bruer og klopper, (jf. verneforskriften § 3.1.2.b)
- Hogge ved til hytter, setre og buer i samsvar med retningslinjer gitt i denne forvaltningsplanen (Jfr. Retningslinjer side 25. (jf. verneforskriften § 3.2.3)
- Kjøre ut sykt/skadd/nødslaktet storfe/bufe. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formål medbringes inn i verneområdet. Det skal gis melding til forvaltningsmyndigheten før kjøring finner sted. (jf. verneforskriften §3 5.1.f)

Dette gjelder også for de gårdbrukere som har rettigheter på Thomas Angells Stiftelse sin eiendom, så langt disse avtaler går på de ulike punkter.

Vern av kulturlandskap krever en annen forvaltning enn den som tradisjonelt har vært brukt i forbindelse med vern av urørt natur. Naturområder påvirket av mennesker ved tradisjonell seterdrift og beitebruk har høy artsrikdom. I områder med kulturbetingede verneverdier er det nødvendig å opprettholde aktiv og tradisjonell drift eller gjennomføre andre skjøtselstiltak

for å hindre at verneverdiene går tapt. For Sylan kan dette bety at forvaltningsmyndighetene aktivt bør legge til rette for fortsatt setring og beitebruk spesielt i området Storerikvollen/ Sankådalsvollen.

Helheten i kulturlandskapet, med bygninger og landskap, ivaretas best ved at grunneiere, bruksberettigede og forvaltningsmyndigheten sammen finner ut hva som er nødvendige / ønskelige biologiske og bygningsmessige tiltak, for å beholde eller gjenskape f.eks. setermiljøet.

Vedhogst i Stugudal. Foto: Geir Horndalen.

RETNINGSLINJER JORDBRUK:

Generelt

- Beitebruk og seterdrift bør holde fram.
- Driftsendringer bør meldes til forvaltningsmyndighetene for å unngå at det oppstår konflikt med verneformålet.
- Tiltak som krever tillatelse etter søknad bør synliggjøres i en driftsplan. Gjelder ikke melding for akutte tilfeller.
- For bygg og anlegg er bestemmelser gitt i kap. 5.3.15

Seterbruk

- Oppføring av nye seteranlegg for de bruksberettigede kan bare skje i de tilfeller det foreligger et reelt næringsbehov. Dette behovet må dokumenteres.
- Hvis den aktive landbruksdriften på setra opphører vil setra, med bygninger, bli betraktet på linje med alminnelige fritidsbygninger i saksbehandlingen.
- Verneforskriften er ikke til hinder for utleie av husvære. En eventuell bruksendring (for eksempel fra seter til hytte/utleiehytte) må avklares i forhold til annet gjeldende lovverk (jf. kapittel 31 i plan og bygningsloven).

Anlegg for landbruksdrift

- Søknader om nødvendige nye anlegg (gjerder, sanketrøer og lignende) for landbruksdrift vil bli vurdert opp mot vernets formål.

Kulturlandskap

- Søknader om tiltak for å fremme kulturlandskapet skal i utgangspunktet behandles positivt, såfremt det ikke strider mot vernets formål.

TILTAK:

- Stimulere til vedlikehold og aktiv bruk av setrene.
- Stimulere til økt kunnskap om beiteressurser i utmark.
- Det bør følges med beitetrykket i Sylan for å unngå at beiting kommer i konflikt med verneformålet.
- Forvaltningsmyndigheten bør skaffe oversikt over verdifulle kulturlandskap i Sylan, samt gjøre kunnskapen tilgjengelig for publikum.
- Forvaltningsmyndighet, grunneiere og bruksberettigede bør sammen utarbeide skjøtselsplaner med forslag til biologiske og bygningsmessige tiltak som er nødvendig for å beholde eller gjenskape setermiljøet.

5.1.3 SKOGBRUK

Sylan er først og fremst et fjellområde, bare ca. 16 % av arealet er skog. Skogen innenfor verneområdet er fjellbjørkeskog og ligger over verneskoggrensa. Fjellskog har marginal skogbruksmessig betydning, men er svært viktig i økologisk sammenheng, som leveområde for planter og dyr. Gammel urørt skog er dessuten viktig som naturdokument og som inspirasjonskilde og rekreasjonsområde. I utgangspunktet er all skog, inkludert både

levende og døde busker og trær vernet mot skade og ødeleggelse (jf. verneforskriftens § 3 punkt 2.1). Skogsdrift i form av vedhogst til eget bruk innenfor Sylan landskapsvernområde er tillatt etter verneforskriften (§ 3 punkt 2.3). Det stilles krav om lukkede hogstformer i forbindelse med vedhogst, mens utvidede skogbruksformer er forbudt. Vedhogst er kun tillatt i avgrenset område mellom Sankåvika og Storerikvollen og i tilknytning til egen hytte (vedlegg 5). Nye viltvoksende plantearter må ikke innføres (§ 3 punkt 2.1).

RETNINGSLINJER SKOGBRUK, JF. VERNEFORSKRIFTEN § 3 PKT. 2.3:

- Det tillates kun vedhogst til eget bruk, ikke til videre salg. Det kan hogges inntil 3m³ vedvirke pr hytte pr år.
- Det er kun tillatt med lukkede hogstformer.
- Flater for vedhogst skal ikke overskride 1 da.
- Skogbeltet mellom flaten for vedhogst og andre tilgrensende snauareal skal være urørt.
- Skogbeltet opp mot skoggrensen skal være urørt.
- Hogst tilknyttet setervoller bør skje som ledd i bevaringen av kulturlandskapet på og rundt setervollen.
- For andre bygninger i skogbeltet er det gjerne også åpnet opp omkring bygningen i form av rydding av skog og her kan veduttak skje ved å vedlikeholde dette åpne areal.
- Det skal ikke utføres hogst i områder som er angitt som nøkkelbiotoper.
- For å unngå unødig forstyrrelser i hekke- og yngletiden er det ikke tillatt med hogst i perioden 15. mai-15. juli.
- Døde trær og store dekorative trær er fredet mot vedhogst og ødeleggelse. Forbudet gjelder også fjerning av vindfall som ikke har verdi som vedressurs.
- Uttransport av ved fra områder utenfor eksisterende grusveger/traktorveger skal foregå på snødekt mark og med beltekjøretøy. Unntak kan gjøres etter søknad.

TILTAK:

Informasjon om retningslinjene bør formidles til aktuelle brukere og skogbruksansvarlig i kommunen. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten.

5.1.4 SAMISK REINDRIFT

I formålsparagrafen for vern av Sylan landskapsvernområde heter det at «Ivaretakelsen av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift»

Reindriftnæringen og verneforvaltningen har felles interesser i ønske om å opprettholde store naturområder fri for tekniske inngrep.

Reindriftnæringen og retten til å drive reindrift reguleres gjennom «Lov om reindrift» og dens forskrifter. Det er spesielt kapitlene I og III som regulerer hvem som innehar retten til å drive reindrift, og hvilke plikter disse har. Reindriften skal i all hovedsak reguleres gjennom denne lov, men hvis dette kommer i konflikt med verneforskriften vil verneforskriften være bestemmende. Verneforskriften legger generelt reguleringer på tekniske inngrep og motorisert ferdsel. Dette drar reindriften nytte av ved at de opplever mindre forstyrrelser på reinflokken.

Det er spesielt særverdiområdene (drivingsleier, oppsamlingsområder, kalvingsland og anlegg) som er viktig ikke blir forstyrret av annen aktivitet eller tekniske anlegg. Detaljerte temakart for reindrift finnes på nettsiden:

<https://kilden.nibio.no>

DISTRIKTSPLAN

Distriktstyrene skal utarbeide en plan for virksomheten i sine reinbeitedistrikt. Hensikten med distriktsplan er todelt:

- Gi reindriften en indre organisering av driften og beitebruken
- Gi reindriften et arealvern samt virke konfliktforebyggende ved at kommune, fylkeskommune og fylkesmann får et best mulig grunnlag for å ivareta reindriften sine interesser i arealplanarbeid. Dette betyr at distriktsplanene skal føre til økt samarbeid både innen reindriften og i forhold til andre brukere.

Sylan landskapsvernområde med tilliggende naturreservater ligger innenfor Essand reinbeitedistrikt, Saanti Sijte. Distriktsplanen skal inneholde opplysninger som er nødvendig for den offentlige planleggingen, så som; arealbruk, reintall, gjerder, bygninger, andre anlegg, bruk av motoriserte hjelpemidler, inngrep mv. Distriktsplanen bygger på Reindriftenloven av 15. juni 2007 nr. 40 og er tilpasset de lokale forhold i Saanti Sijte. Distriktsplanen revideres hvert 5. år.

FLOKKSTØRRELSE

Saanti sijte har et reintall på ca. 4500 dyr på vinterbeite. På barmarksbeite kommer nærmere 2500 kalver i tillegg. Dette tilsvarer ca 7000 dyr i sommersesongen. Distriktet har 9 sijteandeler og ca. 50 personer direkte tilknyttet reindriften. Tallet omfatter sijteenheter med familier, pensjonister og binæringsutøvere.

Rein i reingjerde, Skarpdalen/Skaarhpdaelie. Kalvmerking. Foto: Marit S. Berger.

BEITEOMRÅDER

Sylan fungerer primært som sommer- og høst-beite, og ser i dag ut til å ha gode beiter for rein. Under barmarksperioden brukes hele reinbeitedistriktet. Vinterbeiteområdet ligger i Femundområdet i Røros, Os og Engerdal kommuner, hvor dyrene vanligvis har tilhold i perioden desember til medio april. På grunn av variasjoner i vær, snø og beiteforhold kan arbeidsoperasjoner og driftsmønsteret variere fra år til år.

Det bør følges med på beitetrykket i Sylan, slik at det framover ikke skapes konflikter mellom utøvelsen av reindrift og verneformålet.

ANLEGG I FORBINDELSE MED REINDRIFTEN

Langs grensa til Sverige i området mellom Storsola og grenserøys 153 er det satt opp ca 12 km med sperregjerde for rein. I forbindelse med konsesjonen for utbygging av Neavassdraget er Statkraft (tidligere TEV) pålagt å sette opp og vedlikeholde dette gjerdet. Vedlikehold gjennomføres om

sommeren, men materiale kjøres ut på snøføre om vinteren. Det er etablert porter/stiger for passering av gjerdene langs de merka turistløypene. Det er viktig at vedlikeholdsarbeidene gjennomføres som tidligere, samt at porter/stiger vedlikeholdes for å unngå konflikter med turismen i området. Det arbeides med å endre grensene for reinbeiteområder mellom norske og svenske reindriftsutøvere. Dette kan innebære en endring av eksisterende sperregjerder for rein.

Det finnes ei samisk gjeterhytte til bruk i reindriften. Denne ligger mellom Sandtjønnna og Bustvola innenfor Sankkjølen naturreservat. I tillegg brukes Esandheim og Pirlåa i reindriften.

Aktiviteter og inngrep som følger med reindriften og som kan ha negative konsekvenser for verneverdiene er overbeiting, bruk av motoriserte kjøretøy på barmark, bygging av veier og oppføring av sperregjerder, merkeanlegg og gjeterbuer. For slike inngrep gjelder de samme søknadsprosedyrene som for landbruket.

RETNINGSLINJER REINDRIFT:**Reindrift generelt**

- Reindriften skal i all hovedsak reguleres gjennom Reindriftsloven, men hvis dette kommer i konflikt med verneforskriften vil verneforskriften være bestemmende.
- Tiltak som krever tillatelse etter søknad skal synliggjøres i godkjent distriktsplan. Søknaden skal være i regi av reinbeitedistriktet. Dette gjelder ikke melding for akutte tilfeller som for eksempel utkjøring av sykt, skadd eller nødslaktet tamrein.
- For bygg og anlegg vises det til kap. 5.3.15.
- For motorferdsel vises det til kap 5.3.16

TILTAK:

- Det bør følges med på beitetrykket i Sylan for å unngå at reindriften kommer i konflikt med verneformålet.
- Revidering av distriktsplanen for reindrift i Essand reinbeitedistrikt/Saanti Sijte bør skje slik at den samsvarer med verneforskriften og forvaltningsplanen for Sylan landskapsvernområde. Ansvarlig: Saanti Sijte i samarbeid med forvaltningsmyndigheten.
- Kanalisere ferdselen bort fra områdene som er mest sårbare for reindriften, for eksempel kalvingsområder. Ansvarlig: Forvaltningsmyndighetene i samarbeid med Saanti sijte og Trondhjems Turistforening.

5.1.5 REDNINGSTJENESTE

Redningstjenesten har etter hvert blitt oppfattet som en nødvendighet i store fjellområder i forbindelse stor utfart f.eks. rundt påske. Det er hovedsakelig Norsk Folkehjelp som opererer i Sylan. Denne organisasjonen er involvert i vakt- og syketransport i tillegg til annen vakttjeneste i tiden rundt påske.

Miljødirektoratet har sammen med Justisdepartementet satt opp retningslinjer for redningstjenestens bruk av snøscooter i utmark og i verneområder. Disse vil bli lagt til grunn ved forvaltningen. Motorferdsel i forbindelse med operativt redningsarbeid kan skje i medhold av verneforskriften § 3 punkt 5.2 a.

Mens øvingsvirksomhet ikke omfattes av unntaket. Øvingsvirksomhet som kan legges utenom verneområdene, skal legges utenfor verneområdene. For å ivareta sikkerheten har redningstjenesten behov for å gjøre seg kjent innenfor verneområdet. Slik kjentmannskjøring må omsøkes. Friluftsliv er en del av verneformålet i Sylan, og

forebyggende redningstjeneste er viktig for allmenhetens friluftutøvelse. Dette skal vektlegges ved eventuelle søknader om kjentmannskjøring.

Det skal som hovedregel bare gis dispensasjon til kjøring som er ledd i en øvingsplan. Er planen forankret sentralt i redningsorganisasjonen og i samsvar med vurderinger fra lokal redningsentral, skal forvaltningsmyndigheten normalt gi dispensasjon. Dette gjelder ikke dersom kjøringen strider mot vernevedtakets formål og påvirker verneverdiene mer enn nevneverdig. Det kan gis flerårige dispensasjoner i tråd med øvingsplan. Av og til kan det være nødvendig med avsperring eller skilting av et særlig rasfarlig område, eller i områder med isforhold eller isgang helt utenom det vanlige. Det er politiet som skal bedømme og avgjøre behov og omfang av slike sikringstiltak og besørge nødvendig iverksettelse. Dersom slike tiltak er aktuelt i verneområder, skal politiet melde fra til forvaltningsmyndighet og oppsyn om de beslutninger som politiet har truffet. Det vil i slike tilfeller ikke være nødvendig å søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse.

RETNINGSLINJER REDNINGSTJENESTE

- Under operativt redningsarbeid kan det brukes motorkjøretøy, jf verneforskriftens §3 pkt 5.2.a.
- Generelle øvelser i bruk av sambandsutstyr og snøscooter skal ikke skje innenfor verneområdene.
- Kjentmannsturer som ledd i en øvelsesplan kan tillates etter søknad. Jf verneforskriftens §3pkt 5.3.a.

TILTAK:

- Dialog mellom redningstjenesten og forvaltningsmyndigheten

5.1.6 TURISTFORENINGENS DRIFT OG AKTIVITETER

Den Norske Turistforening (DNT) har en regional forening knyttet til Sylan. Denne er Trondhjems Turistforening (TT). TT har mesteparten av Sylan som sitt ansvarsområde m.h.t. tilretteleggingstiltak.

Turistforeningenes arbeid og tilbud har stor verdi ved å stimulere og legge til rette for friluftsliv. Gjennom turistforeningens hytter og sti-/løypenett kanaliseres ferdselen i området. Turiststiene er del av en nasjonal infrastruktur for allmenheten, og ikke bare for turistforeningens medlemmer.

Gode samarbeidsrutiner mellom forvaltningsmyndigheten og turistforeningene er viktig, for å sikre at arbeid som turistforeningene utfører og aktiviteter de legger opp til ikke er i strid med verneformålet.

Verneforskriften for landskapsvernområdet sier om turistforeningsdrift i § 3 punkt 1 1.2b: Vernebestemmelsene er ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende stier, skilt, bruer og liknende i samsvar med forvaltningsplan.

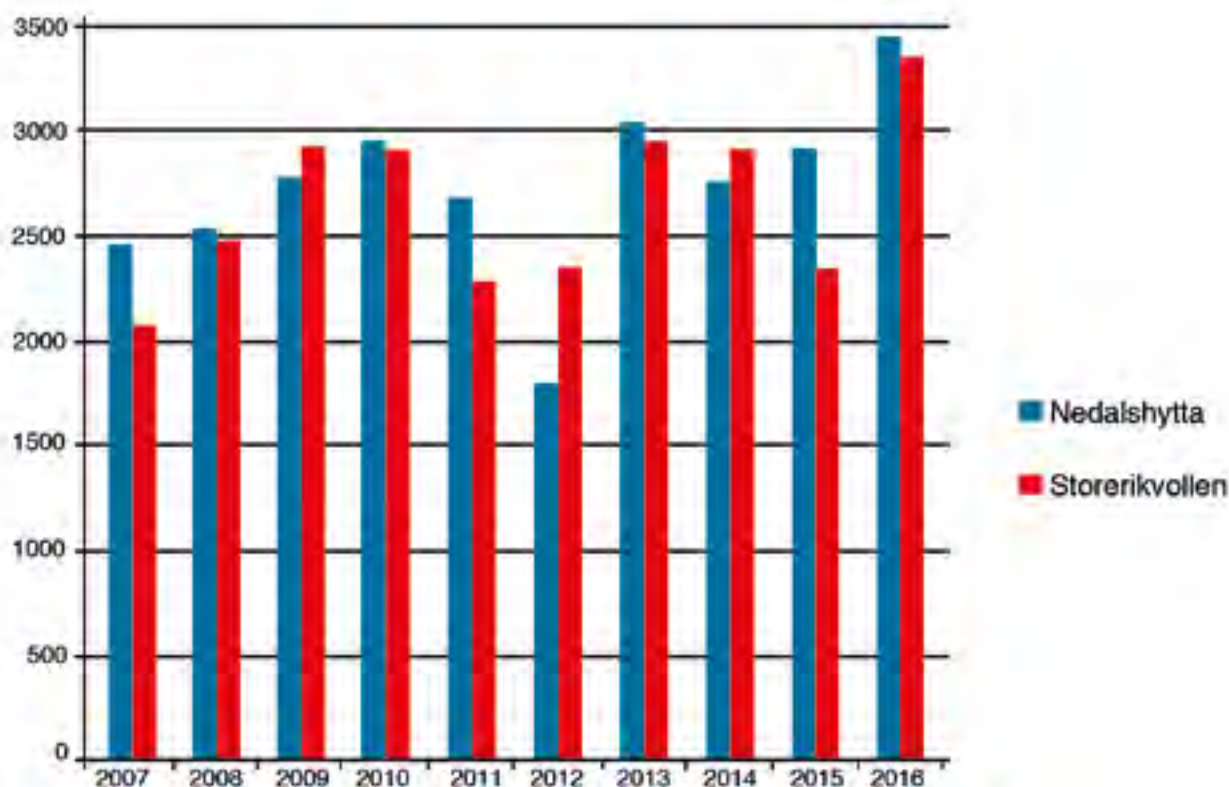
Med eksisterende stier utdypes at dette gjelder merkede stier og for stakede vinterløyper. Det bemerkes at forvaltningsmyndigheten også kan kreve fjerning eller omlegging av deler av eksisterende stier/løyper for å sikre verneverdier i Sylan (§ 3 punkt 4.5).

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad (§ 3 punkt 1.3 a, c, d) gi tillatelse til:

- a) Ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger
- c) Bygging av bruer og legging av klopper
- d) Oppsetting av skilt og merking av nye stier.

Turistforeningenes årlige statistikk gir innblikk i omfanget av besøkende i Sylan. Figur 1 viser utviklingen i antall besøkende på Nedalshytta og Storerikvollen fra 2007 til 2016.

Bildet av antall besøkende i Sylan kommer ikke fram av turistforeningenes statistikk alene. Mange andre aktører bruker også området.

Figur 1. Antall overnattinger på TT-hyttene i Sylan landskapsvernområde i perioden 2007- 2016.

Nedalshytta. Foto: Geir Horndalen.

HYTTENE I SYLAN

Trondhjems Turistforening eier og driver Storerikvollen som ligger innenfor Sylan landskapsvernområde, samt Nedalshytta som ligger like utenfor vernegrensen.

NEDALSHYTTA

Hytta er betjent (med bl.a. middagsservering) fra slutten av juni til midten av september og i påsken. I betjent sesong er kapasiteten på 60 senger. Resten av året er hytta selvbetjent med en kapasitet på 28 senger. Selvbetjeningsavdeling for overnatting utenom betjent sesong i eget hus ved siden av hovedhuset. Nedalshytta har strøm, dusj og badstu. Nedalshytta hadde 3.466 overnattinger i 2016. Dette tallet varierer noe fra år til år, men har vært nokså stabilt de siste 10 årene.

STORERIKVOLLEN TURISTHYTTE

Hytta er betjent i sommersesongen fra juni til september og i påsken. I betjent sesong er kapasiteten på 65 senger. Resten av året er hytta selvbetjent med en kapasitet på 16 senger. Storerikvollen hadde 3.366 overnattinger i 2016. Antall overnattinger varierer noe fra år til år, men har vært nokså stabilt de siste 10 årene.

SIKRINGSHYTTE PÅ FISKÅHØGDA

Denne bua brukes som en sikkerhet for turister i Sylan og er ikke betjent.

ANDRE TURISTHYTTER

TT driver Ramsjøhytta som ligger ved grensa til Skarvan-Roltdalen nasjonalpark, og ligger som en forbindelse mellom de to store verneområdene i Roltdalen og Sylan. På svensk side i Sylan ligger Sylstationen og Blåhammarstugan som de nærmeste turisthyttene.

Merking av fotturruter (varding, T-merking) Stier i Sylan er merket i tråd med Merkehandboka. All merking i Sylan bør følge denne standarden. Der det er behov for skilt som veivisere til hytter, andre merkede stier m.m., bør de være i et naturlig og ikke impregnert materiale. Skiltene må ikke være for dominerende eller skjemmende. Det er ikke noe mål å standardisere alle skilt og veivisere i Sylan.

En eventuell merking av nye stier og løyper og oppsetting av skilt og veivisere må skje etter søknad til forvaltningsmyndigheten og i samarbeid med grunneiere, reindriftssamene og andre bruksberettigede. Det samme gjelder bygging av bruer og klopper. Vedlikehold av eksisterende stier med bruer, klopper, varder, merking, skilt og vegvisere, kan og bør fortsette. Forvaltningsmyndighetene kan stille krav om endring av enkelte ruter, dersom det er konflikter mellom dagens bruk og verneformålet. Det må i størst mulig grad benyttes naturlig og ikke impregnert materiale.

Eksisterende sommer- og vintervardinger hos TT er angitt på eget temakart (vedlegg 6).

RETNINGSLINJER TURISTFORENINGENS DRIFT OG AKTIVITETER:

- Turistforeningenes drift og aktiviteter kan skje når det ikke oppstår konflikter med verneformålet.
- Forvaltningsmyndighetene kan stille krav om endring av ruter dersom de er i konflikt med verneformålet.
- CCA-impregnerte materialer tillates ikke brukt som klopper, bruer osv.
- Merking og skilting av stier skal følge Merkehåndboka

TILTAK:

- Eksisterende løypenett bør gjennomgås for å se om det er behov for å kanalisere ferdsele bort fra eventuelle sårbare områder. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med Trondhjems Turistforening. Dette bør tas inn i arbeidet med en besøkstrategi for verneområdet
- Årlige møter mellom turistforeningen og forvaltningsmyndigheten vil gi innblikk i turistforeningens framtidsplaner, og samtidig skape en kanal for spredning av informasjon om forvaltningen av Sylan.

5.1.7 FRILUFTSLIV

Sylan er viktig for friluftsliv, rekreasjon og naturopplevelse. Store sammenhengende naturområder slik en finner her, er positivt ved utøving av friluftslivsaktiviteter. Gjennom vern er disse områdene sikret for framtiden.

I tråd med norsk friluftslivstradisjon (jfr. friluftsloven) er det fri ferdsel i Sylan landskapsvernområde. All ferdsel og aktivitet skal derimot være hensynsfull og forsiktig slik at en ikke skader natur og kulturverdier, uroer vilt eller er til ulempe for andre (friluftsloven § 2). Retten til fri ferdsel (allemannsretten) skal være retningsgivende i forvaltningen av verneområdene i Sylan. Restriksjoner på allemannsretten skal bare innføres når hensynet til natur- og kulturverdier gjør dette nødvendig. Menneskelig ferdsel kan komme i konflikt med naturvernomsyn, f.eks. ved forstyrrelse av dyr og fugler, eller ved stor slitasje på vegetasjonen. Dette er problem som kan forhindres ved kanalisering og tilrettelegging eller restriksjoner og forbud. Verneforskriften for landskapsvernområdet (§ 3 pkt 4.4) og naturre-

servatet (§ 6) gir mulighet til å regulere ferdsele i verneområdene dersom det er nødvendig.

Ferdsele i Sylan er konsentrert til spesielle utfartsområder og til spesielle tider av året. Det er hyttekonsentrasjoner i Stugudal. Den største utfartstiden er påsken, sommerhalvåret etter at turistforeningens hytter har åpnet, og høsten. I år med sen påske kan enkelte lokaliteter av rovfugl være utsatt for forstyrrelse. Mange av rovfuglene starter hekking i april. Tillatelsen til å kjøre snøscooter gjelder bare fram til 5. mai med tanke på å redusere trafikken i en sårbare hekke- og yngleperiode. Den mest sårbare yngleperioden for dyr og fugler er over når turistsesongen starter for alvor, omkring 15. juli.

Merking av løyper skal følge www.merkehandboka.no. Suppleringsmerking om vinteren skal skje med naturkvist. Preparering av nye spor er ikke ønskelig innenfor verneområdet annet enn når det er nødvendig for å lede ferdsele vekk fra bestemte områder. Mellom turisthyttene er det permanent vintermerking med staker, og dette suppleres med kvisting før påskesesongen. En opprettholdelse av dette er ønskelig pga en god kanaliseringseffekt av trafikken.

Fra idrettsarrangementet Syltoppen opp. Foto: Geir Horndalen.

FJELLKLATRING

Fjellklatring har ingen særlige tradisjoner i Sylan. Etablering av eventuelle klatreruter kan komme i konflikt med hekkende rovfugl, og en eventuell aktivitet må holdes utenfor kjente yngleområder for rovfugl. Etablering av faste innretninger som taubaner o.l er forbudt i følge verneforskriften § 3 punkt 1.1).

ANDRE FRILUFTSAKTIVITETER

De siste årene har en rekke nye uteaktiviteter som paragliding, fallskjermhopping, hanggliding, terrengsykling og ridning fått økende antall brukere i Norge og internasjonalt. Dette kan enkelte steder føre til uønsket slitasje, virke forstyrrende på dyrelivet eller være kilde til brukerkonflikter. Paragliding og kiting er aktiviteter som i utgangspunktet ikke er ønskelig i Sylan. Sykling er lite egnet på grunn av mye myr og våtmark. Hanggliding og paragliding kan tenkes å komme i konflikt med dyreliv, særlig ved forstyrning av hekkende rovfugl. Aktiviteter som medfører slitasje og forstyrrelse på naturmiljøet må en forsøke å legge utenfor verneområdet. Aktiviteter som krever bruk av motor er forbudt innenfor vernegrensene.

Ridning og sykling i utmarka er aktiviteter som blir mer og mer utbredt, også i Sylan. Slik aktivitet som opptrer enkeltvis, i små grupper og spredt, er en form for friluftsliv som må styres. Friluftsloven § 2 sier: "I utmarka kan alle ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Det samme gjelder ferdsel med ride- eller kløvhest, kjelke, tråsykkel eller liknende på veg eller sti i utmark og over alt i utmark på fjellet, såfremt ikke eieren med friluftslivnemnda samtykke har forbudt slik ferdsel på nærmere angitte strekninger". I flere år har det vært tilbud om organiserte rideturer og arrangement i Sylan. Organisert sykkel- og hestetrafikk kan sette dype spor og sliter på vegetasjon og stier beregnet for ferdsel til fots. Organiserte sykkel- og rideturer må klareres med forvaltningsmyndighet og grunneiere. Videre kan det være ønskelig at aktiviteten legges utenfor etablerte stier for fotturisme pga slitasjefare. Dette må vurderes konkret og veies opp mot ønske om å kanalisere ferdsel mest mulig.

Verneforskriften tillater sykling og bruk av hundespenn på barmark langs veger og kjørespor innenfor landskapsvernområdet (se kap 5.3.17 om veier);

utover dette tillates ikke slik friluftutøvelse. Uorganisert ridning anbefales kun på veger og kjørespor pga slitasjefaren. Bestemmelser for reiseliv med organiserte rideturer er gitt i kap. 5.3.9. I Friluftsmeldingen (Meld. St. 18 2015-2016) er det foreslått å åpne generelt for sykling på veier og stier i nasjonalparker og landskapsvernområder.

Som følge av dette pågår nå et arbeid for å endre verneforskriften i forhold til sykling. Dersom verneformålet tilsier det kan sykling reguleres, og en må avvente prosessen med endring av verneforskriften før en kan si at det er åpnet for sykling på stier og veier i Sylan.

RETNINGSLINJER FRILUFTSLIV:

- Ferdselen i verneområdene i Sylan må ikke medføre skade på vegetasjon eller forstyrrelse av dyrelivet og reindrift.
- Ved konflikt mellom friluftsliv og naturvern skal friluftslivet vike.
- Sykling og bruk av hundespenn på barmark tillates ikke utenfor veger og kjørespor, (forskriftsendring kan komme i forhold til sykling).
- Uorganisert ridning anbefales kun på veger og kjørespor pga slitasjefaren.
- Vedlikehold av skilt,bruer, klopper m.m som ikke medfører noen vesentlig oppgradering, kan skje uten særskilt søknad.

TILTAK:

- Føre tilsyn med slitasjeutviklingen og vurdere tiltak deretter.
Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten.

5.1.8 IDRETTSARRANGEMENT

Innenfor verneområdene i Sylan er det ikke ønskelig med arrangement som krever tilrettelegging, slik som oppkjøring av løyper eller lignende. Om sommeren kan det bli spørsmål om ulike løpsarrangement, som kan komme i konflikt med fugle- og dyrelivet.

Løpsarrangement som følger en trase eller sti er kanalisering av ferdsel, og bør normalt kunne gjennomføres. Jaktprøver for hunder er ikke ønskelig innenfor verneområdet i sårbar tid (15. mai – 15. juli) i forhold til viltet. I Sankkjølen naturreservat er alle former for idrettsarrangement forbudt (verneforskriften § 3 pkt. 5).

RETNINGSLINJER IDRETTSARRANGEMENT:

- Det skal ikke legges organiserte idrettsaktiviteter som krever tilrettelegging innenfor verneområdene.
- I Sankkjølen naturreservat er alle former for idrettsarrangement forbudt.

Skiturister i Sylan. Foto: Geir Horndalen.

5.1.9 REISELIV OG TURISME

Interessen for Sylan i reiselivssammenheng er økende. Både reiselivsbedrifter og kommuner i området bruker Sylan i markedsføring. Utviklingen i reiselivsmarkedet med økt etterspørsel etter rene og ekte naturopplevelser og fokus på økoturisme vil, sammen med myndighetenes satsing på miljøbasert næringsutvikling, medføre ytterligere interesse for å markedsføre og bruke Sylan.

I fjellteksten, jf. revidert statsbudsjett 2003 (ST. prp. nr. 65 (2002-2003)) er det et hovedfokus på å synliggjøre potensialet for økt turistmessig bruk av fjellområdene både i tilknytning til og i verneområdene, uten at natur- og kulturhistoriske verdier ødelegges. Det er i verneforskriftene derfor tatt høyde for noen enkle tilretteleggingstiltak som etter søknad kan tillates. Tiltak innenfor verneområdet i forbindelse med turisme skal vurderes på samme måte enten tiltaket er av kommersiell eller ikke-kommersiell karakter. Det er tiltakets innvirkning i forhold til verneformålet som skal være avgjørende, ikke om tiltaket har næringsmessig betydning.

Denne forvaltningsplanen gir retningslinjer og skal være grunnlaget for tilrettelegging av miljøtilpasset reiseliv innenfor verneområdene. Forvaltningsplanen kan ikke utforme retningslinjer for reiseliv ut over det som er hjemlet i verneforskriftene. Det trekkes i forvaltningsplanen også opp retningslinjer for praktisering av dispensasjonsbestemmelsene. Dette er viktig for at de som planlegger miljøtilpasset reiseliv

opplever en forutsigbarhet fra forvaltningsmyndighetens side. Det er viktig at turistvirksomhet ikke kommer i konflikt med verneformålet i landskapsvernområdet og naturreservatet. Økt tilrettelegging skal skje på naturens premisser. Det bør også påpekes at verneområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse og at tiltak innen miljøtilpasset næring kan komme i konflikt med reindriftsnæringen i enkelte tilfeller.

Når kommunene utformer sin fremtidige reiselivspolitik opp mot Sylan landskapsvernområde må det legges til grunn at nødvendige, tyngre tekniske tiltak som for eksempel større reiselivsanlegg med tilhørende aktiviteter, lokaliseres utenfor verneområdene. For mange typer reiseliv er det ofte et samspill mellom landskapsvernområdet og de tilgrensende områdene, og tilrettelegging for reiseliv må sees i sammenheng for hele området, også de områdene som ligger utenfor verneområdet. Lokalisering av tyngre aktivitet legges til områder utenfor landskapsvernområdets grenser, der selve landskapsvernområdet fungerer som trekkplaster. Reiselivsanlegg utenfor landskapsvernområdet lokaliseres slik at press mot de mest sårbare delene/tidsrommene i verneområdene unngås (f.eks. kalvingsområder for rein, se temakart reindrift på nett: <https://kilden.nibio.no>).

Reiselivet må bygge på de restriksjoner for ferdsel og bruk som trekkes opp i verneforskriften og de kommunale arealplaner. Kanalisering av ferdsel er et overordnet virkemiddel for forvaltningen. I det ligger at man skal ha liten grad

av tilrettelegging i de mest sårbare delene av verneområdene. Gjennom markedsføring, tilrettelegging og planlegging av turer bør reiselivsaktørene brukes aktivt for å kanalisere ferdselen i verneområdene. Målsettingen skal være økt samarbeid mellom reiselivsaktørene, forvaltningsmyndighetene, grunneiere og brukere, reindriften og kommunene.

Utviklingen i reiselivsnæringen tilsier at etterspørselen etter organiserte turopplegg vil øke i årene som kommer. I nordisk sammenheng er det i dag voksende interesse for miljøsertifisering av ulike typer virksomheter som opererer i natur- og verneområder. Miljøsertifisering er et viktig tiltak for å kvalitetssikre reiselivsaktørene og være en merkevarebygging for aktørene i området. Frivillig miljøsertifisering av reiselivsaktørene i Sylan vil være i tråd med Regjeringens retningslinjer (jfr. St.prp. nr. 65 (2002-2003)). Det er ikke grunnlag i vernebestemmelsene for at slik sertifisering kan bli stilt som krav fra forvaltningsmyndighetene sin side. Derimot er det sterkt å anbefale at den som ønsker å drive organisert aktivitet innenfor landskapsvernområdet kan vise til dokumentert kompetanse.

Innenfor området som i dag er vernet, har det vært drevet organisert rideaktivitet gjennom Dyrhaug ridesenter i 30-40 år. Organiserte rideturer må etter at vernevedtaket trådte i kraft søkes om. Forvaltningsmyndigheten vil kunne være imøtekommende overfor søknader om organiserte rideturer, men vil følge utviklingen av slitasjen som følge av aktiviteten. Hvis presset blir for stor i forhold til slitasje, vil man måtte si nei til flere søknader. Rideturer skal kun foregå i områder skissert på temakart om ridning (vedlegg 7).

Det er for tiden stor interesse for seterturisme og det ligger til rette for at personer som eier setre innenfor landskapsvernområdet med tiden vil satse på overnatting og salg av seterkost, kanskje i sammenheng med utleie av jakt- og fiskerettigheter. I den forbindelse er det ytre ønske om utvikling av seterbygningene på Storerikvollen med tilhørende fiskebu for Sjursgården vestre (verneforskriften § 3 punkt 1.3 g).

Det er også ytre ønske om å opprette en båtrute på Esandsjøen/Nesjøen. Opprettelse av et slikt tilbud vil medføre et enkeltinngrep i form av landgang / brygge, men vil kunne tillates opprettet etter søknad (verneforskriften § 3 punkt 1.3 f).

Fjellguiden med båt ved Esnadammen. Foto: Merete Lien.

RETNINGSLINJER REISELIV OG TURISME:

- Forvaltningsmyndigheten skal legge til rette for økt reiselivsvirksomhet innenfor rammen av verneformålet og verneforskriften for Sylan landskapsvernområde.
- Nyetableringer av reiselivsbygg skal som hovedregel ligge utenfor landskapsvernområdet.
- Enkel tilrettelegging for seterturisme kan tillates (f.eks. overnatting i eksisterende bygninger og salg av seterkost).
- Oppsetting av et enkelt kaianlegg for båtrute på Esandsjøen/Nesjøen kan tillates etter søknad. Det tillates kun ett kaianlegg for den delen av verneområdet som grenser til sjøene.
- All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv, kulturminner, reindrift og andre brukere.
- Aktiviteten skal bære preg av tradisjonelt og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging.
- Nye aktiviteter innen reiseliv skal ikke medføre økning i motorferdselen i landskapsvernområdet.
- All forurensning og forsøpling er forbudt. Avfall skal tas med ut av landskapsvernområdet.
- Reiselivsaktører som ønsker å drive organisert ferdsel (f.eks. ridning) skal jf. forskriftens §3 pkt 4.2 søke forvaltningsmyndighetene om særskilt tillatelse. Tillatelsen skal angi vilkår knyttet til ivaretagelse av verneformålet. Dette gjelder ikke organisert ferdsel som ikke skader naturmiljøet. Organiserte rideturer skal kun foregå i områder skissert på temakart om ridning.
- Det anbefales at all turistvirksomhet i verneområdet planlegges i samråd med berørte reinbeitedistrikter.
- Reiselivsaktører som bryter vernebestemmelsene kan miste tillatelsen til å drive organisert ferdsel i landskapsvernområdet.

TILTAK:

- Informere reiselivsaktørene om lovverk, regler og retningslinjer for miljøtilpasset reiseliv innenfor og i nær tilknytning til landskapsvernområdet. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten.
- Differensiert forvaltning bør vurderes i forhold til om enkelte soner skal ha mindre ferdsel med tanke på sårbarhet. Dette tas inn i forvaltningsmyndighetens arbeid med besøksstrategi for landskapsvernområdet.
- Definere sentrale innfallsporter gjennom forvaltningsmyndighetens arbeid med en besøksstrategi for landskapsvernområdet.

5.1.10 JAKT OG FISKE

I verneforskriften § 3 punkt 3.1 og 3.2 heter det: "Jakt og fangst er tillatt etter Viltloven og Reindriftsloven" og "Fiske og fangst er tillatt etter Lakse og innlandsfiskeloven og Reindriftsloven".

I Viltlovens formålsparagraf heter det at viltet og dets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes.

Det er de private grunneierne, reindriftssamene og bruksberettigede som har jaktrettighetene i Sylan. Over det meste av Sylan er det åpnet for småviltjakt gjennom kortsalg eller utleie. Kortsalget er ulikt organisert blant grunneierne.

Innenfor Sankkjølen naturreservat tillates ikke jakt på ender, vadefugl og måker (verneforskriften § 4 punkt 3).

Lov om laks- og innlandsfisk sier i sin formålsparagraf at livet i vannet og artenes leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og mangfold bevares. Utsetting og kultiveringstiltak er forbudt med mindre dispensasjon er gitt av fylkesmannen eller Miljødirektoratet. For å hindre spredning av fiskearter og fiske sykdommer er det forbudt å overføre fisk eller vatn mellom vassdrag, og det er ikke lov å benytte levende agn, unntatt meitemark.

Det er påvist ørekyte i Nesjøen og Esandsjøen, men hvor langt denne har spredt seg innover i Sylan er usikkert.

RETNINGSLINJER JAKT OG FISKE:

- Jakt og fiske i Sylan reguleres av viltloven, lov om laksefiske og innlandsfiske og reindriftsloven.
- Innenfor Sankkjølen naturreservat er jakt på ender, vadefugl og måker forbudt.
- Uttransport av felt storvilt med elgtrekk er tillatt.
- Uttransport med båt over Nesjøen/Esandsjøen er ønskelig hvis hensiktsmessig i forhold til fellingssted.

TILTAK:

- Utarbeide oversikt over vann hvor det har vært satt ut fisk.
Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med naturoppsynet.

Fjellrev. Foto:Per Gätzchmann

5.1.11 MILJØOVERVÅKING, FORSKNING OG UNDERVISNING

Sylan er ett av de fjellområdene i landet som er best undersøkt floristisk; først og fremst gjennom arbeidet til Nordhagen (1928), men også gjennom andre norske og ikke minst svenske undersøkelser. Sylan er et godt dokumentert område, og det er egna som referanseområde for naturvitenskapelige studier og langtidsstudier/overvåking (Moen & Lyngstad 2003). Nordhagens grunnleggende studier gjør det spesielt aktuelt og attraktivt å knytte langtidsstudie til området.

Sylan er også brukt i forhold til opplæring av studenter i botaniske fag fra NTNU, men ikke årlig.

De siste årene har det vært stort fokus på fjellreven

og artens truede status. Et fireårig interregprosjekt 2010-2013 er gjennomført, og tiltakene i prosjektet ble videreført i 2014 og 15. Prosjektet har hatt som mål å styrke fjellrevens status i Helags/Sylan-området gjennom konkrete tiltak. Føringstasjoner og aktivt uttak av rødrev er blant tiltaka som har vært gjennomført. Dette har gitt resultater og vi har både i 2014 og 2015 hatt minst tre ynglinger på norsk side i Sylan. Nytt interregprosjekt fra 2016 sikrer videreføring av tiltak. Verneområdene i Sylan har store verdier både innenfor geologi, flora og fauna, og det må være en målsetting å styrke overvåkingen av disse verdiene. En utfordring vil være å legge til rette for forskning og undervisning uten at dette forringer verneverdiene og kommer i konflikt med vernets formål.

RETNINGSLINJERMILJØOVERVÅKING, FORSKNING OG UNDERVISNING:

- Det kan gjøres unntak fra verneforskriften med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48 for forskning og undervisning, såfremt det ikke er i strid med verneformålet.

TILTAK:

- Utarbeide et systematisk overvåkingsprogram for arter og verdifulle forekomster det er satt bevaringsmål for. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med naturoppsynet.

Forlatt Leirbål. Foto: Jan Erik Hansen.

5.1.12 FORURENSNING OG AVFALL

Det er ikke aktuelt å etablere ordninger med steder for søppeltømming i verneområdene, da erfaringer med slike ordninger er at slike tiltak medfører opphopning av søppel. Det er viktig at personer som ferdes i Sylan ikke etterlater seg avfall, men selv tar dette med seg ut av området. Ved noen av de mest sentrale innfallsportene bør det gjennomføres informasjons- og holdningsskapende kampanjer om dette temaet.

Kommunene er ansvarlige for å forhindre forurensning, jfr. Forurensningsloven § 35. I samarbeid med kommunene og eventuelt lokale reiselivsbedrifter og Trondhjems Turistforening bør det vurderes å sette opp toalett og avfallscontainere ved de største innfallsportene til Sylan. Disse skal da plasseres utenfor vernegrensen.

I henhold til verneforskriftens § 3 punkt 6.1 er all bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet forbudt.

I følge enkelte grunneiere har det til tider vært et problem med opphopning av søppel, og da spesielt dopapir, engangsgrillere og ølbokser. Dette er forurensning som er i strid med verneformålet, og holdningsskapende arbeid i forhold til dette må gjennomføres i første rekke gjennom informasjonstiltak.

Forurensningsloven gjelder også innenfor verneområdene i Sylan. Dette innebærer at i utgangspunktet vil all brenning av avfall være ulovlig. Dette gjelder ikke for det som kan betraktes som vanlig forurensning fra boliger, primærnæringer mv. Med vanlig forurensning menes for eksempel bråtebrenning og brenning av tørt hageavfall og opptenning/brenning av papir i vedovnen hjemme eller på hytta.

Forvaltningsmyndigheten kan i særskilte tilfeller gi tillatelse til brenning av avfall fra turisthyttene. Dette avfallet skal i hovedsak dreie seg om papp/papir og ubehandlet trevirke som ikke inneholder kjemiske midler som for eksempel impregnering, maling, beis og lignende. Spesialavfall skal leveres til godkjent mottak.

RETNINGSLINJER FORURENSNING OG AVFALL:

- Forurensning og forsøpling er i strid med verneformålet.

TILTAK:

- Informasjonskampanje for å motivere folk til å ta avfallet sitt med ut av verneområdene.
- En fortløpende vurdering av toalett-behov og avfallscontainere ved innfallsportene til verneområdet.
- Alle bygninger og virksomheter i området må ha godkjente avløpssystemer, og det må etableres gode rutiner for avfallshåndtering

5.1.13 FORSVARETS VIRKSOMHET

Det finnes ingen spesielle anlegg for forsvaret innenfor verneområdene og det er heller ikke aktuelt å åpne for etablering av slike anlegg.

Verneforskriften er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet og andre offentlige tiltak i forbindelse med ambulans-, politi-, brannvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels-

og forvaltningsvirksomhet (verneforskriften § 3 punkt 4.6).

Operativ virksomhet omfatter ikke øvelser. Det vil være et mål å unngå at større militære øvelser blir lagt slik at de berører verneområdene.

Lavtflyging med jagerfly eller andre luftfartøy er ikke ønskelig innenfor landskapsvernområdet, og det vil bli arbeidet med å få Forsvaret til å unngå Sylan med slik aktivitet.

RETNINGSLINJER:

- Militære øvelser skal legges slik at de ikke berører verneområdene i Sylan.

TILTAK:

- Arbeide for at grensen for lavtflyging heves til minst 600 meter innenfor de særskilt sårbare periodene for fjellrev, landskap og friluftsliv.

Ansvar: Forvaltningsmyndigheten.

5.1.14 VANNKRAFTUTBYGGING

Store deler av vannkraftpotensialet i Sylan er utbygd, og de regulerte magasinene i Sylan utgjør grensen mot landskapsvernområdet over lange strekninger.

Nedalsutbyggingen på 1960/70-tallet, førte til at store deler av Nedalen ble omgjort til kraftverksmagasin. Dette er det vi ser som Nesjøen/Niejtjenjaevrie i dag. Mange km² ble satt under vann, og det er store reguleringshøyder ved både Nesjøen (19 m) og Esandsjøen/Saantenjaevrie (6 m).

I følge verneforskriften for Sylan landskapsvernområde § 3 punkt 1.1 er det forbud mot inngrep som vesentlig vil endre landskapets karakter, slik som vassdragsregulering og tørrlegging. Videre vannkraftutbygging innenfor landskapsvernområdet er vanskelig å forene med verneformål og verneregler, og det vil derfor ikke åpnes for ny utbygging.

Ved vannkraftutbygging i randsonen til landskapsvernområdet kommer naturmangfoldlovens §49 til anvendelse. Denne omhandler utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde.

RETNINGSLINJER VANNKRAFTUTBYGGING:

Videre vannkraftutbygging innenfor landskapsvernområdet er ikke forenelig med verneformål og verneregler og det vil derfor ikke åpnes for dette.

TILTAK:

- Arbeide for å tilpasse eksisterende inngrep til omgivelsene. Følge opp konsesjonsvilkår og ny konsesjonsbehandling. Ansvar: Forvaltningsmyndigheten.

Nesjødammen. Foto: Geir Horndalen.

Seterbygninger på Storerikvollen. Foto: Fjelldriv.

5.1.15 BYGG OG ANLEGG

Det framgår av verneforskriften for Sylan landskapsvernområde § 3 punkt 1.1 at det ikke er tillatt å føre opp nye bygninger innenfor verneområdet.

Forvaltningsmyndighetene kan gjøre unntak med hjemmel i verneforskriften § 3 punkt 1.3e, hvor det i forbindelse med etablerte næringsinteresser som jordbruk, husdyrhold og reindrift etter søknad kan åpnes for nybygg.

I verneforskriftens § 3 punkt 1.3g nevnes at det etter søknad kan åpnes for oppføring av tilsynsbu/sikringsbu for Thomas Angells Stiftelser, tilsynsbu for Aune sameie og fiskebu for Sjursgården vestre. Søknader om slike må behandles etter Plan og bygningsloven og skal følge retningslinjer for bygg i Tydal kommune (jf kommuneplanens arealdel)

Vedlikehold av bygninger og anlegg kan skje i medhold av verneforskriften § 3 punkt 1.2 a. Tiltak som medfører endringer i byggets utseende, størrelse eller bruk, herunder også riving og/eller flytting, krever tillatelse i medhold av verneforskriften og eventuelt plan- og bygningsloven (PBL).

Med vedlikehold forstås mindre tiltak som opprustning av teknisk og funksjonell standard slik som taktekking, etterisolering, skifte av vinduer og kledning m.m. Vedlikehold kan skje i medhold av verneforskriften, mens tiltak som innebærer

fasadeendring ikke defineres som vedlikehold og krever behandling etter verneforskriften.

Etter søknad kan forvaltningsmyndigheten gi dispensasjon til gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som har gått tapt ved brann eller naturskade. Dette kan skje med hjemmel i verneforskriften § 3 punkt 1.2 b. Naturskade er definert som akutt skade som følge av ras, flom eller liknende og vil ikke omfatte forfall på grunn av alder eller manglende vedlikehold.

Det kan i helt spesielle tilfeller gjøres unntak i medhold av naturmangfoldlovens § 48 (dispensasjon fra vernevedtak). En forutsetning for bruken er at det ikke setter verneformålet i fare. Miljødirektoratet har presisert at fortolkningen av "spesielle tilfeller" må praktiseres relativt strengt, slik at ikke verneverdiene i området på sikt uthules og blir skadelidende.

Søknad om byggetillatelse innenfor verneområdet skal sendes nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan som behandler saken etter verneforskriften og kommunen, som behandler søknaden etter Plan- og bygningsloven (PBL). En søknad om byggetillatelse skal ta utgangspunkt i standard byggesøknadsskjema der det framgår hvilke krav som stilles til en byggesøknad etter PBL (tegninger, situasjonsplan, kart og kvittering av nabovarsel). Søknaden skal videre inneholde en begrunnelse av hvorfor tiltaket ønskes gjennomført, opplysninger om andre bygninger i området, samt en beskrivelse av eiendomsforholdene i området.

GENERELT OM BYGGESAKER

Søknader om dispensasjon for nye bygninger knyttet til jordbruk, husdyrhold eller reindrift, jf. § 3 pkt 1.3e i verneforskriften, vurderes i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av kriterier som behov, byggets størrelse og funksjon, beliggenhet (områdets uberørthet) og tilknytning til annen bebyggelse. Både nye og eksisterende bygninger skal passe i de naturlige omgivelsene. De skal ha en begrenset størrelse og ha mest mulig ensartet og enkel form.

Hytter av en slik størrelse at arealet dekker den funksjon og behov en fritidsbolig er ment å ha, kan ikke påregne dispensasjon for tilbygg.

Uthus skal være av en beskjeden størrelse, og ha funksjon som utedo, lagerplass for redskap, ved m.m. De skal ikke være isolert eller innredet for opphold og overnatting. Maksstørrelse settes til 30 % av hovedbygg eller 10 m².

All bygging skal være i tråd med lokal byggeskikk, og naturens egne materialer skal benyttes. I utmark i Tydal er «tradisjonelle» seterhus fra 1800-tallet i en etasje med torvtak (utvendig bredde 4-6m, lengde inntil 14 m) Oppstuggu har ikke vært tradisjon i Tydal. Det vises ellers til mini-håndbok utgitt av Sør-Trøndelag fylkeskommune i 2002: «Nybygging i seterlandskap» (red. Gunnar Øverlid Djup).

Det vil ikke bli gitt tillatelse til å oppføre nybygg på gamle tufter. Et slikt bygg vil være å betrakte som en helt ny bygning (hytte), ikke som et kulturminne. Det samme gjelder for ombygging eller "restaurering" av høyløe, hvor bygget får en helt annen funksjon enn opprinnelig jmf. PBL Kapittel 31.

Alle søknader om fradeling av ubebygde hytte-tomter vil bli avslått ettersom påfølgende hyttebygging vil være i strid med verneforskriften punkt IV 1.1 a). Fradeling av eksisterende bygninger kan gjennomføres uten hinder av verneforskriften, forutsatt at bygget er lovlig oppført. Dette kan skje fordi fradelingen ikke vil medføre inngrep eller aktiviteter som er i strid med verneformålet.

Tydal kommune understreker at fradeling av driftsbygninger til fritidsformål vil føre til at hovedbruket ikke kan påregne byggetillatelse for nye bygninger etter verneforskriften punkt 1 1.3e, se også kap. 9.3.2 for bestemmelser knyttet til bygg med formål jordbruk. Dette vil også måtte gjelde når bygningene blir "fradelt" som følge av en privatrettslig avtale (arv, gave etc.). Om fradeling av eiendom eller eksisterende bygninger vil være til driftsøkonomisk ulempe eller få andre konsekvenser for ressursgrunnlaget til hovedeiendommen, må vurderes av landbruksmyndighetene og legges til grunn ved deres behandling av saken (etter jordloven).

Hengebru over Djupholma. Foto: Geir Horndalen.

RETNINGSLINJER:

- Verneforskriften for Sylan landskapsvernområde inneholder et generelt byggeforbud, unntak gjelder bare for etablerte næringsinteresser som jordbruk og reindrift.
- Det skal legges opp til en streng dispensasjonspraksis i landskapsvernområdet.
- Det kan gis dispensasjon til ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger.
- Gjenoppbygning etter brann eller naturskade skal kunne tillates, såfremt bygningens størrelse og funksjon ikke blir endret. Bygninger som før brann ikke var hytte/fritidsbolig, kan ikke gjenoppbygges som det. Dersom bygningen før brann hadde en uheldig plassering, kan det kreves at bygningen settes opp på et annet sted. Krav til teknisk utførelse som avviker fra originalbygningen kan også settes, om det anses påkrevd.
- Alle byggearbeider som medfører endring i utseende, størrelse eller bruk skal behandles som byggesøknad/-melding i kommunen.
- For all byggevirksomhet i verneområdene skal det tas hensyn til utforming og plassering slik at man oppnår best mulig løsning i forhold til landskap, bygningsmiljø og lokal byggeskikk, noe som bør skje i samråd med den kommunale bygningsmyndighet. Nye bygninger skal om mulig lokaliseres til eksisterende bygningsmiljø.
- For alle byggetiltak som innebærer nybygg vil det bli stilt krav om dokumentasjon av behovet for tiltaket.
- Uthus skal være av en beskjeden størrelse, og ha funksjon som utedo, lagerplass for redskap, ved m.m. De skal ikke være isolert eller innredet for opphold og overnatting. Maksstørrelse settes til 30 % av hovedbygg eller 10 m².
- Forvaltningsmyndigheten kan kreve ulovlig oppsatte bygg og anlegg fjernet for eiers regning.
- Søknader om nødvendige nye anlegg (gjeterhytter, gjerder og lignende) for reindriften vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle. Søknaden må være forankret i godkjent distriktsplan.
- Midlertidige anlegg (arbeidsgjerder og sanketrøer for kalvemerking, slakting og lignende) for reindriften skal tas ned i de deler av året der behovet ikke er tilstede. Det kan gis flerårige tillatelser for midlertidige anlegg, i henhold til godkjent distriktsplan.

TILTAK:

- Arbeide for at eksisterende bebyggelse tilpasses stedets naturlige omgivelser. Ansvarlig: forvaltningsmyndigheten i samarbeid med kommunen.

5.1.16 MOTORFERDSEL

Fravær av motordur er en viktig kvalitet ved urørt natur.

I naturvernområder er det vanligvis strengere regler for motorisert ferdse enn det som følger av Lov om motorferdse. Når det søkes om tillatelse til motorferdse innenfor naturvernområder, skal søknaden først behandles av forvaltningsmyndigheten for området. Dersom det blir gitt tillatelse i medhold av verneforskriften, behandles søknaden deretter av kommunen i forhold til lov om

motorferdse. Grunneier har likevel rett til å forby eller begrense motorferdse på sin eiendom.

Med motorferdse menes kjøring med traktor, (terreng-) bil, (terreng-) motorsykel, snøscooter, vannscooter, motorbåt, fly og helikopter. I tillegg kommer motordur fra strømaggregat, modellfly osv. I Sylan landskapsvernområde og tilhørende Sankkjølen naturreservat er "motorisert ferdse forbudt, herunder start og landing med luftfartøy." (verneforskriften for landskapsvernområdet § 3 punkt 5 5.1 og naturreservatet § 3 pkt 4).

VERNEFORSKRIFTEN ER IKKE TIL HINDER FOR:

- Motorferdse i forbindelse med militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten (verneforskriften § 3 punkt 5.2a).
- Bruk av lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget for uttransport av felt elg og hjort er tillatt uten søknad (verneforskriften § 3 punkt 5 5.2b).
- Motorferdse på bilveg fra Sankåvika til bom før Storerikvollen for rettighetshavere i området i forbindelse med nødvendig transport av varer og utstyr og transport som er nødvendig i forbindelse med drift av turistanlegg er tillatt uten søknad (verneforskriften § 3 punkt 5.2c).
- Nødvendig bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med reindrift (verneforskriften § 3 punkt 5.2d).
- Bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med snømålinger (verneforskriften § 3 punkt 5.2e).
- For transport av syke/skadde dyr tillates bruk av motorkjøretøy under forutsetning av at dyret/dyrene lokaliseres før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i verneområdene. Kjøretøy som brukes skal være skånsomt mot markoverflaten og det skal gis melding til oppsynet i forkant (verneforskriften § 3 punkt 5 5.2f).

Forskriften åpner for å kunne søke dispensasjon til motorferdse i forbindelse med øvingsvirksomhet (knyttet til formål under verneforskriften § 3 punkt 5.2a), samt i forbindelse med husdyrhold, vedhogst, reindrift (barmarkskjøring og bruk av luftfartøy), drift av turisthyttene, tilsyn av kraftanlegg, transport av materialer og tyngre utstyr til hytter o.l., uttransport av felt elg og hjort (luftfartøy) og i forbindelse med vitenskapelige

undersøkelser. I tillegg har grunneierne i Aune sameie en spesialavtale om at det etter søknad vil bli gitt tillatelse til bruk av ATV på veier og etablerte kjørespor (forhandlet fram under erstatningsoppgjøret).

Det gis kun dispensasjoner til nyttetransport. Det gis ikke tillatelse til persontransport.

Isfiskeløypa fra Østby mot Esandsjøen. Foto: Marit S. Berger.

Kommunen kan i medhold av Lov om motorferdsel gi tillatelse til ervervsmessig transport med snøscooter. Leiekjørere kan imidlertid ikke påta seg kjøreoppdrag innenfor verneområdene uten at det foreligger en kjøretillatelse fra forvaltningsmyndigheten for Sylan landskapsvernområde. Der verneforskriften åpner for dispensasjon, vil det alltid være rom for et visst skjønn. Det enkelte transportbehov skal vurderes. Av hensyn til naturen og verneformålet må utgangspunktet være en streng dispensasjonspraksis. Det må presiseres at eventuell kjøring skal foregå aktsomt og hensynsfullt for å unngå skade og ulempe for naturmiljø og mennesker.

Forvaltningsmyndigheten vil stille vilkår om tilbakemelding (kjørebok) etter bruk av motorkjøretøy innenfor verneområdet. Dette gjelder også for formål som har direkte hjemmel i verneforskriften § 3 punkt 5 5.2 (ambulanse, politi m.m)

Også forvaltningsmyndighet og oppsyn bør legge opp til minst mulig egen bruk av motorkjøretøy.

Det vil være vanskeligere å få tillatelse til motorferdsel i Sankkjølen naturreservat enn i øvrige områder.

BRUK AV MOTORKJØRETØY I FORBINDELSE MED REINDRIFT I SYLAN.

Samfunnets utvikling og effektivisering har også påvirket reindriftnæringen. Dagens reindrift er i større grad enn tidligere preget av motoriserte hjelpemidler.

På vinterføre benyttes vanligvis snøscooter i reindriftnæringen (i medhold av verneforskrift § 3 punkt 5 5.2 d).

Etter søknad kan det gis dispensasjon fra forbudet mot motorferdsel i verneområdet på barmark til transport av materiell for oppføring og vedlikehold av anlegg som er nødvendig for reindriftnæringen (verneforskriften § 3 punkt 5 5.3 d og 5.3 k). Det kan gis flerårige tillatelser. Det er et vilkår at tillatelsen koordineres med, og tas inn i distriktsplan i henhold til reindriftsloven, slik at næringa kan utøves på tilfredsstillende måte.

Bruk av helikopter har blitt mer vanlig i forbindelse med samling/driving av rein. Innenfor Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat er det i utgangspunktet forbudt med landing av

helikopter. Dette fremgår av verneforskriften § 3 punkt 5.1. Bruk av helikopter i forbindelse med reindrift kan tillates etter søknad (verneforskriften § 3 punkt 5.3 c).

Forvaltningsmyndighetene vil ikke gi noen generell tillatelse til bruk av helikopter i forbindelse med tamreindrift i Sylan. Forvaltningsmyndigheten tilrår at det kan åpnes for begrenset bruk av helikopter når det er nødvendig for å sikre samling og merking av dyrene. Dette bør i utgangspunktet gjelde for inndrivingsfasen når dyra samles til kalvemerking og slakting.

Utkjøring av sykt/skadd/nødslaktet tamrein er tillatt. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy medbringes inn i landskapsvernområdet. Det skal gis melding til forvaltningsmyndigheten før kjøring finner sted.

Utøvere av reindrift kan søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse til motorferdsel i forbindelse med:

1. Bruk av luftfartøy i forbindelse med reindrift. Dette gjelder i de tilfeller det er behov for start og landing, idet annen flyging ikke reguleres av bestemmelsene. Omfanget av slik flyving vil neppe bli så stort at det kan sies å representere et vesentlig støyforurensningsproblem. I reindriften er det et årlig behov for å drive reinen med helikopter mot samletrøene vest for verneområdet. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på

å gi tillatelser for start og landing i forbindelse med reindrift. Der det er hensiktsmessig, vil en forsøke å benytte flerårige tillatelser. Tillatelsen skal være i henhold til godkjent distriktsplan. Av hensyn til fuglelivet vil forvaltningsmyndigheten tilrår at helikopter ikke brukes i perioden fra våren t.o.m. 10. juli.

2. Bruk av barmarkskjøretøy i forbindelse med reindriften.

Det legges opp til flerårige tillatelser som en del av godkjent distriktsplan i henhold til reindriftsloven, slik at næringen kan utøves på en tilfredsstillende måte.

Reindriften bruker terrengmotorsykler. Dette er en type motorferdsel som i utgangspunktet er uønsket i landskapsvernområdet. Kjøringa anses som nødvendig i reindriftssammenheng og skjer under kalvemerkinga, samling, gjeting og i forbindelse med slakting. I samråd med reindriftsutøverne må det finnes løsninger på dette transportbehov, eks. ved en dispensasjon som setter krav til områdeavgrensning, tidsavgrensning og type kjøretøy. Tillatelsen skal være i henhold til godkjent distriktsplan.

BRUK AV MOTORKJØRETØY I FORBINDELSE MED NÆRINGSUTØVELSE, UNNTATT REINDRIFT.

For permanente transportbehov i forbindelse med jord- og skogbruk, tilsyn av kraftanlegg, drift av turisthytter (Storerikvollen) samt aktiv utleie som ledd i næring vil det kunne bli gitt flerårige dispensasjoner.

Vårflytting av rein mot kalvingslandet. Foto: Fjelldriv.

Det skal foretas en konkret behovsvurdering av hvor mange turer som er nødvendig for å dekke omsøkte transportbehov. Dette forutsetter en god samordning, informasjon og tilbakemelding. Av hensyn til andre brukerinteresser og sin egen mulighet til å få dispensasjonen fornyet, har innehaveren av kjøretillatelsen ansvar for å overholde vilkårene i dispensasjonen.

Transportbehov i forbindelse med jordbruk og beitebruk vil bli vurdert konkret. Utkjøring av saltsteiner o.l. må samordnes mellom grunneierne/ beiterettshaverne før eventuell tillatelse blir gitt. Transport av materialer og tyngre utstyr for vedlikehold av seterhus og buer vil i utgangspunktet få en positiv behandling.

Barmarkskjøring utenfor eksisterende veger og kjørespor vil normalt ikke tillates.

Utkjøring av ved bør fortrinnsvis skje på snødekt mark, dvs. med hest, snøscooter eller ved bruk av traktor på vinterføre. Det vil i utgangspunktet ikke bli åpnet for bruk av traktor på barmark.

BRUK AV MOTORISERT FERDSEL TIL PRIVATE HYTTER

For hytter som blir brukt privat eller til utleie, vil det bli fulgt en restriktiv dispensasjonspraksis. Det vil bli åpnet for bruk av leiekjører på vinterføre for transport av materialer og tyngre utstyr for restaurerings- / vedlikeholdsarbeid.

Det kan gis tillatelse til 5 turer pr. sesong for transport til og fra hytter, og søknader kan innvilges for 4 år av gangen. Ved ekstraordinære behov kan det åpnes for flere turer på en og samme kjøredag.

Ved transport som følger faste traseer, skal det følge med kart som viser lovlig kjøretrase.

Søknad om persontransport med begrunnelse i bevegelsehemning skal vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Det vil stilles krav til legeerklæring eller P-bevis, og ellers legges vekt på hvilken tilknytning den enkelte har til området og om det er mulig å kombinere transporten med andre nødvendige kjøreoppdrag. Som bevegelsehemmet regnes ikke personer som har vansker med å bevege seg pga alder eller midlertidig sykdom.

Landing med fly og helikopter er i utgangspunktet forbudt, men det er åpnet for å gi dispensasjon for dette etter søknad vedrørende transport av varer og utstyr til hytter buer og setre (jf. verneforskriften § 3 punkt 5.3 g). Transport med sjøfly og helikopter til private hytter kan kun skje ut fra særlig dokumentert behov som ikke kan løses ved transport med snøscooter på vinterføre.

BRUK AV MOTORISERT FERDSEL TIL ANDRE OPPDRAG

Det er anledning til å gi dispensasjon for motorisert ferdsel i forbindelse med forskning og vitenskapelig arbeid. F.eks. har "Fjellrev-prosjektet" et transportbehov for forskningen og overvåkingen som pågår i Sylan. Transportbehov i forbindelse med forskning må dokumenteres.

Transportbehov for mediaoppdrag må vurderes konkret. I utgangspunktet vil bare ikke-kommerisielle tiltak med innhold i tråd med verneformålet, som f.eks. opplysningsfilmer om verneområdet få løyve. Reklamefilmer, spillefilmer o.l. skal legges til steder utenfor verneområdene. Det kan være aktuelt å gi dispensasjon ved dekking av nyheter som anses som regionalt/nasjonalt viktig.

Øvelseskjøring i forbindelse med politi-, ambulans- og redningstjeneste, forvaltnings- og tilsynsoppgaver, samt militær virksomhet er ikke tillatt i følge verneforskriften.

Miljødepartementet og Justisdepartementet har i samarbeid utarbeidet praktiske retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøscooter i utmark og verneområder, datert 31.01.2013. Retningslinjene slår fast at øvelseskjøring i hovedsak skal legges utenfor verneområder. Forvaltningsmyndigheten skal som hovedregel bare kunne gi dispensasjon til øvingskjøring og kjentmannskjøring som er ledd i en øvingsplan. Dette gjelder også forebyggende redningstjeneste. Krav til innhold i øvelsesplan går fram av retningslinjene. Øvingsplaner skal sendes kommunen og lokal redningsentral v/politimesteren. Politimesteren skal gjennomgå planen og gi sine vurderinger før den sendes til forvaltningsmyndigheten. Slik øvelsesplan kan være vedlegg til forvaltningsplanen.

LAVTFLYVNING

Verneforskriften inneholder ikke et konkret forbud mot lavflyging, men start og landing med fly og helikopter er generelt forbudt. Forvaltningsmyndighetene vil arbeide for at grensen for lavflyging blir satt til minst 600 m (ca 2000 fot). Dette vil også gjelde for forsvarrets øvelsesflyging, bl.a med jagerfly, innenfor de nærmere definerte sårbare tidsrom .

Det er oppnådd en forståelse mellom Forsvarsdepartementet og Miljødepartementet om at miljøpåvirkningen av Forsvarets lavtflyging er konsentrert til særskilt sårbare perioder, som også er definert særskilt for ulike verneformål.

De sårbare periodene er definert slik (her er bare de verneformål som er aktuelle i Sylan tatt med):

- Verneformål knyttet til fjellrev: forbud mot lavtflyging i perioden 1.mai – 15.juli
- Verneformål knyttet til landskapet og friluftsliv: forbud mot lavtflyging i perioden 1. juli – 1. september
- Lavtflyging skal ikke finne sted på 1.nyttårs dag, skjærtorsdag, langfredag, påskeaften, 1. og 2. påskedag, 1.mai, 17. mai, Kristi Himmel fartsdag, 1. og 2. pinsedag, og 1. og 2. juledag. Forbudet gjelder også i tiden etter kl 13.00 lokal tid på pinse-, jul- og nyttårsaften.

Turflyging over verneområdene er ikke nødvendig motorferdsel, og vil i mange tilfeller være skjemmende for naturopplevelsen og følelsen av å være i "villmarka". Forvaltningsmyndighetene bør arbeide for at denne type flyging ikke foregår over verneområdene.

RETNINGSLINJER MOTORFERDSEL:

- Søknader om dispensasjon skal være skriftlig. Kjøretrasè skal beskrives i søknaden på kart.
- Det er ikke tillatt å benytte snøscooter etter 5. mai. Når grunneiere / rettighetshavere har behov for det kan dette fravikes.
- Motorferdselen innenfor landskapsvernområdet skal holdes på et minimum. Det vil være vanskeligere å få dispensasjon til de tider og i de områder der det er mange som ferdes i landskapsvernområdet (f.eks fellesferier, høytider og helger).
- Kjørebok og dispensasjonen skal medbringes under turene, og returneres forvaltningsmyndigheten innen nærmere fastsatt frist. Manglende innsending vil gå inn i vurderingsgrunnlaget for framtidige søknader.
- Kjøring i næringssammenheng behandles ut fra nærmere angitt behov.
- Godkjent distriktsplan for reinbeitedistriktet er grunnlag for søknad om motorferdsel i forbindelse med reindrift..
- Det kan gis tillatelse til inntil fem turer med snøscooter på snødekt mark til private hytter og setre i forbindelse med transport av varer og utstyr.
- Ei hytte regnes som en boenhet uavhengig av antall eiere.
- 4-årige tillatelser kan innvilges der behovet er årvisst.
- Kun eiere og nære slektninger (foreldre, barn og barnebarn) av eierne av hytter og setrer kan få dispensasjon, unntatt i de tilfeller hvor det finnes langsiktige leiekontrakter.
- Korttidsleietakere henvises til godkjente leiekjørere.

TILTAK:

- Ta initiativ til at motorferdselen i Sylan blir samordnet og om mulig redusert.
- Ta initiativ til å sette en grense for lavtflyging over verneområdene.

5.1.17 VEIER

Bygging av veier er et betydelig inngrep i naturen, og er forbudt innenfor landskapsvernområdet. Vernebestemmelsene er imidlertid ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende veier. Vedlikeholdsarbeidene skal derimot ikke medføre en utbedring som gir vegen økt vegstandard og dermed øker presset på verneområdet.

Med vedlikehold av vei/kjørespor menes i denne sammenheng tiltak som skal opprettholde samme standard som veien/kjøresporet hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold av eksisterende veier/kjørespor må derfor skje på en slik måte at veien/kjøresporet ikke endrer karakter.

Veier: Det vil normalt være tillatt med nødvendig grusing på veier og vedlikehold av eksisterende grøfter langs veier. Når det gjelder grusing tenker man i denne sammenheng kun på vedlikehold av bærelag/slitelag der dette finnes fra før. Skifte av dekke, f.eks fra grus til asfalt, er tiltak som går ut over normalt vedlikehold. Det samme gjelder tiltak som går ut på å anlegge nye grøfter, rette ut svinger, omlegging av trasé, eller utvide veien i bredden.

Kjørespor: Vedlikehold av kjørespor skal ikke føre til at kjøresporene endrer karakter i retning av vei, og det vil kun unntaksvis være tillatt å fylle grus i kjøresporene. Eksisterende grøfter og stikkrenner kan vedlikeholdes. Etablering av nye grøfter og stikkrenner vil gå ut over normalt vedlikehold. Det samme gjelder for tiltak som går ut på omlegging av traséen for kjøresporet, rette ut svinger, eller utvide kjøresporet i bredden. Det skal ikke tillates at masse til vedlikehold tas i verneområdet.

VEG OG TRAKTORVEG FRA SANKÅVIKA OG INN TIL STORERIKVOLLEN

Den eneste veien innenfor Sylan landskapsvernområde som har en så høy status at den kan karakteriseres som bilvei, er veien fra Sankåvika inn til bom før traktorveg inn til Storerikvollen. Den siste strekningen på ca 2 km har traktorveistandard klasse 5. Strekningen på bilveien er ca 2 km.

Figur 2.

Rød strek viser strekning med bilveg fra bom nr. 1 ved Sankåvika og fram til bom nr. 2.

Denne vegen er stengt med to bommer og er ikke åpen for allmennheten. Brukerne av denne veien må ha tillatelse fra grunneier eller vei-forening. Innenfor verneområdet er det i tillegg nødvendig med tillatelse i henhold til verneforskriften for motorisert ferdsel på traktorvegen inn til Storerikvollen, det vil si fra bom nr. 2 og innover. Traktorveg som går østover like før bom nr. 2 skal ikke benyttes.

Kjøring på traktorveg inn til Haugvollen krever også tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

RETNINGSLINJER VEG OG TRAKTORVEG FRA SANKÅVIKA OG INN TIL STORERIKVOLLEN

- Ved vedlikehold av eksisterende veier skal veistandarden ikke heves slik at bruken av veien og dermed presset på verneområdet øker se definisjon av vedlikehold s. 56.
- Det skal ikke tillates at masse til vedlikehold tas i verneområdet.
- Sankåvika skal være primær P-plass for besøkende til Storerikvollen, og det skal særlige grunner til at tillatelse for at transport fra siste bommen langs traktorvegen til Storerikvollen kan gis.

KJØRESPOR FRA SANKKJØLEN TIL RIKSGRENSEN

Dette kjøresporet brukes av Statnett i forbindelse med vedlikehold på høgspenlinja som

går parallelt med veien. Videre blir den brukt av Aune sameie for provianttransport, vedlikehold av hytta ved Djupholma, samt utfrakting av felt vilt. Kjøresporet blir også benyttet av reindriften.

RETNINGSLINJER KJØRESPOR FRA SANKKJØLEN TIL RIKSGRENSEN:

- Kjøresporet fra Sankkjølen til riksgrensen skal ikke åpnes for annen motorisert ferdsel, enn den transport som rettighetshaverne gis tillatelse til.
- Kjøresporet skal ikke forlenges med forgreininger eller settes i stand for biltrafikk og bruken skal ikke endres.
- Ved vedlikehold av eksisterende kjørespor skal standarden ikke heves, se definisjon av vedlikehold i s. 56.

TRAKTORVEI/KJØRESPOR FRA STORERIKVOLLEN TIL ESANDSJØEN

To parallelle traktorvei/kjørespor er opparbeidet fra Storerikvollen ned til Esandsjøen. Traktorvegen har en utstrekning på ca 700 m,

og går ned til et naust som ligger ved adkomsten for den gamle båtruta over Esandsjøen/Nesjøen. Kjøresporet går ned til Blåkkåvollen (nedlagt). Videre finnes et kjørespor fra Holmen og opp til va i Blåkkåbekken.

RETNINGSLINJER TRAKTORVEI/KJØRESPOR FRA STORERIKVOLLEN TIL ESANDSJØEN:

- Bruk av traktorveien ned til den gamle adkomsten for båtruta på Esandsjøen/Nesjøen må behovsprøves i forhold til evt. ny båtrute på samme strekning og en evt. oppføring av fiskebu i området.
- Ingen med bruksrettighet kan gi tillatelse til andre personer eller til bruk for andre transportoppdrag enn det som hører inn under egen bruksrett.
- Ved vedlikehold av eksisterende kjørespor skal standarden ikke heves, se definisjon av vedlikehold s. 56.

5.1.18 KULTURMINNER

I kulturminnelovens formålsparagraf heter det: "Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning"

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet, mens det med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

Kulturminner fra tiden før år 1537 er automatisk fredet, mens samiske kulturminner som er eldre enn 100 år er automatisk fredet.

I naturmangfoldlovens § 36 første ledd heter det: *som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitets- skapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart.*

Av de påviste kulturminnene og – miljøene som ikke er automatisk fredet, finnes det få som kan vurderes å være av en slik kvalitet at de kan vurderes som fredningsverdige. Det er imidlertid

grunn til å tro at bare en liten del av ulike kulturminnetyper er kjent, og at potensialet for nye funn må regnes som høyt. Det er påvist steinalderspor ved Djupholma og fangstgroper ved Bustvola/Klievmie. Av enkeltanlegg i Sylan kommenteres spesielt en av seterbuene på Storerikvollen som ei bu med høy verneverdi.

Når det gjelder samiske kulturminner og kulturlandskap er Sankådalen, på begge sider av Storsanka, og området videre nordover til Skarpdalen/Skaarhpdaelie, samt langs Esandsjøen/Saantenjaevrie og Nesjøen/Niejtenjaevrie og rundt Bustvola/Klievmie pekt på de områdene med størst verdi.

I tiden før Sylan ble vernet gjennomførte Sør-Trøndelag fylkeskommune og Sametinget registreringer av kulturminner i verneområdet. Det er fremdeles behov for registreringer av kulturminner i store deler av Sylan.

Dersom det vurderes å merke evt. fredede kulturminner er det regional kulturminneforvaltning som er ansvarlig myndighet, og som skal gi direktiver for merkingen. (Sametinget for samiske kulturminner og fylkeskommunen for øvrige kulturminner).

RETNINGSLINJER KULTURMINNER:

- Kulturminner fra tiden før år 1537 er automatisk fredet.
- Samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet.
- Verdifulle kulturminner og kulturlandskap med tilhørende bygningsmiljø bør sikres for framtiden.
- Automatisk fredede kulturminner innenfor verneområdene i Sylan skal i utgangspunktet ikke merkes og tilrettelegges for publikum.
- Saker som angår kulturminner skal oversendes kulturvernmyndighetene (fylkeskommune og Sametinget) for uttalelse. Tilrådingene skal hensyntas innenfor rammen av verneforskriften.
- Hvis det gis tillatelse til vedlikehold av stier og lignende eller til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv og stein, skal det settes vilkår om at objekter av kulturhistorisk verdi ikke skades.

TILTAK:

- Forvaltningsmyndigheten bør skaffe seg oversikt over verdifulle kulturminner i Sylan, samt gjøre kunnskapen tilgjengelig for publikum.

Dødislandskap ved Sandtjønnå i Sankkjølen naturreservat. Foto: Terje Domaas.

5.2 SANKKJØLEN NATURRESERVAT

Sankkjølen naturreservat grenser til Sylan landskapsvernområde.

OVERORDNET STRATEGI FOR NATURRESERVATET:

- Området skal gis spesielt vern, og skånes for nye inngrep.
- Det kan være nødvendig å regulere ferdselen i deler av området eller til spesielle årstider.

Området ligger nord for Esandsjøen opp mot fylkesgrensen til Nord-Trøndelag og dekker et areal på ca 24,2 km². Det utgjør et stort og relativt urørt naturområde. Naturreservatet har høy botanisk verdi og er opprettet for å bevare sammenheng-

ende myrområder med stor botanisk variasjon. Området er også viktig for en rekke våtmarksfugler og det er rike kvartærgeologiske avsetninger i området. Det har særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde.

RETNINGSLINJER SANKKJØLEN NATURRESERVAT:

- Inngrep som kan endre verneområdets karakter er forbudt.
- Vegetasjon, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse.
- Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og unødvendig forstyrrelse.

TILTAK:

- Informasjonstiltak for å hindre at vegetasjon / trær i reservatet skades ved menneskelige aktiviteter og ferdsel.
- Informasjonstiltak for å hindre unødig forstyrrelse av fuglelivet.

5.3 FORVALTNING OG OPPSYN

I verneforskriftene for Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat heter det om forvaltningsmyndigheten:

Miljødirektoratet fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften. Samiske interesser skal ivaretas i den forvaltningsordningen som etableres.

Forvaltningsansvaret for Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat har fra 2013 ligget hos Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan

5.3.1 STATENS NATUROPPSYN

Statens naturoppsyn (SNO) ble opprettet 25. oktober 1996 med hjemmel i Lov om statlig naturoppsyn av 21. juni samme år.

Lov om statlig naturoppsyn er en paraply-lov som regulerer oppsynsarbeidet knyttet til følgende særlover:

- naturmangfoldloven
- lakse- og innlandsfiskeoven
- viltloven
- motorferdselloven
- friluftsløven
- kulturminneløven
- forurensningsloven (deler)

SNO skal nasjonalt utvikle et mer helhetlig naturoppsyn, gjennom samordning, koordinering og styrking av det totale naturoppsyn i Norge. En viktig utfordring for oppsynet er å skape forståelse og respekt for regelverket som finnes på dette området, særlig for å forebygge miljøkriminalitet.

Hovedoppgavene til SNO er:

- å ivareta nasjonale miljøoppgaver
- kontroll i forhold til lover, forskrifter og annet regelverk
- å forebygge miljøkriminalitet
- veiledning og informasjon
- praktiske oppgaver knyttet til skjøtsel
- opplærings- og kompetansetiltak

SNO legger stor vekt på å etablere godt samarbeid med ulike aktører innen naturoppsyn. Samordning med politiet er viktig ved en del kontrolloppgaver. Andre samarbeidspartnere er kommuner, fjellstyrene, bygdeallmenninger, samt lokalt innleid oppsynspersonell.

Nasjonalparkstyret på befaring i Pilråa. Foto: Marit S. Berger.

RETNINGSLINJER STATENS NATUROPPSYNFORVALTNING (SNO):

- Sikre god lokal medvirkning i forvaltningen av verneområdene i Sylan.

TILTAK:

- Forvaltningsmyndigheten skal arbeide for å få opprettet ei fast oppsynsstilling i forhold til verneområdene knyttet til forvaltningsknutepunktet i Tydal.

5.3.2 INFORMASJON OG NATURVEILEDNING

Informasjon og holdningsskapende arbeid vil bli stadig viktigere i forvaltning av verneområder. Det er også en sentral nøkkel til å lykkes i samarbeid mellom kommuner, grunneiere, bruksberettigede, reindriftssamene, og andre brukere av verneområdene. Det blir i Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) pekt på at informasjon og holdningsskapende arbeid er viktig for å skape bedre forståelse for naturvern generelt, og motivere til naturvennlig framferd både i og utenfor verneområdene.

All informasjon skal være i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. Det skal utarbeides en besøksstrategi som danner grunnlaget for det videre informasjonsarbeidet. Denne vil være et vedlegg til forvaltningsplanen.

Informasjonen som blir gitt om Sylan landskapsvernområde skal ikke brukes for å øke antall tilreisende, men for å styre bruken av områdene. Ved økende press på verneområdene våre blir det stadig viktigere med informasjon til brukerne. Det viktigste ved informasjonsarbeidet er å gi brukerne av verneområdene kunnskap om verdiene som finnes og hvilke krav en må sette til bruken av området.

Utformingen av ute-informasjon skal være i tråd med prinsippene for naturvennlig tilrettelegging. Informasjon skal ikke spres ut i terrenget, men gjøres tilgjengelig ved sentrale knutepunkt som innfallsporter til Sylan landskapsvernområde og på turistforeningens hytter.

Det er viktig at de ansvarlige for forvaltningen av Sylan landskapsvernområde har tilstrekkelig kompetanse innen naturveiledning. Forvaltningsmyndighetene kan ikke selv informere og veilede alle besøkende. Mye av informasjonen står derfor turisthytter, turistkontor og ansatte i den kommunale miljøforvaltningen for. Det er nødvendig å sikre kvaliteten på denne informasjonen. Dette kan best skje ved at forvaltningsmyndigheten sammen med Statens Naturoppsyn holder seminarer og kurs for de gruppene som formidler informasjonen til de besøkende / brukerne i Sylan. Også kart, praktbøker eller brosjyrer, laget av andre enn forvaltningsmyndighetene bør kvalitetssikres for å hindre at sårbar informasjon om flora / fauna kommer på avveie.

Skilting av verneområdene er delvis gjennomført sommeren 2010, og informasjonsskilt vil bli satt opp ved innfallsportene til verneområdene.

Informasjonstavle ved Nedalshytta. Foto: Marit S. Berger.

RETNINGSLINJER INFORMASJON OG NATURVEILEDNING:

- Informasjon og holdningsskapende arbeid er viktig for å skape bedre forståelse for naturvern og motivere til naturvennlig adferd i og utenfor verneområdene.
- All informasjon skal være i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. Det skal utarbeides en besøksstrategi som danner grunnlaget for det videre informasjonsarbeidet.

Utstilling ved forvaltningsknutepunktet ved 705 Senteret i Tydal. På bildet: Nasjonalparkforvalter Marit Sophie Berger og nestleder i nasjonalparkstyret: Børge Hanssen. Foto Merete Lien.

6 SAKSBEHANDLING

6.1 FORVALTNINGSMYNDIGHETER

Ansvar for forvaltningen av Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat involverer følgende myndigheter:

Klima og Miljødepartementet (KLD) er øverste myndighet for miljøforvaltningen i Norge. Departementet har ansvaret for at den miljøpolitikken Stortinget har vedtatt blir gjennomført. KLD er overordnet myndighet for forvaltningen av områder vernet etter naturvernloven og viltloven (senere naturmangfoldloven).

Miljødirektoratet er øverste fagmyndighet for naturvernsaker i Norge. Miljødirektoratet har hovedansvar for forvaltning av områder vernet etter naturvernloven og viltloven (senere naturmangfoldloven). Det er Miljødirektoratet som avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte verneområde. Miljødirektoratet er klageinstans for vedtak som forvaltningsmyndigheten i det enkelte verneområde har gjort. Miljødirektoratet skal også veilede forvaltningsmyndigheten i praktiseringen av verneforskriftene. Forvaltningsplaner for store verneområder skal godkjennes av Miljødirektoratet, mens skjøtelsesplaner skal ha en faglig gjennomgang.

Tydal kommune hadde forvaltningsansvaret for Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservati fra 25.08.2008 til 04.04.2013. **Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan** overtok deretter forvaltningsansvaret. Fra 28.07.2014 har nasjonalparkstyret hatt egen nasjonalparkforvalter plassert ved forvaltningsknutepunktet i Tydal. Nasjonalparkforvalteren er formelt ansatt hos Fylkesmannen i Trøndelag.

Forvaltningsansvaret innebærer å forvalte verneforskriftene i tråd med verneformålet og treffe nødvendige tiltak hvis verneverdier trues. Forvaltningsansvar for et verneområde innebærer bl.a. rettslig kompetanse til å utøve myndighet innenfor rammen av verneforskriftene. Denne kompetansen er i hovedsak knyttet til dispensasjonsmyndighet og myndighet til å gi utfyllende retningslinjer om forvaltning og skjøtsel gjennom forvaltningsplaner. De rettslige rammene og forvaltningens mulighet for utøvelse av skjønn er de samme uavhengig av hvem som er forvaltningsmyndighet. Forvaltningsmyndigheten har videre ansvar for informasjon til grunneiere, rettighetshavere og allmennheten, samt skjøtsel, registrering og dokumentasjon av naturverdier.

6.2 LOVVERK, FØRINGER OG FORVALTNING

6.2.1 VERNEFORSKRIFTEN

Verneforskriften for Sylan landskapsvernområde finnes som vedlegg 1 og verneforskriften for Sankkjølen naturreservat finnes som vedlegg 2.

6.2.2 FORHOLDET TIL ANDRE LOVVERK

Forskrifter gitt med hjemmel i naturvernloven og naturmangfoldloven går foran andre lover eller forskrifter dersom det er ulikheter mellom bestemmelsene. Det er også viktig å merke seg at det øvrige regelverk gjelder i tillegg til verneforskriftene i områder vernet etter naturvernloven eller naturmangfoldloven. I en byggesak vil man for eksempel trenge både en tillatelse etter verneforskriften og en tillatelse etter plan- og bygningsloven. Ved søknader om tillatelse til motorisert ferdsel vil det i de fleste tilfeller være nødvendig med både en dispensasjon etter motorferdselloven og en etter verneforskriften.

Med få unntak vil verneforskriften ha strengere bestemmelser vedrørende bruk og tiltak i et verneområde enn annet lovverk. Det er derfor naturlig at en søknad om dispensasjon først blir behandlet etter verneforskriften av forvaltningsmyndigheten.

Forskrifter gitt med hjemmel i naturvernloven og naturmangfoldloven begrenser ikke rådighetsutøvelsen utenfor verneområdet.

6.2.3 FORVALTNING AV VERNEFORSKRIFTEN

Verneforskriften har som formål å opprettholde den tilstanden som området var i ved fredningstidspunktet, samt å fremme verneformålet. Det er forvaltningsmyndighetens ansvar at verneforskriften blir forvaltet i forhold til verneformålet. Hvis verneverdiene forringes, er det forvaltningsmyndighetens ansvar at nødvendige

tiltak blir igangsatt. Videre skal forvaltningsmyndigheten behandle og avgjøre alle søknader, og eventuell klage på vedtak skal gå via forvaltningsmyndigheten og sluttbehandles av Miljødirektoratet.

Forvaltningen av verneområdene skal skje med et langsiktig perspektiv. Dette stiller store krav til langsiktig tenkning hos både de daglige brukerne og forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsplanen for Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat er planlagt å rulleres hvert 10. år for å kunne fange opp eventuelle endringer i verneområdet. Første rullering bør imidlertid finne sted etter 5 år da det kan være nye problemstillinger som dukker opp i den første driftsfasen av nye verneområder.

Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan har opprettet et faglig rådgivende utvalg som også omfatter Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat. Et faglig rådgivende utvalg skal sikre lokal medvirkning politisk, fra grunneiere og rettighetshavere og evt andre interesseorganisasjoner. Disse skal bidra og bistå forvaltningsmyndigheten i den løpende forvaltningen. Medlemmene i det rådgivende utvalget skal representere de ulike brukerinteressene i verneområdene.

GENERELLE DISPENSASJONSBESTEMMELSER

I naturmangfoldloven er det i § 48 gitt en ny generell dispensasjonsbestemmelse som også er gitt virkning for verneforskrifter etter naturvernloven. At bestemmelsen gjelder for eldre vernevedtak medfører at generelle dispensasjonsregler i verneforskrifter etter naturvernloven er satt ut av kraft. De spesifiserte dispensasjonsreglene i verneforskriftene gjelder fortsatt. Dispensasjonspraksisen i Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat skal følgelig følge ordlyden i naturmangfoldlovens dispensasjonsbestemmelser:

§ 48 1. ledd. (dispensasjon fra vernevedtak)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhets-hensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Om den generelle dispensasjonsbestemmelse kan nevnes at den skal være en sikkerhetsventil for uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som man ikke kunne forutse på vernetidspunktet. Det er vesentlig at en dispensasjonsadgang ikke blir brukt til å uthule vernet. Den skal i første rekke kunne anvendes på søknader som gjelder bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser.

I Ot.prp. 52 (2008-2009) om lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) kap. 21 Merknader til de enkelte bestemmelser er den generelle dispensasjonsbestemmelsen omtalt. Her heter det blant annet:

Første ledd angir de vilkår som normalt må være oppfylt for å kunne gi dispensasjon fra permanente og midlertidige vernevedtak. I tilfeller der sikkerhetsmessig hensyn eller hensyn til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, kan det gis dispensasjon fra permanente eller midlertidige vernevedtak uavhengig av de øvrige vilkårene i første ledd.

For det første stilles det krav til at tiltaket "ikke strider mot vernevedtakets formål". Hva som anses å være i strid med verneformålet, vil variere fra vernekategori til en annen og med angivelsen av verneformålet i den enkelte verneforskrift.

For eksempel kan praksis være strengere i naturreservater enn i nasjonalparker og særlig landskapsvernområder, og praksis vil også kunne bero på miljøtilstanden i det enkelte verneområdet. Det må dessuten ses i sammenheng med tiltakets omfang, art og plassering vurdert opp mot verneformålet. Tiltak og bruk som forutsetter større tekniske inngrep vil det som regel ikke være mulig å dispensere for i alle verneområder.

For det andre er det et vilkår at tiltaket ikke "påvirker verneverdiene nevneverdig". Ved at bestemmelsen bruker ordet "nevneverdig" vises at det skal være en ganske snever adgang til dispensasjon, og bare i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene. Siktemålet med denne presiseringen er å sikre at vernevedtaket ikke uthules gjennom omfattende dispensasjoner. Bestemmelsen gir også en klar anvisning på at hensynet til verneverdiene skal være overordnet for eksempel næringsinteresser.

Begge kravene må være oppfylt for at dispensasjon kan gis. Men det følger ikke av dette at dispensasjon nødvendigvis skal gis dersom kravene er oppfylt. Ingen har krav på dispensasjon, og andre vurderingsmomenter kan komme inn. Vurderingen er opp til forvaltningsmyndighetens skjønn innenfor rammen av alminnelige forvaltningsrettslige regler og retningslinjer og instruks fra overordnet myndighet. Bl.a. vil omfanget, miljøvirkningen og nødvendigheten av de tiltak som det søkes dispensasjon for, ha betydning. Også de hensyn som positivt taler for det omsøkte tiltak, og om det vil stride mot verneverdiene om tilsvarende dispensasjonssøknader blir innvilget i fremtiden, inngår i vurderingen.

Denne dispensasjonsbestemmelsen kan ikke anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Forvaltningsmyndigheten bør særlig vurdere konsekvensene av en dispensasjon, for eksempel om andre kan tenkes å søke dispensasjon på samme grunnlag. Forvaltningsmyndigheten må således ta i betraktning om en dispensasjon vil kunne gi økt fremtidig press for liknende dispensasjoner. Bestemmelsen gjelder i første rekke bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av betydning for søker sammenholdt med verneinteressene. Grensedragningen vil i noen grad avhenge av verneform. Dersom det er knyttet usikkerhet til hvilke virkninger et tiltak kan ha for naturmiljøet, bør føre-var-prinsippet tillegges stor vekt. Rimelig tvil om virkningene av et foreslått tiltak eller naturinngrep bør for eksempel kunne medføre at en søknad avslås eller at en avgjørelse utsettes inntil spørsmålet er nærmere avklart.

Vitenskapelige grunner kan begrunne en dispensasjon. Selv om vitenskapelige hensyn ofte vil være motiv for områdevern, bør imidlertid ikke verneforskriften åpne helt generelt for tiltak til vitenskapelige formål, da slike tiltak kan bety en belastning for det miljø som skal beskyttes og som den vitenskapelige forskning selv er avhengig av. Det vitenskapelige motivet bak vern vil imidlertid begrunne en mer lempelig eller kurant

dispensasjonspraksis til vitenskapelige formål så lenge det ikke er tale om etablering av faste anlegg (ny infrastruktur) eller terrenginngrep i verneområdene. For øvrig bør det legges vekt på om forskningsprosjektet uten særlig ulempe kan utføres utenfor verneområdet og om det utføres på en måte som ikke medfører unødig belastning for naturmiljøet i verneområdet.

Som regel vil det bli gitt dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremme verneverdier. Slik bruk kan betraktes som et ledd i forvaltningen som utøves for å bevare verneverdiene. Ofte vil det også være uproblematisk å tillate bruk som er nøytral i forhold til verneverdiene, dvs. som verken fremmer eller er i strid med disse.

GENERELLE RETNINGSLINJER FOR SAKSBEHANDLING

Retningslinjer for behandling av saker som angår de ulike brukerinteressene er angitt i kap. 5.

De nedenforstående punktene viser de generelle retningslinjene for all saksbehandling som omhandler Sylan Landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat.

Alle søknader om tiltak som krever tillatelse/ dispensasjon etter verneforskriften sendes forvaltningsmyndigheten.

Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser enn det som gjelder etter annet lovverk. Søknader vurderes derfor først etter verneforskriften før de eventuelt vurderes etter annet lovverk. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av annet lovverk.

Nærmere retningslinjer for saksbehandling er gitt under de enkelte brukerinteresser. Det er viktig at en i all saksbehandling gjør en samlet vurdering i forhold til tiltakets virkning på alle typer verneverdier og forholdet til øvrige brukerinteresser.

GENERELLE RETNINGSLINJER FOR SAKSBEHANDLING

Alle søknader skal begrunnes. Det vises til forvaltningslovens bestemmelser og naturmangfoldlovens §§ 7 og 48. Jf §7 i naturmangfoldloven skal lovens miljøretslige prinsipper legges til grunn som retningslinjer når det offentlige treffer beslutninger som berører naturmangfold.

Disse prinsippene er:

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

§ 9 Føre-var-prinsippet

§ 10 Økosystemtilnærming og samlet belastning

§ 11 Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

§ 12 Miljøforsvarlige driftsteknikker og driftsmetoder

Søknader om motorferdsel i utmark sendes på eget skjema. Skjema finnes på nettsiden til nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan, www.nasjonalparkstyret.no.

Ved brudd på vilkår i en tillatelse skal forvaltningsmyndigheten vurdere om saken skal anmeldes. Ved grove brudd bør tiltaket gjøres om slik at tillatelsen inndras. Brudd på vilkår kan tillegges vekt ved behandling av nye søknader.

Det vises til Miljødirektoratets veileder:

«M-617 2016 Oppfølging av ulovlige forhold i verneområder». Statens Naturoppsyn og nasjonalparkstyret er ansvarlig for vurdering av og anmeldelse ved brudd på vilkår og verneforskrift. Berørte kommuner og Fylkesmannen i Trøndelag skal ha kopi av alle vedtak.

Alle enkeltvedtak registreres i Miljøvedtaksregisteret (www.miljovedtak.no) og er åpent tilgjengelig for alle.

I saker som omhandler kulturminner, skal Trøndelag fylkeskommune og Sametingets kultur- og miljøvernavdeling involveres.

Vedtak etter verneforskriften er enkeltvedtak og kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningslovens § 28. Hvem som er part eller har rettslig klageinteresse må vurderes i den enkelte sak. Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtak er kommet frem til vedkommende part, fra den dagen underretning ble offentlig kunngjort eller fra det tidspunkt en burde ha fått eller burde

ha skaffet seg kjennskap til vedtaket, jf. forvaltningslovens § 29.

Miljødirektoratet er klageinstans for alle saker etter verneforskriften. Klage på vedtak sendes Miljødirektoratet via forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten vurderer om det framkommer nye saksopplysninger som tilsier at vedtaket kan omgjøres. Dersom forvaltningsmyndigheten opprettholder sitt vedtak skal klagen oversendes Miljødirektoratet for endelig behandling og vedtak.

Simle med kalv, Sankkjølen. Foto: Roger Aasback.

7 LITTERATUR

Anker, M. L. & Stomsvik, K. H. 2003. Kulturminner i Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder. Sør-Trøndelag fylkeskommune. Rapport 30 s.

Miljødirektoratet: Områdevern og forvaltning.
DN - håndbok nr. 17 - 2001.

Domaas, T. 2005. Forslag om opprettelse av Sylan landskapsvernområde med Sankkjølen naturreservat. Høringsdokument. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen. Rapport 3-2005.

Kålås, J. A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. Norsk Rødliste 2006 – 2006 Norwegian Red List. Artsdatabanken, Norway.

Nordhagen, R. 1928. Die vegetation und Flora des Sylene-gebietes. I. Die Vegetation. Skr. Norske Vidensk.akad. Mat.-Naturvid. Kl. 1927-1: 1-612.

Reinsborg, T. 2003. Naturfaglig statusrapport for Sylan. Flora og vegetasjon, fauna, geologi og landskap i det foreslåtte verneområdet i Sylan, Tydal kommune. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen. Rapport 3-2003.

Reinsborg, T. & Kirkvold, H. R. 2003. Brukerrapport Sylan. Tydal kommune. Rapport 23 s.

Torp, E. 2003. Ornitologiske registreringer i det foreslåtte verneområdet i Sylan, Tydal kommune. Rapport fra kartleggingen sommeren 2003. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen. Rapport 4-2003.

Moen, A. & Lyngstad, A. 2003. Botaniske verneverdier i Sylan. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Vitenskapsmuseet. Rapport botanisk serie 2003-5.

8 VEDLEGG

1. Verneforskrift for Sylan landskapsvernområde.
2. Verneforskrift for Sankkjølen naturreservat
3. Oversiktskart med avgrensning av Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat.
4. Temakart. Sonekart inngrepsfri natur (INON).
5. Temakart: Områder med spesielle retningslinjer for hogst.
6. Temakart: Turistforeningens sommer- og vinterruter.
7. Temakart: Organisert riding.
8. Naturtyper og artsmangfold.

VEDLEGG 1

FORSKRIFT OM VERN AV SYLAN LANDSKAPSVERNOMRÅDE, TYDAL KOMMUNE, SØR-TRØNDELAG.

Dato: FOR-2008-04-11-349

Publisert: II 2008 hefte 2

Ikrafttredelse: 11.04.2008

Sist endret: FOR-2013-03-15-284 fra 01.07.2013

Endrer: FOR-1917-07-06, FOR-1968-08-23-3

Gjelder for: Tydal kommune, Trøndelag

Hjemmel: LOV-1970-06-19-63-§5, LOV-1970-06-19-63-§6, LOV-1970-06-19-63-§13, LOV-1970-06-19-63-§21, LOV-1970-06-19-63-§22, LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§77

Kunngjort: 17.04.2008 kl. 13.00

Korttittel: Forskrift om Sylan landskapsvernområde

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 11. april 2008 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5, jf. § 6, § 13 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 1. Avgrensning

Landskapsvernområdet berører følgende gnr./bnr. i Tydal kommune: 168/1, 169/1, 169/2, 169/3, 182/1, 189/3, 189/7 og 190/6.

Landskapsvernområdet dekker et totalareal på ca. 166,8 km². Grensene for landskapsvernområdet fremgår av kart i målestokk 1:80 000, datert Miljøverndepartementet februar 2008.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Tydal kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2. Formål

Formålet med opprettelsen av Sylan landskapsvernområde er å ta vare på et egenartet og vakkert fjellområde som er relativt lite påvirket av menneskelig aktivitet, og med Sylmassivet som et sentralt høgfjellsområde omgitt av store myr- og skogområder. Det er også et formål å ta vare på et område med rikt biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og de naturlige økologiske prosessene som preger landskapet.

Videre er det et formål å verne en variert vegetasjon, med spesielt store og sammenhengende myrlandskap. Myrvegetasjonen varierer fra fattig til ekstremrik myr, og de truede myrtyper rik og intermediær skog-/krattbevokst myr, ekstremrik fastmattemyr og palsmyr har høy verdi. Sylan har også varierte skogssamfunn med spesiell verdi knyttet til kontinuitetsskog, høgtliggende skogbestander av gran og en svært variert fjellvegetasjon med innslag av rike og truede vegetasjonstyper, blant annet rike våtsnøleier.

Allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

§ 3. Vernebestemmelser

1. LANDSKAPET

1.1. Inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriften punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som veibygging, oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, anlegg og innretninger, henstilling av campingvogner, bobiler og maskiner, etablering av oppdrettsanlegg, vassdragsregulering, graving, påfylling av masse, sprenging, boring, uttak og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, drenering, annen form for tørrlegging, nydyrking, ny planting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper og lignende. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapets art eller karakter vesentlig.

1.2. Bestemmelsene i punkt 1.1 er ikke til hinder for:

- a. Vedlikehold av bygninger og andre anlegg. Vedlikehold skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet.
- b. Vedlikehold av eksisterende stier, skilt, bruer og liknende i samsvar med forvaltningsplan.
- c. Vedlikehold av sanketrøer og gjerder, samt oppsetting av midlertidige gjerder i reindrifta.
- d. Vedlikehold av eksisterende traktorveg til Storerikvollen og driftsveg langs kraftlinja fra Sankåvika til riksgrensen, i samsvar med forvaltningsplanen.
- e. Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg.
- f. Nødvendig istandsetting av energianlegg ved akutt utfall. Ved bruk av motorisert transport skal det i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten.
- g. Oppgradering/fornyning av kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet.
- h. Opprettholdelse av landbruksaktiviteter innenfor rammen av verneformålet.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. Ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger.
- b. Gjenoppbygging av bygninger, anlegg og innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- c. Bygging av bruer og legging av klopper.
- d. Oppsetting av skilt og merking av nye stier.
- e. Oppføring av nye bygninger og anlegg som er nødvendige for jordbruk, husdyrhold og reindrift.
- f. Oppsetting av enkle kaianlegg for båtrute på Esandsjøen/Nesjøen.
- g. Tilsynsbu/sikringsbu for Thomas Angells Stiftelser, tilsynsbu for Aune sameie og fiskebu for Sjursgården vestre.
- h. Oppgradering som ikke faller inn under punkt 1.2 b.
- i. Riving av bygninger som preger landskapets art eller karakter.
- j. Oppgradering/fornyning av kraftledninger som ikke faller inn under punkt 1.2 g.
Ombygging, utvidelse og nybygg skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet.

2. PLANTELIVET

2.1. Beskyttelse av plantelivet

Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt. Følgende vegetasjonstyper er fredet mot skade og ødeleggelse unntatt det som følger av tillatt ferdsel eller tiltak som er tillatt etter § 3 og § 4:

- kulturbetinga engvegetasjon som flekkmure-sauesvingeleng, soleiehoveng og skogstorke nebb-ballblomeng.
- rik og intermediær skog-/krattbevokst myr i høyereliggende strøk og ekstremrikmyr i høyere liggende strøk.
- palsmyr.
- rike våtsnøleier.
- vegetasjon på ultrabasisisk og tungmetallrik mark.

2.2. Beite

Beite er tillatt.

2.3. Hogst av ved

Hogst av ved til eget bruk etter retningslinjer gitt i forvaltningsplanen er tillatt. Skånsomt uttak av trevirke til bålbrekking er tillatt.

I en sone langs bilveien/traktorveien fra Sankåvika til Storerikvollen kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til hogst av ved i henhold til avgrensning og retningslinjer i forvaltningsplan ut over det som er nevnt i første ledd. Det skal benyttes lukkede hogstformer.

3. DYRELIVET

3.1. Jakt og fangst er tillatt etter viltloven og reindriftsloven.

3.2. Fiske og fangst er tillatt etter lakse- og innlandsfiskloven og reindriftsloven.

4. FERDSEL

4.1. Generelt om ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

4.2. Organisert ferdsel

Organisert ferdsel som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Ut over dette vises det til forvaltningsplanen.

Telting utover en uke på samme sted krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandretelt eller bruk av lavvo i reindriftnæring.

4.3. Sykling, bruk av hundespenn og organisert bruk av hest

Sykling, kjøring med hundespenn på barmark og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen.

4.4. Regulering av ferdsel

Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Miljødirektoratet ved for skrift regulere eller forby ferdsel som kan skade naturmiljøet.

4.5. Omlegging av stier

Av hensyn til naturmiljøet og kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av stier og løyper.

4.6. Generelle unntak for ferdsel

Reglene i punkt 4 gjelder ikke nødvendig ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

5. MOTORFERDSEL

5.1. Forbud mot motorferdsel

Motorferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.

5.2. Bestemmelsen i punkt 5.1 er ikke til hinder for:

- a. Motorferdsel ved militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingskjøring.
- b. Bruk av lett beltekjøretøy som ikke setter varig spor i terrenget for uttransport av felt elg og hjort.
- c. Motorferdsel på bilveg fra Sankåvika til bom før Storerikvollen for rettighetshavere i området i forbindelse med nødvendig transport av varer og utstyr og transport som er nødvendig i forbindelse med drift av turistanlegg.
- d. Nødvendig bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med reindrift.
- e. Bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med snømålinger.
- f. Transport av syke/skadde dyr. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i naturreservatet. Kjøretøy som brukes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til oppsynet i forkant.

5.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. Øvingsvirksomhet knyttet til formål nevnt i punkt 5.2 a.
- b. Motorferdsel i forbindelse med husdyrhold.
- c. Bruk av luftfartøy i forbindelse med reindrift.
- d. Bruk av motorkjøretøy på barmark i forbindelse med reindrift. Det kan gis flerårige tillatelser. Det er et vilkår at tillatelsen koordineres med, og tas inn i distriktsplan i henhold til reindriftsloven, slik at næringen kan utøves på tilfredsstillende måte.
- e. Bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av varer og utstyr til hytter, buer og setre.
- f. Transport som er nødvendig i forbindelse med drift av turistanlegg.
- g. Bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på hytter, klopper og lignende.
- h. Bruk av luftfartøy for uttransport av felt elg og hjort.
- i. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i punkt 1.2 e, 1.2 g og 1.3.j.
- j. Motorferdsel i forbindelse med vedhogst i samsvar med forvaltningsplan.
- k. Reindriftsforvaltningens bruk av lett kjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget for kontroll og vedlikehold av reindriftras grensegjerde mellom Sverige og Norge.

6. FORURENSNING

6.1. Forbud mot forurensing

Forurensing og forsøpling, samt utendørs lagring av materialer, gjerdeutstyr og lignende er forbudt. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

6.2. Støy

Unødvendig støy skal unngås.

- Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 4. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene i denne forskrift når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5. Forvaltningsplan

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

- Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 6. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet.

§ 7. Forvaltningsmyndighet

Miljødirektoratet fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

Samiske interesser skal ivaretas i den forvaltningsordningen som etableres.

- Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 8. Rådgivende utvalg

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 9. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 6. juli 1917 om botanisk fredning av eiendommene Nedalen gnr. 189, bnr. 3 og gnr. 190 bnr. 6 og del av Østby gnr. 180 bnr. 1 i Tydal kommune, Sør-Trøndelag, og forskrift 23. august 1968 nr. 3 om unntak fra botanisk fredning, Nedalen, Tydal kommune, Sør-Trøndelag.

VEDLEGG 2

FORSKRIFT OM FREDNING AV SANKKJØLEN NATURRESERVAT, TYDAL KOMMUNE, SØR-TRØNDELAG

Dato: FOR-2008-04-11-350

Publisert: II 2008 hefte 2

Ikrafttredelse: 11.04.2008

Sist endret: FOR-2013-03-15-284 fra 01.07.2013

Endrer:

Gjelder for: Tydal kommune, Trøndelag

Hjemmel: LOV-1970-06-19-63-§8, LOV-1970-06-19-63-§10, LOV-1970-06-19-63-§21, LOV-1970-06-19-63-§22, LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§77

Kunngjort: 17.04.2008 kl. 13.00

Korttittel: Forskrift om Sankkjølen naturreservat

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 11. april 2008 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

Endringer: 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 1. Avgrensing

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: 168/1, 169/1, 169/2, 169/3 og 182/1 i Tydal kommune. Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 24,2 km².

Grensene for naturreservatet går fram av kart i målestokk 1:80 000, datert Miljøverndepartementet februar 2008.

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes. Verneforskriften med kart skal oppbevares i Tydal kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Miljødirektoratet og i Miljøverndepartementet.

0 Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 2. Formål

Formålet med fredningen er å bevare et stort og intakt kjølområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Kombinasjonen av store sammenhengende myrområder med stor botanisk variasjon gir Sankkjølen høg botanisk verdi. Området er viktig for en rekke våtmarksfugler, og det er rike kvartærgeologiske avsetninger i området. Sankkjølen er urørt av større tekniske inngrep og har særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

§ 3. Vernebestemmelser

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse.

Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Planting eller såing er ikke tillatt.

2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr er forbudt.

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av camping-

vogner, brakker og lignende, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler.

Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.

4. Motorferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.
5. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangement eller andre større arrangement er forbudt.

§ 4. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket omfatter ikke øvingskjøring.

Bestemmelsene i § 3 punkt 1-3 er ikke til hinder for:

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Jakt og fangst etter viltloven og reindriftsloven, unntatt jakt på ender, vadefugl og måker.
4. Fiske og fangst etter lakse- og innlandsfiskloven og reindriftsloven.
5. Beiting.
6. Vedlikehold av bygninger, veier og andre anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
7. Skånsom bruk av trevirke til bålbrekking.
8. Vedlikehold av eksisterende merkede turløyper.

Bestemmelsene i § 3 punkt 1-4 er ikke til hinder for:

9. Nødvendig bruk av beltegående kjøretøy på vinterføre i reindriften.
10. Transport av syke/skadde dyr. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i naturreservatet. Kjøretøy som brukes skal være skånsomt mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til oppsynet i forkant.
11. Bruk av lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, for uttransport av felt elg og hjort.

§ 5. Unntak etter søknad

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av materialer til vedlikehold av hytter, klopper og lignende som er i bruk på fredningstidspunktet.
2. Barmarkskjøring i reindrift. Det kan gis flerårige tillatelser. Det er et vilkår at tillatelsen koordineres med og tas inn i distriktsplan i henhold til reindriftsloven, slik at næringen kan utøves på tilfredsstillende måte.
3. Bruk av helikopter i reindrift.
4. Vedhogst til eksisterende tilsynsbu i området.
5. Rydding av vegetasjon ved eksisterende bu og langs mye brukte stier.
6. Oppsetting av skilt og merking av nye stier.
7. Bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av varer og utstyr til hytter, buer og setrer.

§ 6. Regulering av ferdsel

Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av reservatet.

- Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 7. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i særlige tilfeller, når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8. Skjøtsel/forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 9. Forvaltningsmyndighet

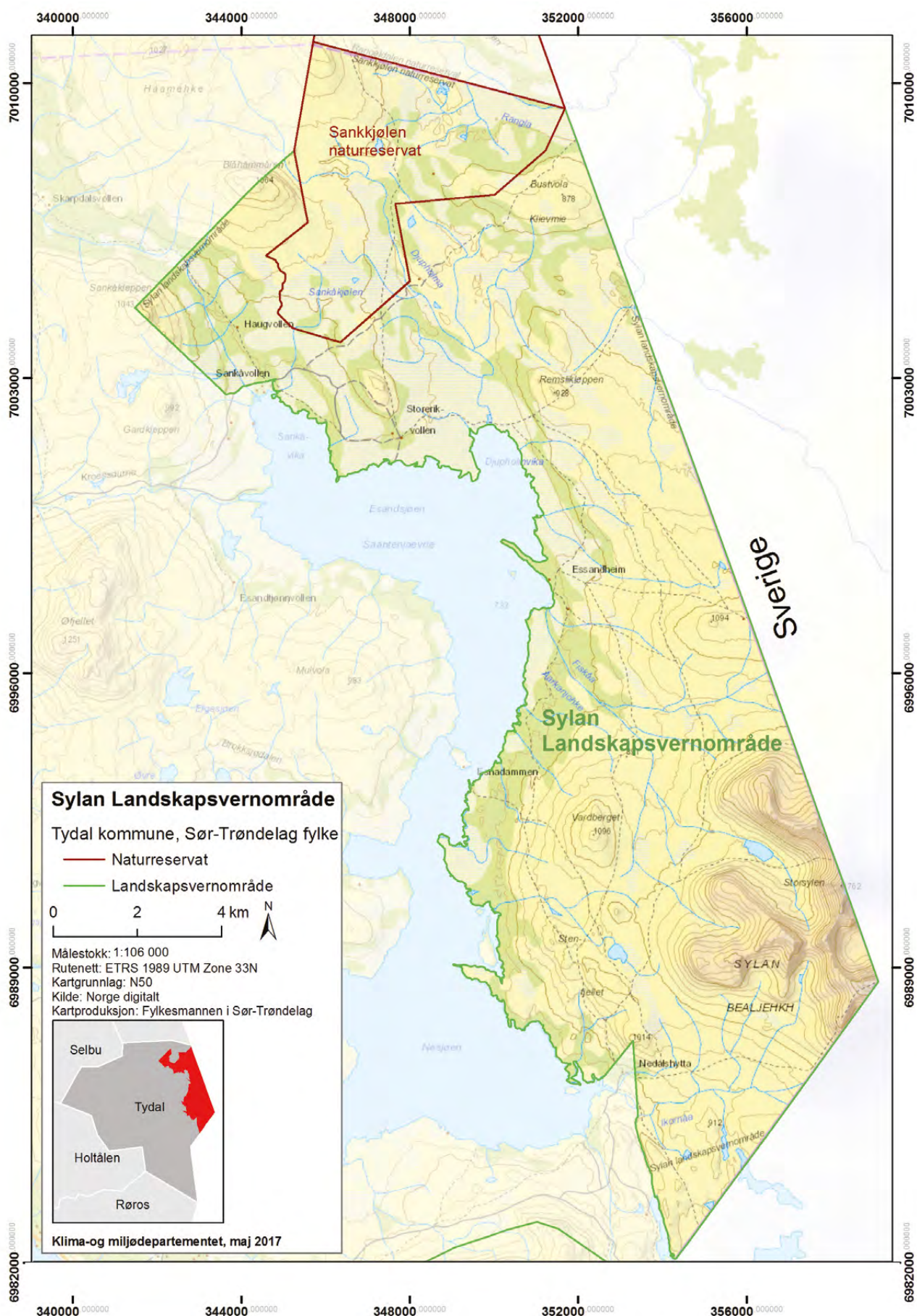
Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskrift. Samiske interesser skal ivaretas i den forvaltningsordningen som etableres.

- Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 10. Ikrafttredelse

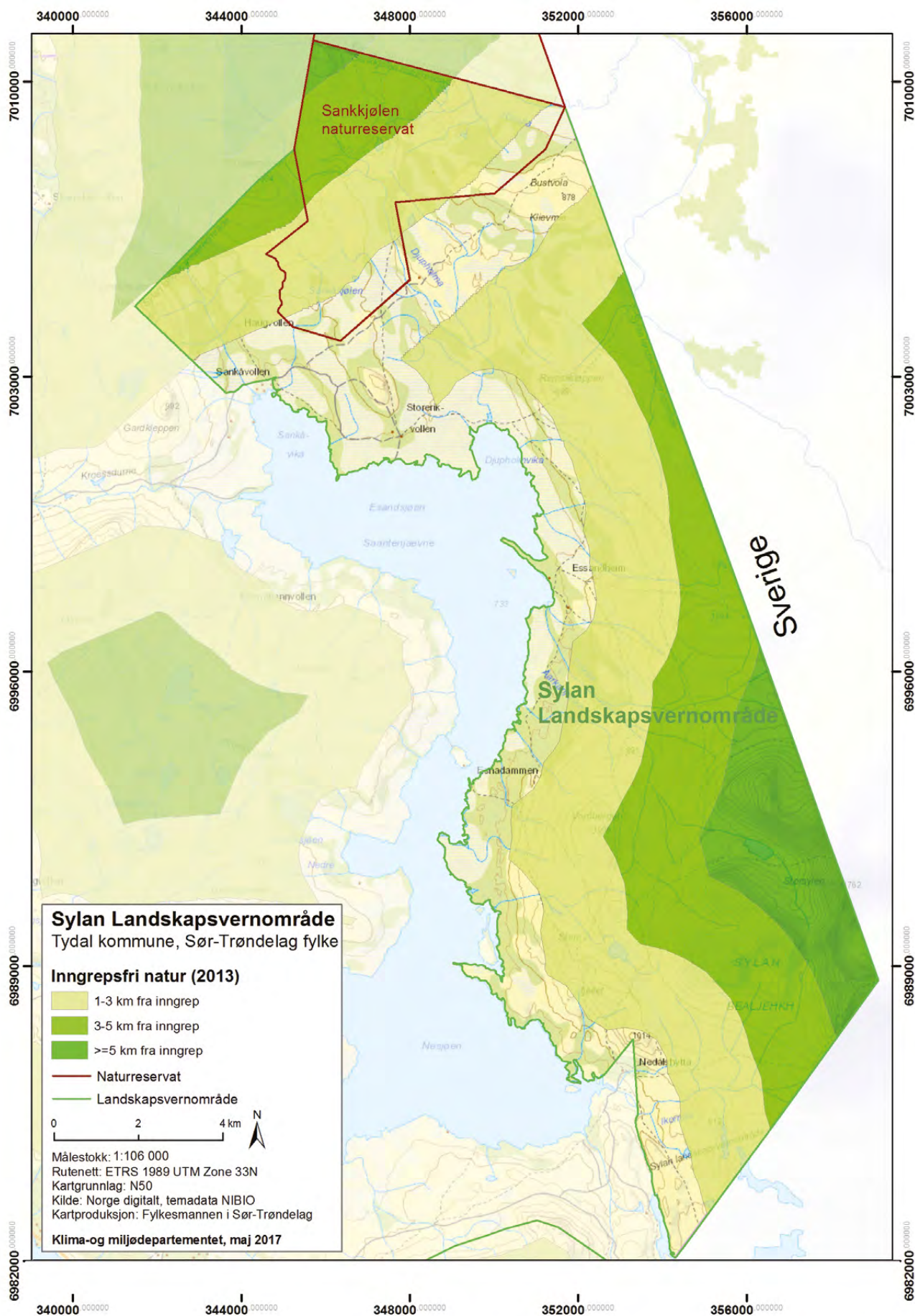
Denne forskrift trer i kraft straks.

VEDLEGG 3

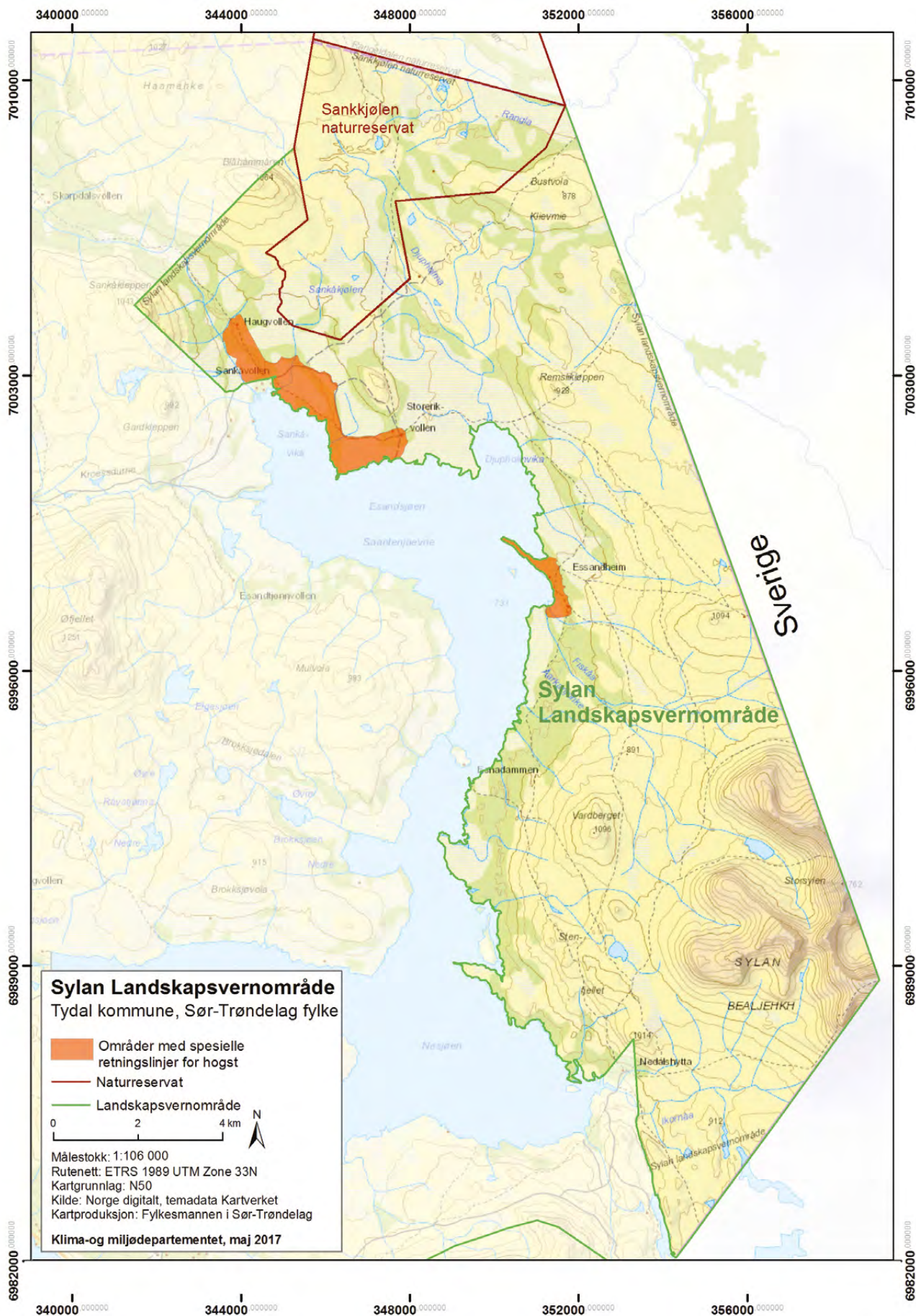

VEDLEGG 4

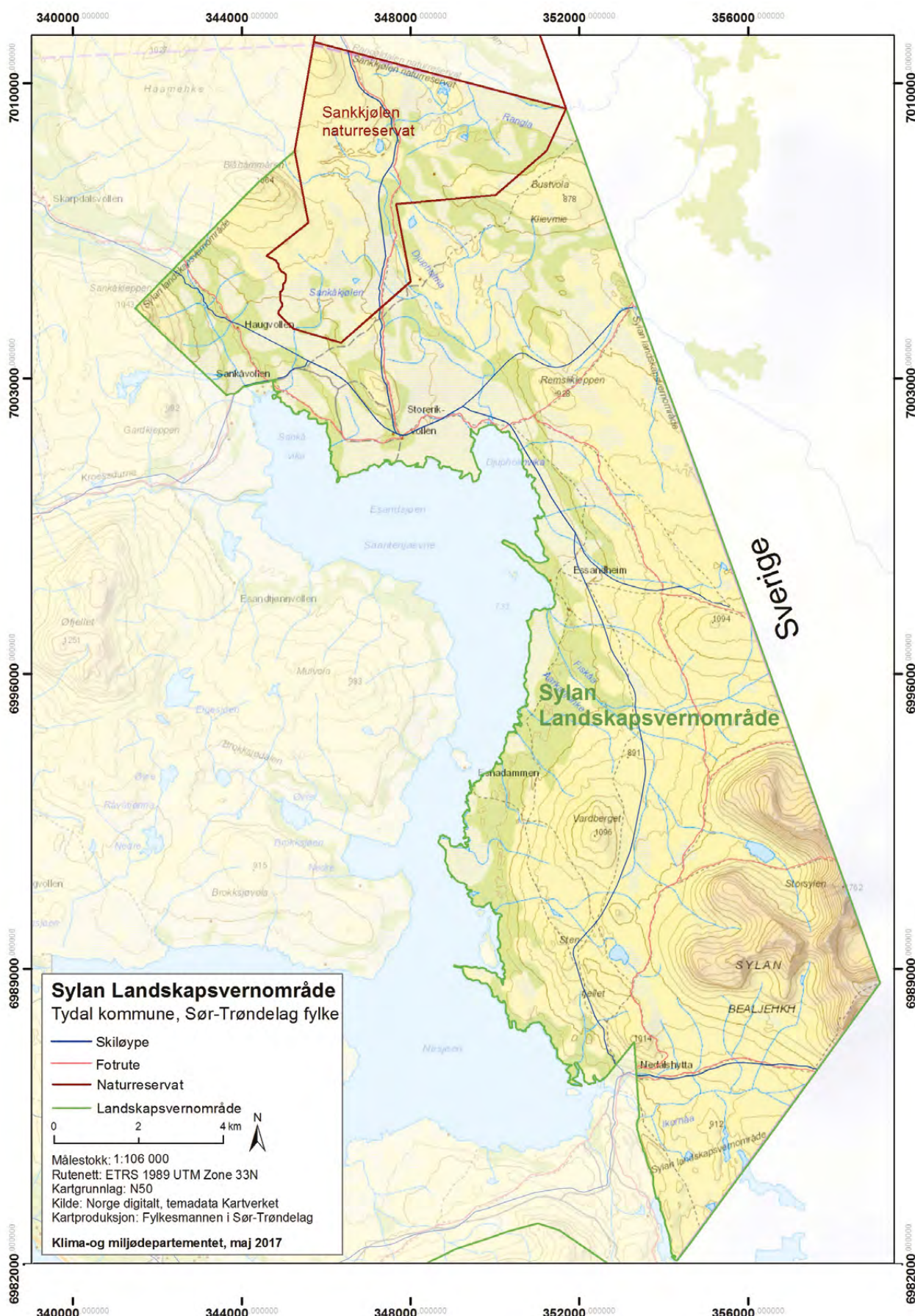

VEDLEGG 5

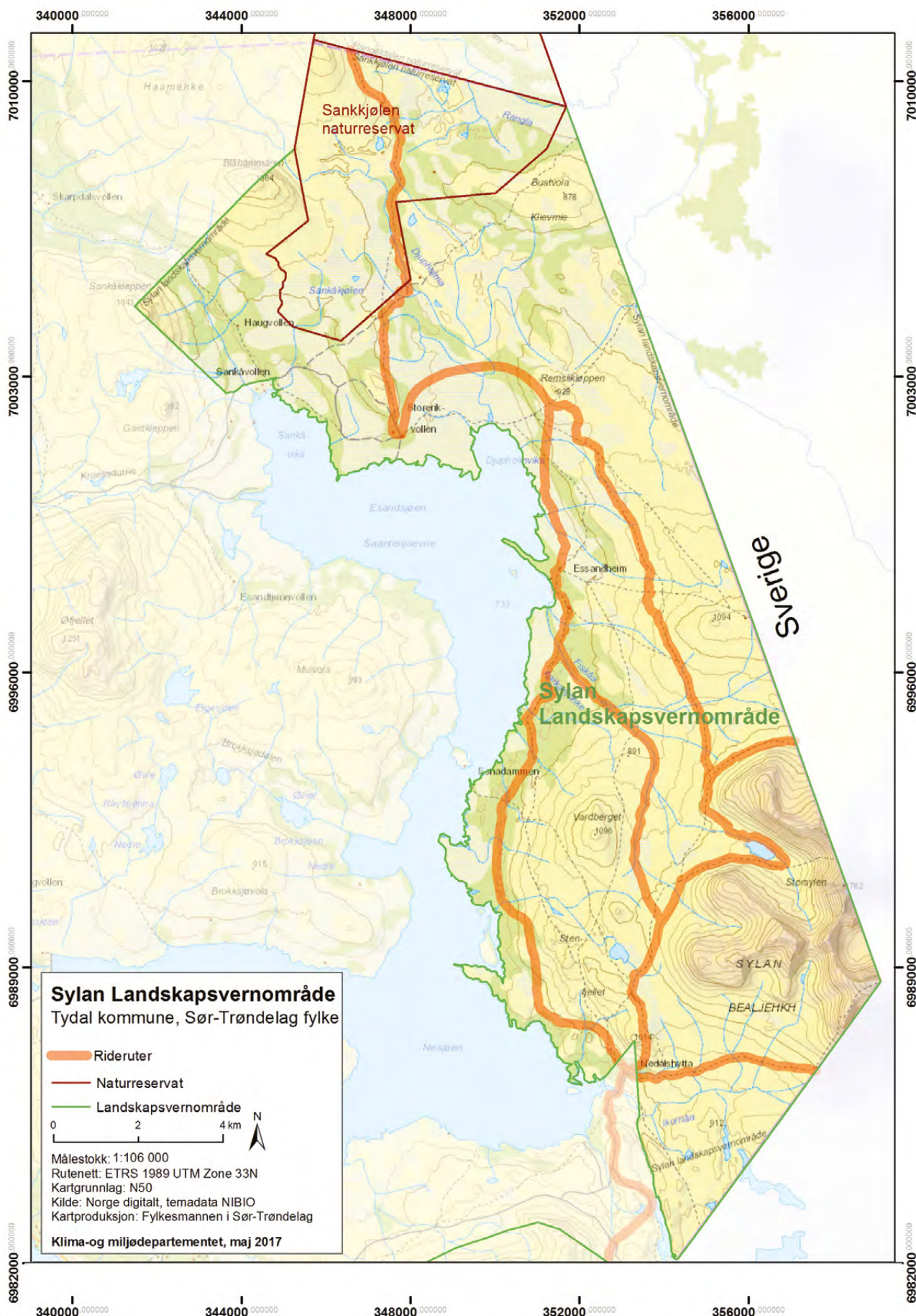

VEDLEGG 6

VEDLEGG 7

VEDLEGG 8

NATURTYPER OG ARTSMANGFOLD

VEGETASJON

STATUS OG BEVARINGSMÅL

En rekke vegetasjonstyper i Norge er trua (Fremstad & Moen 2001), og minst åtte av disse er registrert i Sylan. Kulturbetinga engvegetasjon av flere typer finnes spredt, men er ikke vanlig i Sylan. Dette gjelder flekkmure-sauesvingeleng,

soleiehoveng og skogstorkenebb-ballblomeng. Rik og intermediaær skog/krattbevakst myr og ekstremrikmyr i høyreliggende områder regnes begge som hensynskrevende og er de arealmessig viktigste av de trua vegetasjonstypene i Sylan. Palsmyr er sterkt trua på landsbasis og akutt trua i Sør-Norge. I de alpine vegetasjonssonene finnes rike våtsnøleier som er karakterisert som noe trua. I et begrenset område finnes vegetasjon på ultrabasiske og tungmetallrik mark (livskraftig). Jemtlandsstarr og hvitkurle er de to registrerte artene som er mest truet.

Tabell 2.

Bevaringsmål for naturtyper.

NR	NATURTYPE/ ART	MÅL	MULIGE LOKALE TRUSLER	TILTAK	OVERVÅKING
1	Kulturbetinga engvegetasjon	Opprettholde rester av kulturbetinga engvegetasjon ved Storerikvollen og andre voller	Redusert beite-trykk og fravær av slått	Vurdere beiting/slått i aktuelle deler. Nøyaktig stedfesting.	SNO ansvarlig for registrering og rapportering. Annethvert år.
2	Skog/krattbevakst rikmyr	Opprettholde naturtypen på myrene nord og øst for Esandsjøen, Sankkjølen, Bustvola og Remslia.	Redusert beite-trykk og fravær av slått.	Vurdere beiting/slått i aktuelle deler. Nøyaktig stedfesting.	Innleid personale / SNO
3	Ekstremrikmyr	Opprettholde naturtypen på myrene nord og øst for Esandsjøen, Sankkjølen, Bustvola og Remslia	Redusert beite-trykk og fravær av slått.	Vurdere beiting/slått i aktuelle deler. Nøyaktig stedfesting.	Innleid personale / SNO
4	Palsmyr	Unngå menneskelig ødeleggelse av forekomstene nord og øst for Esandsjøen og Sankkjølen	Ingen lokale	Nøyaktig stedfesting. Nærmere undersøkelser og overvåkes	Innleid personale / SNO

Tabell 3.

Karplantearter på Norsk rødliste, 2015 i verneområdet. EN = Sterkt truet, VU = Sårbar, NT = Nær truet.

ARTSNAVN	LOKALITET	RØDLISTESTATUS	REFERANSE
Jemtlandsstarr <i>Carex jemtlandica</i>		VU	Moen & Lyngstad 2003
Hvitkurle <i>Pseudorchis albida</i>		NT	Moen & Lyngstad 2003
Jøkelstarr <i>Carex rufina</i>	Storsola, Bandaklumpen	VU	Nordhagen 1928, Killander 1955
Dvergsyre <i>Koenigia islandica</i>	Storsola	NT	Nordhagen 1928, Killander 1955
Grannsildre <i>Saxifraga tenuis</i>	Storsola	NT	Nordhagen 1928, Killander 1955
Issoleie <i>Ranunculus glacialis</i>		NT	Nordhagen 1928
Høgfjellsveronica <i>Veronika alpina pumila</i>		NT	Killander 1955

TRUSLER

De lokale truslene mot de registrerte truede naturtypene og artene i området blir vurdert til å være begrenset. Ferdsel, og særlig motorisert ferdsel på barmark, vil kunne være en trussel for vegetasjonen. Kulturbetinga engvegetasjon er avhengig av beiting og slått for å kunne opprettholdes. Derfor vurderes aktiv skjøtsel i form av slått, evt beite på de registrerte forekomstene. Registrering og rapportering bør gjennomføres annethvert år. Lokaliteten med registrert vegetasjon på serpentin ligger nært inntil et relativt trafikkert område i Djupholmvika, og det vil være særlig viktig å vurdere terrengslitasje og eventuell negativ påvirkning på naturtypen. Rapportering og registrering for denne naturtypen er derfor satt til hvert annet år. Dersom det registreres negativ påvirkning vil omlegging av stier kunne være et aktuelt tiltak.

Hvitkurle-lokalitetene ligger forholdsvis nært etablerte stier samt områder brukt til ridning, og det vil være viktig å vurdere terrengslitasje og eventuell negativ påvirkning på artene. Rapportering og registrering for denne arten er derfor satt til hvert annet år. Dersom det registreres

negativ påvirkning vil omlegging av stier, evt innstilling av ridevirksomhet på lokalitetene kunne være aktuelle tiltak. Jemtlandsstarr finnes i området i følge krysselistene, men bare i form av eldre belegg som ikke er kartfestet. Det er derfor vanskelig å vurdere trusselbildet inntil nykartlegginger forekommer.

Reindrift og ridning i verneområdene er ganske omfattende. Det vil være et mål å følge med slitasje fra særlig barmarkskjøring og ridningens innvirkning på de sårbare artsforekomstene. Klimaendringer og andre utenforliggende faktorer utgjør en trussel mot utbredelse av noen naturtyper, særlig palsmyr og rike våtsnøleier. Disse faktorene vil ikke verneforskriften være i stand til å regulere.

DYRELIV

STATUS OG BEVARINGSMÅL

I Sylan er det fuglefaunaen som er best dokumentert. I tabell 4 er det satt opp mange rødlistede arter som er funnet i verneområdet. I denne tabellen er det ikke satt opp tilfeldige registreringer av arter som en ikke kan forvente å finne

ynglende i verneområdene. Av pattedyr forekommer av rødlistede arter fjellrev (kritisk truet) og jerv (sterkt truet).

Fjellreven er en av flere truete arter som det er utarbeidet nasjonale handlingsplaner for. Innenfor verneområdet var det flere ynglinger fram til for ca 20 år siden. Som en kuriositet kan det nevnes at det samiske navnet på Fiskåhøgda er Svaaletjahke, der svaale er det samiske ordet for fjellrev. Nå drives det støtteforing og uttak av rødrev som tiltak for om mulig å få til reetablering i gamle hibakker. Det er også satt ut individer fra et eget avlsprosjekt lokalisert på Oppdal. I denne planen er det satt opp bevaringsmål knyttet til eksisterende virksomhet i forhold til å få reetablert arten i verneområdet.

Forvaltningen av de store rovdyra følger nasjonale retningslinjer og planlegges ut fra bestand-

svurderinger over større regioner. Derfor settes ikke bevaringsmål for jerv i denne planen. Utenom årlige registreringer av ynglende jaktfalk er det ingen kontinuerlige tidsserier mhp hekking, observasjoner og lignende av fugl. Det er derfor problematisk å sette opp spesifikke bevaringsmål. Med etableringen av verneområder vil imidlertid oppsynsordningen kunne bidra til et etablert system med registreringer på enkelte arter slik at det i framtida kan settes mer spesifikke mål.

Det er i denne planen valgt å sette bevaringsmål for jaktfalk (NT=nært truet). Verneområdene faller innenfor to kjente jaktfalkterritorier. Denne arten er sårbar for ferdsel i hekketida og har også vært utsatt for egg og ungerøving fra mennesker. Tydal kommune har i flere år gjennomført videoovervåking av jaktfalkreir i kommunen.

Lirype. Foto: Roger Aasback.

Tabell 4.

Pattedyr og fuglearter på Norsk rødliste 2015 som yngler mer eller mindre regelmessig i verneområdet og tilgrensende områder på svensk side.

CR = Kritisk truet, EN = Sterkt truet, VU = Sårbar, NT = Nær truet, DD = Datamangel.

ARTSNAVN	LOKALITET	RØDLISTESTATUS	REFERANSE
Pattedyr			
Fjellrev / <i>Alopex lagopus</i>	Sylmassivet	CR	Reinsborg 2003
Jerv / <i>Gulo gulo</i>	Hele området	EN	Reinsborg 2003
Hare/ <i>Lepus timidus</i>	Flere steder	NT	Reinsborg 2003
Fugler			
Bergand / <i>Aythya marila</i>	Sandtjønna, Falksjøen	VU	Reinsborg 2003
Myrhauk / <i>Circus cyaneus</i>	Nord for Essandsjøen	EN	Reinsborg 2003
Snøugle / <i>Bubo scandiacus</i>	Sylan	EN	Reinsborg 2003
Stjertand / <i>Anas acuta</i>	Nesjøen	VU	Reinsborg 2003
Sjørørre / <i>Melanitta fusca</i>	Nesjøen	VU	Reinsborg 2003
Jaktfalk / <i>Falco rusticolus</i>	Minst to kjente territorier	NT	Tydal kommune
Vipe/ <i>Vanellus vanellus</i>	Flere steder	EN	Reinsborg 2003, Torp 2003
Dobbeltbekkasin / <i>Gallinago media</i>	Flere steder	NT	Reinsborg 2003, Torp 2003
Stær / <i>Sturnus vulgaris</i>		NT	Reinsborg 2003, Torp 2003
Brushane / <i>Philomachus pugnax</i>	Flere steder	EN	Reinsborg 2003, Torp 2003
Lirype/ <i>Lagopus lagopus</i>	Flere steder	NT	Reinsborg 2003
Fjellrype / <i>Lagopus muta</i>	Flere steder	NT	Reinsborg 2003
Fiskemåke / <i>Larus canus</i>	Flere steder	NT	Reinsborg 2003
Gjøk / <i>Cuculus canorus</i>	Flere steder	NT	Reinsborg 2003
Sandsvale / <i>Riparia riparia</i>	Sylan	NT	Reinsborg 2003
Taksvale / <i>Delichon urbicum</i>	Sylan	NT	Reinsborg 2003
Blåstrupe/ <i>Luscinia svecica</i>	Flere steder	NT	Reinsborg 2003
Lappspurv / <i>Calcarius lapponicus</i>	Flere steder	VU	Reinsborg 2003
Sivspurv / <i>Emberiza schoeniclus</i>	Flere steder	NT	Reinsborg 2003

TRUSLER

Forvaltningen av fjellrev følger en nasjonal handlingsplan for arten. Det har ikke vært påvist yngling i verneområdet siden 1989, og flere gamle hibakker har vært besøkt av rødrev. Det gjøres nå forsøk på å få reetablert fjellreven i de gamle hibakkene. I tillegg til at individer er blitt satt ut fra avlsprosjektet og støtteforing, er det de siste vintrene blitt tatt ut rødrev vha av åtejakt og sporingsjakt. Den største trusselen for fjellreven er sannsynligvis mer innfløkte faktorer i fjelløkosystemet, men ferdsel og forstyrrelse ved hibakkene kan ha negativ effekt på arten. Derfor skal turstier ikke etableres nærmere enn 1 km fra hibakkene. Rødreven vil antagelig utgjøre en konstant trussel, og uttak av rødrev i verneområdet og utkantene av verneområdet bør fortsette så lenge den påvises. De tradisjonelle smågnagersykluser (særlig lemen) har mer eller mindre opphørt de siste 15-20 årene. Derfor bør støtteforing gjennomføres i dårlige smågnagerår.

Jaktfalken yngler så å si årlig i verneområdet. Verneområdet berører minst to territorier, og de kjente hekkeplassene i disse besøkes så å si årlig for registrering av hekking. En av de største trusselene for jaktfalken er forstyrrelse i eggleggingsfasen og rugeperioden. Derfor skal ikke turstier/skiløyper etableres nærmere kjente reirhyller enn 1 km. For noen år siden var reirplyndring et problem, og derfor overvåkes nå reirhyllene (noen med video) med tanke på å virke preventivt i forhold til slik virksomhet, samt evt avsløre reirplyndrere.

URØRT NATUR

Verneområdet grenser til de sterkt regulerte innsjøene Nesjøen og Esandsjøen som har til dels stort visuelt influensområde inn i deler av landskapsvernområdet. Innenfor grensene av landskapsvernområdet har likevel området preg av urørt natur, kun preget av mindre menneskelige inngrep i form av enkelthytter samt en høyspentlinje som beskjærer verneområdet i nord. Den verdien urørt natur representerer utgjør en betydelig del av naturkvalitetene i Sylan. Verdien av intakte økosystemer og landskapsrom uten

inngrep vil være spesielt viktig. Dagens bruk av natur er preget av den generelle samfunnsutviklingen og det er mange eksempler på at vår ferdsel legger igjen spor i form av søppel, slitasje, forstyrrelse på vilt i sårbare perioder og overbeskatning av bestander. Det vil være et mål å minimalisere slike spor etter mennesker, og det er derfor satt egne mål for urørthet. De delene av verneområdet som ligger utenfor etablerte turistanlegg/setervoller, veger og kjørespor vil få høyt fokus. Dersom det blir dokumentert økt slitasje eller forsøpling kan dette skyldes endringer i hvordan folk oppfører seg og/eller økt ferdsel. Forvaltningsmyndigheten har ansvar for å følge utviklingen i besøkstall med virkemidler som registreringer av bompasseringer, besøkstall ved de store turisthyttene og antall besøk på Storsylen.

Landskap og inntrykket av natur i naturtilstanden påvirkes som nevnt av menneskelig ferdsel og aktivitet. I og like utenfor verneområdet er det etablert noen hytter tilgjengelig for allmennheten gjennom Trondhjems Turistforening og det er merkede turleder både sommer og vinterstid. Merking av stier og kanalisering av ferdsel kan være viktig for å beskytte verneverdier mot slitasje og kan også ha en viss sikkerhetsmessig betydning, særlig for uerfarne og ukjente vandrere. Men merking kan også medføre økt slitasje og forstyrrelse på sårbare lokaliteter. Å følge utviklingen langs de merkede stiene med hensyn på slitasje og forstyrrelse vil kunne være av betydning både med hensyn på urørthet og mange av bevaringsmålene som er satt på enkeltarter og naturtyper.

For å følge med utviklingen foreslås det som nevnt at det monteres elektroniske ferdseltellere ved de to mest brukte innfallsporene, Nedalshytta og Sankåvika. Disse vil kunne gi oversikt over utviklingen av ferdsel sommerstid og dermed gi grunnlag for å vurdere om eventuell slitasje i enkelte områder skyldes endret bruk eller økt ferdsel. Dette vil kunne bidra til en mer målrettet innsats dersom det er behov for å sikre verneverdier mot ødeleggelse. Videre foreslås det å følge slitasje på terreng gjennom bilde-dokumentasjon langs stiene.

Tabell 5.

Bevaringsmål for urørt natur.

NR	VERDI	MÅL	MULIGE LOKALE TRUSLER	TILTAK	OVERVÅKING
12	Landskapsrom langt fra inngrep – Bandaklumpen, Storsola, Syltjønna, Storsylen, Nordsylen.	Ingen bålplasser rundt Syltjønna. Ikke søppel, fiske-sener og lignende.	Ferdse, forsøpling.	Rydde vekk bålplasser og søppel. Vurdere sanitære tiltak i forhold til situasjonen ved Syltjønna. Informasjon.	SNO ansvarlig for årlig tilsyn og opprydding rundt Syltjønna. Rapportering.
13	Øvrig urørt natur	Spor av ferdsel skal ikke øke i omfang utenfor etablerte turistanlegg / setervoller.	Forsøpling Slitasje	Dersom endring i tilstand kan tiltak som ytterligere kanalisering av ferdsel og mer informasjonsarbeid gjennomføres. Sanering av gamle stier/ klopper og merker i verneområdet. Registrere eventuelle spor etter ferdsel som tråkk, søppel, bålplasser og lignende.	SNO ansvarlig, gjennomføres annethvert år.
14	Inntakt vegetasjon og terreng	Terrengslitasjen skal være innenfor tålegrensen for vegetasjonen. Erosjon som følge av slitasje skal ikke skje.	Ferdse Barmarks-kjøring	Langs merkede stier og mye brukte tråkk skal det hvert år tas bilder på gitte koordinater for å følge utviklingen. Vurdere klopplegging ved Djupholma.	SNO ansvarlig

TRUSLER

Tekniske inngrep og ferdsel vil være hovedtrusslene mot den verdien opplevelsen av urørt natur har. Ferdse i seg selv er ikke en trussel mot disse naturkvalitetene, men når ferdselen går over fra å være sporløs til å forårsake slitasje og forsøpling kan opplevelsen av urørt natur bli forringet.

KVARTÆRGEOLOGISKE AVSETNINGER

Verneområdene er rik på verdifulle kvartærgeologiske avsetninger som terrasser med dødisgroper, eskere og grusflater. Slike avsetninger er utsatt for slitasje i form av ulike former for ferdsel. Viktige områder med kvartærgeologiske avsetninger er Pikhaugen, langs Fiskåa, Stormælen, sør for Bustvola samt området fra Sandtjønna-Trolltjønna. Stormælen er særlig utsatt i form av utvasking som en følge av reguleringen av Esandsjøen.

